

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü



**2008 YILI
MAHALLİ İDARELER
GENEL FAALİYET RAPORU**

ANKARA 2009

Ülkemizin idari sistemi temel olarak merkezi idare ve mahalli idare olarak iki temel eksene oturmaktadır. Anayasamızın ortaya koyduğu esaslara göre idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olup kamu hizmetlerinin görülmesinde merkezi ve mahalli idareler uyum ve koordinasyon içinde hareket etmektedir. Bu çerçevede, mahalli hizmetlerin zamanında, yeterli, kaliteli, etkin ve ekonomik şekilde sunulmasını sağlayacak bir yerel yönetim sisteminin kurulması Bakanlığımızın temel hedefidir.

Mahalli müşterek nitelikli kamu hizmetlerinin yürütülmesi sırasında halka hesap veren, demokratik, şeffaf, öngörülebilir ve iyi yönetim ilkelerinin egemen olduğu bir mahalli idare yapısının kurulması vazgeçilmez önceliğimizdir. Bu amaçla; mahalli idarelerde yeniden yapılanma çalışmaları başlatılmış ve bu idarelerin, sorumluluk, görev ve hizmet alanında birçok temel düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, mahalli idareleri düzenleyen temel kanunlar yeniden ele alınarak günün şartlarına uygun, çağdaş yönetim ilkelerini esas alan, idari süreçlerde sivil katılıma önem veren bir yerel yönetim anlayışı hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

Halkımızın günlük hayatındaki en temel kamusal hizmetleri yürütmekle yükümlü olan mahalli idareler, vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştıracak hizmetlerin sunulmasında ve karşılaşılan sorunların yerinde çözülmesinde bugüne kadar çok önemli aşamalar kaydetmiştir.

Bakanlığım, mahalli idareler üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisinin gereği olarak, bu idarelerin yürüttüğü hizmetlerin en iyi şekilde yapılmasını titizlikle izlemekte, hizmetlerin kalitesinin artırılması ve geliştirilmesini öncelikle ele almaktadır. Bu kapsamda, mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasının gözetilmesi, mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla çeşitli araştırmalar yapılması, verilerin toplanması ve yayınlanması, mahalli idare personelinin eğitilmesi ve bu idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarının tespit edilmesi gibi görevler titizlikle yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde, Bakanlığımca hazırlanan 2008 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun, mahalli idarelerin gelişmesi, politikaların belirlenmesi, yatırımların planlanması ve uygulanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi hususunda faydalı olacağını umuyor, raporun hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Beşir ATALAY

İçişleri Bakanı

MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRÜ SUNUŞU

	<u>Sayfa</u>
02.İçindekiler	
00.Bakan Sunuşu.....	I
01.Mahalli İdareler Genel Müdürü Sunuşu.....	II
02.İçindekiler.....	III-V
03.Tablolar Listesi.....	VI-VII
04.Şekiller Listesi.....	VIII
05.Grafikler Listesi.....	IX
06.Kısaltmalar Listesi.....	X
GİRİŞ.....	1-2
I.GENEL BİLGİLER.....	3-4
I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi.....	4
I.2. Mahalli İdarelere İlişkin Sayısal Bilgiler.....	4-8
II. MAHALLİ İDARELER.....	9
II.1. Türkiye’ de Mahalli İdarelerin Tarihçesi.....	9-11
II.1.1. İl Özel İdarelerinin Tarihi Gelişimi.....	9-10
II.1.2. Belediye İdarelerinin Tarihi Gelişimi.....	10-11
II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları.....	11-12
II.2.1. İçişleri Bakanlığı’nın Mahalli İdarelerle İlişkisi.....	12-14
II.2.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	14-15
II.2.2.1. Şarta Koyulan Çekincelerin Madde Bazında Değerlendirilmesi.....	16-18
II.3. Mahalli İdarelerin Yetki, Görev ve Sorumlulukları.....	18
II.3.1. İl Özel İdareleri.....	18-19
II.3.2. Belediyeler.....	19-20
II.3.2.1. Belediyelerin Yükümlülükleri ile Yetki ve İmtiyazları.....	23-25
II.3.3. Büyükşehir Belediyeleri.....	25-29
II.3.4. Bağlı İdareler	29-30
II.3.5. Mahalli İdare Birlikleri.....	30
II.3.6. Türkiye’deki Belediye Sayılarının Avrupa Ülkeleriyle Mukayesesi.....	21-23
III. KAMU YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ VE BU KAPSAMDA MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	31
III.1 Kanunlar.....	31-32
III.2 Yönetmelikler.....	32-34
IV. MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI.....	33
IV.1. Mahalli İdarelerin İnsan Kaynakları.....	35
IV.1.1. İl Özel İdareleri İnsan Kaynakları.....	35
IV.1.2. Belediyeler, Bağlı Kuruluşlar ve Mahalli İdare Birlikleri İnsan kaynakları.....	36
IV.1.3. 2009 Yılı İtibariyle Mahalli İdarelerde İnsan Kaynakları.....	37
IV.2. Türkiye ve Bazı OECD Ülkelerinin Personel Durumu Mukayesesi.....	41

V. MAHALLİ İDARE BÜTÇELERİ GELİR VE GİDER.....	42
V.1. Mahalli İdareler ve Bağlı Kuruluşlarının İç ve Dış Borçları.....	42-45
V.2. Mahalli İdarelerin Giderleri.....	45
V.2.1. Personel Giderleri.....	46-49
V.2.2. Mal ve Hizmet Alımları.....	49-51
V.2.3 Sermaye Giderleri.....	51-53
V.2.4. Türkiye ve AB’de Mahalli İdarelerin Giderlerinin Mukayesesi.....	53-55
V.3. Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	55-56
V.3.1. Vergi Gelirleri.....	56-61
V.3.1.1. Mahalli İdarelerde Tahsilatın Tahakkuka Oranı.....	61
V.3.2. Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar.....	61-65
V.3.3. Vergi Dışı Gelirler.....	65-67
V.3.4. Özgelirler.....	67-70
V.3.5. Türkiye ve AB’de Emlak Vergisi.....	70-71
VI. MAHALLİ İDARELERİN İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA DENETİMİ VE İÇ DENETİMİNE İLİŞKİN SONUÇLAR.....	72
VI.1 Dış Denetim.....	72
VI.1.1 Mahalli İdarelerde İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim.....	72-73
VI.1.1.1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim.....	73-75
VI.1.1.2. Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim.....	75-79
VI.1.2. Sayıştay Başkanlığınca Yapılan Dış Denetim.....	79-80
VI.2 İç Denetim.....	80-81
VII. KÖYLERİN ALTYAPISININ DESTEKLENMESİ PROJESİ (KÖYDES)	82
VII.1. 2008 Yılı KÖYDES Projesi Ödeneği.....	80
VII.2. 2008 Yılı KÖYDES Projesi Uygulama Sonuçları.....	80
VII.2.1. Yol Çalışmaları.....	80-81
VII.2.2. İçmesuyu Çalışmaları	81-82
VII.3. 2005-2009 Yılları KÖYDES Projesi Ödenekleri.....	82
VII.3.1. Yıllar İtibariyle İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Projesi Ödenekleri.....	82-84
VII.3.2. 2005-2009 Yılları KÖYDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı.....	85-87
VII.4. 2005-2008 Yılları KÖYDES Projesi Uygulama Sonuçları.....	87
VII.4.1. Yol Çalışmaları.....	87-89
VII.4.2. İçmesuyu Çalışmaları.....	89
VII.5. 01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin Köy Yol Envanteri.....	90-92
VII.6. 01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçmesuyu Envanteri.....	92-94
VIII. BELEDİYELERİN ALTYAPISININ DESTEKLENMESİ PROJESİ (BELDES) ..	95
VIII.1. 2008 Yılı BELDES Projesi Ödeneği.....	95
VIII.2. 2008 Yılı BELDES Projesinin Uygulama Sonuçları.....	95
VIII.2.1. Yol Çalışmaları.....	95-96
VIII.2.2. İçmesuyu Çalışmaları.....	96
VIII.2.3. Atıksu Çalışmaları.....	96-97
VIII.3. 2007- 2008 Yılları BELDES Projesi Ödeneği.....	97
VIII.3.1 2007-2008 Yılları BELDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı	97-98
VIII.4. 2007-2008 Yılları BELDES Projesi Uygulama Sonuçları.....	98
VIII.4.1. Yol Çalışmaları.....	98-99
VIII.4.2. İçmesuyu Çalışmaları.....	99

VIII.4.3.	Atıksu Çalışmaları.....	99-100
VIII.6.	Denkleştirme Ödeneği	100
IX.	GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	101-107

03.Tablolar Listesi

<u>Tablo</u> <u>Nr.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Sayısı.....	4
2	Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı.....	5
3	Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı	6
4	Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı Kuruluşları Sayısı.....	7
5	Türleri İtibariyle Mahalli İdareler Birliklerinin Sayısı (2006-2007-2008-2009).....	7
6	Osmanlı İmparatorluğundan Günümüze Belediye Sayıları.....	20
7	1950-1992 Döneminde Avrupa Ülkelerinde Belediye Sayılarındaki Değişim	22
8	Kanuni Düzenlemeler.....	31-32
9	Yönetmelik Düzenlemeleri.....	32-34
10	Hizmet Grupları İtibariyle İl Özel İdareleri Personel Sayıları (2007-2008).....	35
11	Hizmet Grupları İtibariyle Belediye, Bağlı Kuruluşlar ve Mahalli İdare Birlikleri Personel Sayıları (2007-2008).....	36
12	Hizmet Grupları İtibariyle Personel Sayıları (2009).....	38
13	Mahalli İdareler ve Kamu Personel Sayıları (2009).....	40
14	Türkiye ve Bazı OECD Ülkeleri Personel İstihdam Durumları (2006).....	41
15	İç Borçlar (2006-2007-2008).....	42
16	Dış Borçlar (2006-2007-2008).....	43
17	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Borç Dağılımı (Haziran 2009).....	44
18	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Giderleri (2006-2007-2008).....	45
19	Personel Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008).....	46
20	Belediye Türlerine Göre Personel Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008)...	47
21	Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Giderler (2006-2007-2008).....	49
22	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Giderler (2006-2007-2008).....	50
23	Sermaye Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008).....	52
24	Belediye Türlerine Göre Sermaye Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008)..	53
25	Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı.....	54
26	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2007-2008).....	55
27	Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008).....	56
28	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008).....	58
29	Vergi Gelirleri ve Özgelirler (2006-2007-2008).....	59
30	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Özgelirler (2006-2007-2008).....	60
31	Mahalli İdarelerde Tahsilatın Tahakkuka Oranı (2008).....	61
32	Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008).....	62
33	Belediye Türlerine Göre Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar ve Özgelirler (2006-2007-2008).....	63
34	Vergi Dışı Gelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008).....	65
35	Belediye Türlerine Göre Vergi Dışı Gelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008)...	66
36	Mahalli Vergiler Hariç Özgelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008).....	68
37	Belediye Türlerine Göre Özgelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008).....	69
38	Türkiye ve AB'de Mahalli İdare Gelirleri	70
39	Türkiye ve AB'de Emlak Vergisinin Mahalli Vergi ve Toplam Gelire Oranları (%)..	72
40	Türkiye ve AB'de Mahalli İdare Gelirlerinin GSYİH'ya Oranı (2005 Yılı İtibariyle)	73

41	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2007-2008)	75
42	2008 Yılında Belediye Başkanı ve Diğer Belediye Görevlileri ile İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Öninceleme, Araştırma/Öninceleme, Özel Teftiş, Re'sen Ön İnceleme, İşleme Konulmama).....	77
43	2008 Yılında Görevden Uzaklaştırma İşlemleri	77
44	Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetimler (2006-2007-2008).....	78
45	Mülkiye Müfettişleri Tarafından Düzenlenen Raporlar (2006-2007-2008).....	79
46	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri (2006-2007-2008).....	80
47	Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar (2008).....	81
48	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Tespit Edilen Kamu Zararlarının Belediye/ Birlik Bazında Niteliksel Dağılımı (Haziran 2009).....	82
49	Faaliyetlere İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler.....	84
50	KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2008).....	87
51	KÖYDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2008).....	88
52	İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Projesi Ödenekleri (2005-2009)	89-91
53	KÖYDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2006-2007-2008-2009).....	93
54	KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2005-2008).....	95
55	KÖYDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2005-2008).....	96
56	01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin Köy Yol Envanteri-En İyi Yol	97-99
57	01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçmesuyu Envanteri-Sulu	99-101
58	BELDES Projesi Yol Çalışmaları (2008).....	102
59	BELDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2008).....	103
60	BELDES Projesi Atıksu Çalışmaları (2008).....	103
61	BELDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008).....	104
62	BELDES Projesi Yol Çalışmaları (2007-2008).....	105
63	BELDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2007-2008).....	106
64	BELDES Proje Atıksu Çalışmaları (2007-2008).....	106

04.Şekiller Listesi

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler.....	3
2.	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	13

05.Grafikler Listesi

Grafik No.

1	Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları.....	21
2	Avrupa Ülkelerinde Belediye Sayılarındaki Değişim (1950-1992).....	30
3	İl Özel İdare Personel Sayıları (2007-2008).....	35
4	Belediyeler ve Belediye Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları (2007-2008).....	36
5	Mahalli İdarelerde Personel Dağılımı (2009).....	39
6	İç Borçlar (2006-2007-2008).....	42
7	Dış Borçlar (2006-2007-2008).....	43
8	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Borç Dağılımı (Haziran 2009).....	44
9	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Giderleri (2006-2007-2008).....	45
10	Personel Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008).....	46
11	Belediye Türlerine Göre Personel Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008).....	47
12	Mal ve Hizmet Alımlarının Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008).....	50
13	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımlarının Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008).....	51
14	Sermaye Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008).....	52
15	Belediye Türlerine Göre Sermaye Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008).....	53
16	Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı.....	55
17	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2007-2008).....	56
18	Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	57
19	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	58
20	Vergi Gelirlerinin Özgelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	59
21	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Özgelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	60
22	Merkezi Yönetimden Aktarılan Payların Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	62
23	Belediye Türlerine Göre Merkezi Yönetimden Aktarılan Payların Özgelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	63
24	Vergi Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	66
25	Belediye Türlerine Göre Vergi Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	67
26	Özgelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	68
27	Belediye Türlerine Göre Özgelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008).....	69
28	Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Gelirlerinin Dağılımı.....	71
29	Türkiye ve AB'de Emlak Vergisinin Mahalli Vergi ve Toplam Gelirlere Oranı	73
30	Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Gelirlerinin GSYİH'ya Oranı	75
31	KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2008).....	88
32	KÖYDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2009).....	94
33	KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2005-2008).....	95
34	BELDES Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008).....	105

06.Kısaltmalar Listesi

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ATAK	:	Altyapı Birlikleri
BELDES	:	Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
GSYİH	:	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
İSKİ	:	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
KAYA	:	Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
KHGB	:	Köylere Hizmet Götürme Birliği
KÖYDES	:	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
MEHTAP	:	Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
MİGM	:	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
OECD	:	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Cooperation and Development)
ÖTV	:	Özel Tüketim Vergisi
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
ADNKS	:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Mahalli idareler, halkın mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetler üreten, katılımcı demokrasi ilkelerinin somut olarak yaşama geçtiği, idari ve mali bakımdan özerk demokratik yönetim birimleridir. Mahalli idareler aynı zamanda, kentin ve kentte yaşayan topluluğun hak ve hukukunu korumaya çalışan idari yapılanmalardır.

Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimatla birlikte, önce muhassıllık meclisleri ve daha sonra da memleket meclisleri olarak ortaya çıkan yerel oluşumların ülkemizdeki ilk yerel yönetim fikrine temel oluşturduğu kabul edilmektedir. Bu çerçevede özellikle il özel idarelerinin biçimlenmesi bakımından 1864 Vilayet Nizamnamesi ve 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesine göre kurulan vilayet umumi meclisleri, günümüz il özel idarelerinin tarihsel temelini teşkil etmiştir. Özel idarelerin görevlerini düzenleyen 1913 tarihli İdare-i Hususiye-i Vilayât Kanunu Muvakkati 1987 yılında 3360 sayılı Kanunla esaslı değişikliğe uğramış ve 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bırakmıştır.

Yerel yönetim tarihimiz bakımından bugünkü belediye yönetimlerine esas teşkil eden ilk belediye idaresi, İstanbul Şehremaneti adıyla 1854 yılında kurulmuştur. Bu dönemdeki ilk belediye teşkilatlanması ise İstanbul'un, Beyoğlu ve Galata semtlerinde Altıncı Daire-i Belediye adıyla gerçekleşmiştir. İzleyen dönemde Osmanlı Devletinin İstanbul dışındaki kentlerinde de 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile belediye idareleri kurulmaya başlanmıştır.

Osmanlı dönemindeki belediyecilik uygulamalarından edinilen tecrübe, Cumhuriyet döneminin ilk önemli kanunları arasında sayılan 1580 sayılı Belediye Kanununun 1930 yılında hayata geçirilmesine zemin hazırlamıştır. Belediye yönetimlerinin en son yapılanması ise, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile sağlanmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte halkın yönetime daha etkin bir şekilde katılması teşvik edilmiş ve çıkarılan yasalarda yerel nitelikli bütün görev ve hizmetlerin mahalli idareler tarafından yürütmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda; ilköğretim hizmetleri, sağlık hizmetleri (Devlet hastaneleri dâhil), araçlara plaka verilmesi gibi birçok yerel nitelikli kamu hizmeti il özel idareleri ve belediyeler tarafından sunulmuştur.

Ancak zaman içerisinde bu eğilim tersine dönmüş, mahalli müşterek hizmetler merkezi idare kuruluşları tarafından üstlenilmeye başlanmış, halk ve sivil toplumun yönetime katılımı zayıflamıştır. 1960'larda ortaya konan MEHTAP ve 1980'lerde hazırlanan KAYA projeleri gibi uygulama olanağı bulamayan projeler hariç, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilememiştir. Bunun sonucunda ülkemiz 2000' li yıllara aşırı merkeziyetçi, hantal, katı bir hiyerarşik yapının hâkim olduğu, toplumsal denetim ve

katılıma kapalı, kırtasiyeci, şekilci, verimsiz ve toplumun tüm kesimleri tarafından eleştirilir bir kamu yönetimi yapısı ile girmiştir.

1980'li yıllardan itibaren, bir taraftan tüm dünyayı etkisine almaya başlayan küreselleşme, diğer taraftan ülkemizde yaşanan hızlı kentleşme, sosyal değişimler, teknolojik gelişmeler ve artan çevre sorunları, merkeziyetçi yönetim yapısından uzaklaşmayı ve merkezi idare tarafından yürütülen, yerel nitelikli kamu hizmetlerinin kaynaklarıyla beraber mahalli idarelere devredilmesini zorunlu hale getirmiştir.

Bu çerçevede, 2002 yılından itibaren başlatılan kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecinde, yerel yönetimlere ilişkin temel kanunlar yenilenerek yerel yönetimlerin görev ve yetkileri ile işleyişleri yeniden düzenlenmiştir. Çıkarılan ve hayata geçirilen yeni yasalarla merkezi idare ve mahalli idareler arasındaki görev ve yetki paylaşımı yeniden tanımlanmış, mahalli idarelerin yetki ve görevleri artırılarak bu idareler güçlendirilmiş, personel istihdamı kolaylaştırılmış ve mahalli idarelerde esnek bir organizasyon sistemi benimsenmiştir.

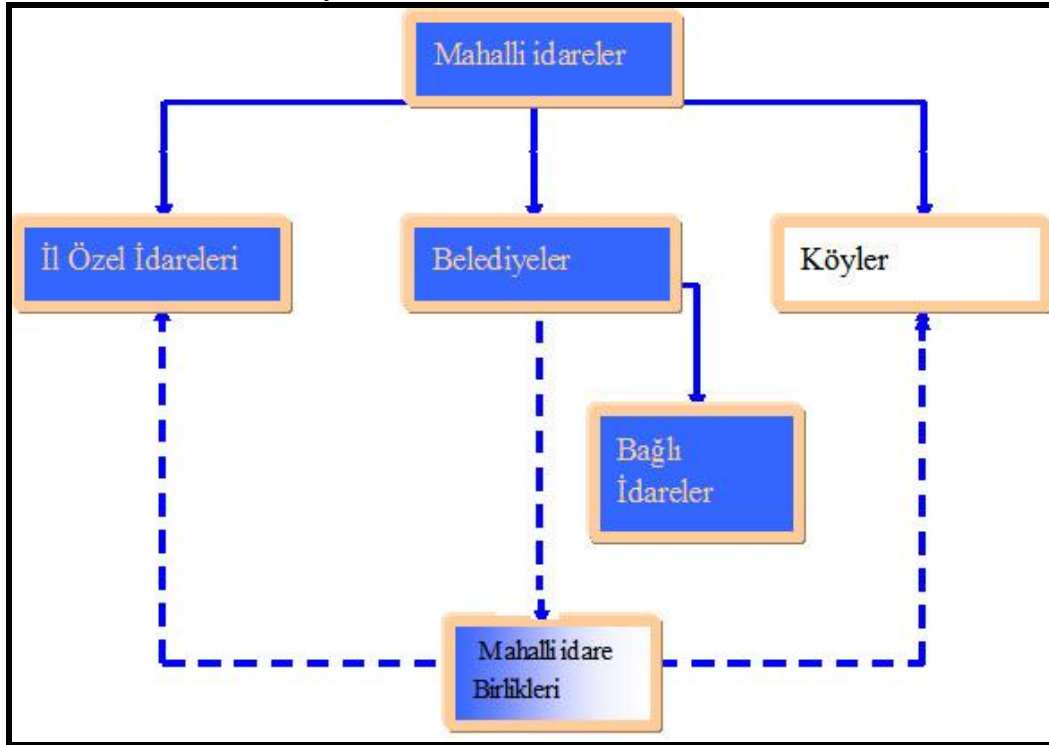
Yeni kanunların uygulanması Bakanlığımızca aktif bir şekilde izlenmekte, sorun alanları tespit edilerek gerek mevzuat değişiklikleri, gerekse idari tasarruflar yoluyla mevzuatın yerel yönetimler tarafından doğru bir şekilde uygulanmasına çalışılmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre hazırlanan Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, mahalli idarelere ilişkin genel ve sayısal bilgiler, mahalli idarelerin hukuki durumları, yetki, görev ve sorumlulukları, insan kaynakları, bütçeleri, gelir ve giderleri ile denetimine ilişkin sonuçlar ile Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) ve Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi (BELDES) Projelerinin uygulanmasına ilişkin temel bilgileri ihtiva etmektedir. Bu bilgileri destekler mahiyette çok sayıda tablo, şekil ve grafik ile istatistikî bilgiyi de içeren Raporun, ülkemiz mahalli idarelerinin gelişmesine ve mahalli idarelerde açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik ve yönetişim gibi modern yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesine katkı yapacağı düşünülmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi gereğince köyler dışındaki mahalli idarelerce faaliyet raporu hazırlanır. Ülkemizde üç tür mahalli idare bulunmaktadır. Bunlar il özel idaresi, belediye ve köydür. Köyler ve üyeleri sadece köylerden oluşan mahalli idare birlikleri dışındaki diğer mahalli idareler faaliyet raporu hazırlamak zorundadır. Hazırlanan mahalli idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Şekil:1

5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler



- 5018 sayılı Kanuna tabi olup faaliyet raporu hazırlayan idareler.
- 5018 sayılı Kanuna tabi olmayan ve faaliyet raporu hazırlamayan idareler.
- Üyeleri arasında il özel idaresi ve belediye bulunan mahalli idare birlikleri 5018 sayılı Kanuna tabi olup faaliyet raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak, üyelerinin tamamı köylerden oluşan mahalli idare birliklerinde faaliyet raporu hazırlanması zorunlu değildir.

I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa istinaden il özel idareleri, belediyeler, bağlı kuruluşlar ve mahalli idare birlikleri tarafından faaliyet raporları ve kesin hesaplar İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir.

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun hazırlanmasında faaliyet raporları ve kesin hesaplarda yer alan verilerden yararlanılmıştır. İl özel idareleri, belediyeler, bağlı idareler ve mahalli idare birliklerine ait insan kaynakları ve denetim bilgileri başta olmak üzere bir kısım veriler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan daire başkanlıklarından temin edilmiştir.

Ayrıca Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü say2000i otomasyon sistemine dayalı olarak elde edilen mahalli idarelere ait bütçe ve kesin hesap bilgileri kullanılmıştır. Ayrıca İller Bankası, TÜİK, DPT gibi diğer kamu kuruluşlarının mahalli idarelerle ilgili veri ve istatistiki bilgilerinden de yararlanılmıştır. Uluslararası karşılaştırmalarda ise OECD ve AB resmi verileri esas alınmıştır.

I.2. Mahalli İdarelere İlişkin Sayısal Bilgiler

2009 yılı itibariyle türlerine göre mahalli idare sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:1

Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Sayısı

Birim Türü	Sayısı
İl Özel İdaresi	81*
Belediye	2.949
Köy	34.392
Toplam	37.425

*Gökçeada ve Bozcaada hariç.

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Türkiye’de 81 il özel idaresi, 2.949 belediye, 34.392 köy bulunmaktadır. Diğer taraftan, 1151 sayılı Bozcaada ve İmroz Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanunun hükümlerine

göre kurulan Gökçeada ve Bozcaada yönetimleri de birer mahalli idare birimi olarak kurulmuştur.

2009 yılı itibariyle türlerine göre belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:2

Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı

Türü	Sayısı
Büyükşehir Belediyesi	16
Büyükşehir İlçe Belediyesi	143
İl Belediyesi	65
İlçe Belediyesi	749
Belde Belediyesi	1.976
Toplam	2.949

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

2.949 belediyenin 16'sı büyükşehir belediyesi, 65'i il belediyesi, 143'ü büyükşehir ilçe belediyesi, 749'u ilçe belediyesi (Büyükşehir belediyesi sınırları dışında kalan ilçeler) ve 1.976'sı ise belde belediyesidir.

2009 yılı itibariyle türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:3**Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı**

Nüfus Aralığı	Büyükşehir	İl	Büyükşehir İlçe	İlçe	Belde	Toplam
0 - 1999				47	868	915
2.000 - 4.999				215	906	1.121
5.000 - 9.999			4	181	164	349
10.000 - 24.999		2	13	181	33	229
25.000 - 49.999		7	19	63	5	94
50.000 - 99.999		22	19	52		93
100.000 - 249.999		25	30	10		65
250.000 - 499.999	1	9	42			52
500.000 - 999.999	8		16			24
1.000.000+	7					7
Toplam	16	65	143	749	1.976	2.949

Kaynak: TÜİK ADNKS 2008 nüfus sayımı verilerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Nüfusu 2.000'in altında 915, 5.000'in altında 2.036, 10.000'in altında 2.385 belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı % 80,9'dur. Nüfusu 100.000'in üzerinde 148 belediye bulunmaktadır.

Ülkemizdeki nüfusun % 82,6'sı belediye sınırları içerisinde, % 17,4'ü belediye sınırları dışında yaşamaktadır. Belediye sınırları içerisinde yaşayanların % 54,7'si büyükşehir belediyesi, % 45,3'ü ise diğer belediye sınırları içerisinde bulunmaktadır.

2009 yılı itibariyle bağlı idare ve mahalli idare birliklerinin sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:4

**Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye
Bağlı Kuruluşları Sayısı**

Türü	Sayı
Belediye Bağlı Kuruluşları	19
Mahalli İdare Birlikleri	1.746

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

2006, 2007, 2008 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre birlik sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:5

**Türleri İtibariyle Mahalli İdareler Birliklerinin
Sayısı (2006-2007-2008-2009)**

Sıra No.	Türü	2006	2007	2008	2009
1	Ulusal Düzeyde Birlikler	2	2	2	2
2	Belediye Hizmet Birliği	57	64	67	67
3	Özel İdare-Belediye Hizmet Birliği	13	14	14	15
4	Kalkınma Birliği	11	12	13	13
5	Çevre Altyapı Hizmet Birliği	66	90	108	114
6	Turizm Birliği	18	30	51	65
7	Sulama Birliği	353	370	376	390
8	İçmesuyu Birliği	106	123	139	154
9	Köylere Hizmet Götürme Birliği	877	878	896	906
10	Diğer	20	20	20	20
Toplam		1.523	1.603	1.686	1.746

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

2009 yılı itibariyle 906'sı Köylere Hizmet Götürme Birliği (KHGB), 390'ı sulama birliği, 154'ü içmesuyu birliği, 67'si belediye hizmet birliği, 65'i turizm birliği, 114'ü çevre altyapı hizmet birliği, 15'i özel idare-belediye hizmet birliği, 2'si ulusal düzeyde birlikler, 13'ü kalkınma birliği, 20'si diğer birlikler olmak üzere toplam birlik sayısı 1.746'dır.

Mahalli idare birliği kurulabilmesi için en az iki mahalli idarenin bir araya gelerek bir tüzük etrafında anlaşmaları gerekmektedir. İlgili valiliğin ya da İçişleri Bakanlığının tüzüğü onaylamasından sonra Bakanlar Kurulu kararı ile mahalli idare birliği kurulabilmektedir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 20 nci maddesine göre ülke düzeyinde, belediyeleri temsil etmek üzere Türkiye Belediyeler Birliği ve il özel idarelerini temsil etmek üzere Vilayetler Hizmet Birliği kurulmuştur.

II.1. Mahalli İdarelerin Tarihçesi

II.1.1. İl Özel İdarelerinin Tarihi Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat'ı müteakip, önce Muhassıllık Meclisleri ve daha sonra da Memleket Meclisleri olarak ortaya çıkan mahallî oluşumların ülkemizdeki ilk yerel yönetim fikrine temel oluşturduğu bilinmektedir. Böylece halkın idareye fiili iştirakinin sağlanmasına dönük bir gelenek oluşmaya başlamış ve bu uygulamalar mahallî idare yapılarının temelini teşkil etmiştir. Gerek Muhassıllık gerekse Memleket meclislerinin geleneksel temeli ise 18. Yüzyıldan sonra fonksiyonel hale gelen Meşveret Meclislerine dayanmaktadır. Bu çerçevede, il özel idarelerinin biçimlenmesi bakımından ise, 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi belirleyici bir tarihi adım olmuştur. Bu Nizamnameyle; mahallinde belli işlerden sorumlu olacak bir il idaresi oluşturulmuş ve mahallî halkın bazı mahalli külfetlere katılımı amaçlanmıştır. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ilk defa pilot uygulama olarak Mithat Paşa döneminde Tuna Vilayetinde uygulanmış ve müteakiben 1865 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinde de uygulamaya girmiştir. Bu Nizamname, uygulamaya konulan yerlerin sosyal yapısı da gözetilerek bazı ufak değişiklikler yapılmak suretiyle uygulanmıştır. 1864 tarihli Nizamname, 1867 yılında "Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi" adıyla bütün Osmanlı İmparatorluğunda uygulanabilecek bir biçim verilerek uygulamaya konulmuştur. Bunu izleyen temel düzenleme ise, 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesidir. Bu Nizamname ile vilayet umumi meclisine bazı yetkiler verilmiş ve nahiye idareleri daha geniş ve etraflı bir düzenlemeye konu edilmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan ve daha çok istişari bir statüye sahip olan, vilayet umumi meclisleri, değişik statü ve süreçleri izleyerek 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanun-ı Muvakkati ile il özel idarelerinin bir karar organı durumuna gelmiştir. Bilindiği gibi, 1913 tarihli Kanun il yönetimini, genel ve özel yönetim olarak ikiye ayırarak bugünkü yönetim sisteminin de temelini atmıştır. Kanunla, vilayetler, hem merkezi idarenin bir parçası hem de hükmi şahsiyeti haiz bir mahalli idare olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun, il özel idarelerini düzenleyen temel metin olarak İmparatorluktan Cumhuriyet'e tevarüs etmiştir. Bu Kanun muhtelif değişiklikler geçirmiş olup en kapsamlı değişikliklerden

birisi de 1987 yılında yapılmış ve 1913 tarihli bu Kanunun adı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiştir. 2005 yılına kadar yürürlükte kalan 1913 tarihli bu Kanun, 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bırakmıştır (Can, 2009, s. 33).

II.1.2. Belediye İdarelerinin Tarihi Gelişimi

Gerek Selçuklu gerekse Osmanlı İmparatorluğunda, başta vakıflar ve esnaf teşkilatı gibi sivil oluşumların bir çok belediye hizmetini yerine getirdiği bilinmektedir. 1826 yılına kadar kadıların; maiyetindeki subaşı, ihtisap ağası ve mimarbaşı gibi görevlilerle; mahallî, kazai/yargısal ve idari görev yaptıkları görülmektedir. Kadılar, aynı zamanda esnafın beledi/mahallî meselelerinin çözümünde de görev almıştır. Kadıların yürüttüğü başlıca mahalli hizmetler arasında; şehrin temizliği, ticaretin sağlıklı yürütülmesi, esnafın denetim ve kontrolü, fiyatların denetimi ve imar düzeninin gözetilmesi gibi bazı temel hizmetleri sayabiliriz.

Belediye hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla 1826 yılında, İhtisap Nazırlığının kurulduğunu görüyoruz. İhtisap Nazırlığı genel olarak kadıların yürüttüğü belediye hizmetlerinin zabıtaya ait görevlerini üstlenmiştir, İhtisap Nazırlığı'nın teşkili ile İhtisap Ağalığı da kaldırılmıştır. İhtisap Nezareti'nin beledi görevlerinin yanında Devletin vergisini toplamak gibi görevleri de vardı.

İstanbul'da modern anlamda ilk belediye idaresi ise, "İstanbul Şehremaneti" adıyla 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile kurulmuştur. Bu Nizamname ile aynı zamanda İhtisap Nazırlığı da ilga edilmiştir. İstanbul Şehremanetinin; vergi tarh ve tahsili konusunda Maliye Nezareti, kaldırım yapım ve onarımı için Umur-u Nafia Nezareti, asayişle ilgili sorunlar için Zabtiye Nezareti ve Esnaf işleri için de Ticaret Nezareti ile devamlı ilişki içinde olması da öngörülmüştür. Kurulan bu belediye idaresinin başında merkezi hükümet tarafından tayin edilen bir yüksek memur bulunuyordu. Bu belediyede, ileri gelen memurlardan ve esnaf temsilcilerinden oluşan; daha çok istişari/danışma görevleri olan bir şehremaneti meclisi de vardı. Yeni kurulan bu belediye idaresi için 1855 yılında 14 maddelik bir nizamname çıkartılmıştır. Bu nizamnamenin ikinci maddesinde; Dersaadet'te bulunanların zaruri ihtiyaçlarının teminini kolaylaştırmak, esnafın düzenini sağlamak, çarşı ve pazarın denetimini yapmak, şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek, yol ve kaldırımların yapım ve onarımını sağlamak, daha önce İhtisap Nazırlığınca toplanan vergileri toplayıp maliyeye teslim etmek gibi görevler, şehremanetine verilmiştir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin karşılanması konusundaki görevler de şehremanetine tevdi edilmiştir.

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamalarının, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un, Beyoğlu ve Galata semtinde yapıldığını görmekteyiz. Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde; İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtiliyor ancak; Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibarıyla iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların yer aldığı, bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek; ilk belediye uygulamalarının burada yapılmasının münasip olacağı belirtiliyordu.

Altıncı Daire-i Belediye uygulamasından sonra, İstanbul'da belediye sayıları bazen artırılmış bazen de azaltılmıştır. Daha sonra, münhasıran İstanbul'da uygulanmak üzere, 1877 tarihli "Dersaadet Belediye Kanunu", İstanbul dışındaki vilayetlerde uygulanmak için ise "Vilayet Belediye Kanunu" çıkarılmıştır. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul için yirmi adet belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu savaş şartları ve gelir yetersizlikleri İstanbul'da kurulması öngörülen belediyelerin hemen kurulup faaliyete geçmesine imkân vermemiştir. İstanbul dışındaki vilayetlerde kurulan belediyeler ise, daha çok liman kentlerinde kurulup faaliyete geçmiştir.

Cumhuriyet döneminde ise ilk yasal düzenlemelerden birisi belediyeler için yapılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı ilk önemli kanunlardan olan, 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı Kanun, 74 yıl yürürlükte kalarak insanımızın hayatında en etkili kanunlardan birisi olma başarısını da göstermiştir. Bu Kanun, dönemin şartlarına göre belediye yönetimine, medeni hayatın bütün gereklerini yerine getirecek önemli bir misyon yüklemişti. Bilindiği gibi, 1580 sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihinde yerini 5272 sayılı Belediye Kanununa bırakmıştır. 5272 sayılı Kanun, TBMM'deki oylama yönteminden kaynaklanan Meclis İç Tüzüğüne aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve bunun yerine şu anda yürürlükte bulunan 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Can, 2009, s. 33-34).

II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları

Mahalli idareler, Anayasanın 123 ve 127 nci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 123 üncü maddesinde idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 127 nci maddesinde mahalli idareler; “il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Ayrıca, mahalli idarelerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ile merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkilerinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur. Mahalli idarelerle ilgili bu alanların, kanun dışında kalan tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır.

Mahalli idarelerle ilgili olarak Anayasa’da yer alan bir diğer ilke de mahalli idarelere görevleri ile orantılı gelir sağlanması ilkesidir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin kullandığı kaynak miktarı sürekli artmaktadır.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, hizmetlerin koordinasyon içinde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan, İçişleri Bakanı vesayet yetkisi kapsamında görevleriyle ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırabilmektedir.

II.2.1. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlişkisi

İçişleri Bakanlığı ile mahalli idareler arasındaki ilişki Anayasanın 127 nci maddesi ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 2 nci ve 11 inci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 127 nci maddesine göre, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyeleri, İçişleri Bakanı tarafından kesin hükme kadar geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmaktadır. 3152 sayılı Kanununun 2 nci maddesine göre İçişleri Bakanlığı idari bölümlerin oluşturulması, il, ilçe ve belediyelerin kurulması ve mahalli idarelerin merkezi idare ile münasebetlerini düzenlemekle görevlidir. Diğer taraftan aynı kanununun 11 inci maddesi:

“a) Mahalli idarelerin iş ve işlemlerine dair çeşitli kanun, tüzük ve yönetmeliklerle Bakanlığa verilmiş olan görev ve hizmetleri yapmak, takip etmek, sonuçlandırmak ve geliştirmek,

b) Bakanlığın mahalli idareler üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisinin mevzuat hükümleri gereğince uygulanmasını sağlamak,

c) Mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasını gözetmek,

d) Mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak,

e) Mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimini ve uygulanmasını takip etmek, Eğitim Daire Başkanlığıyla işbirliği yaparak planlamak,

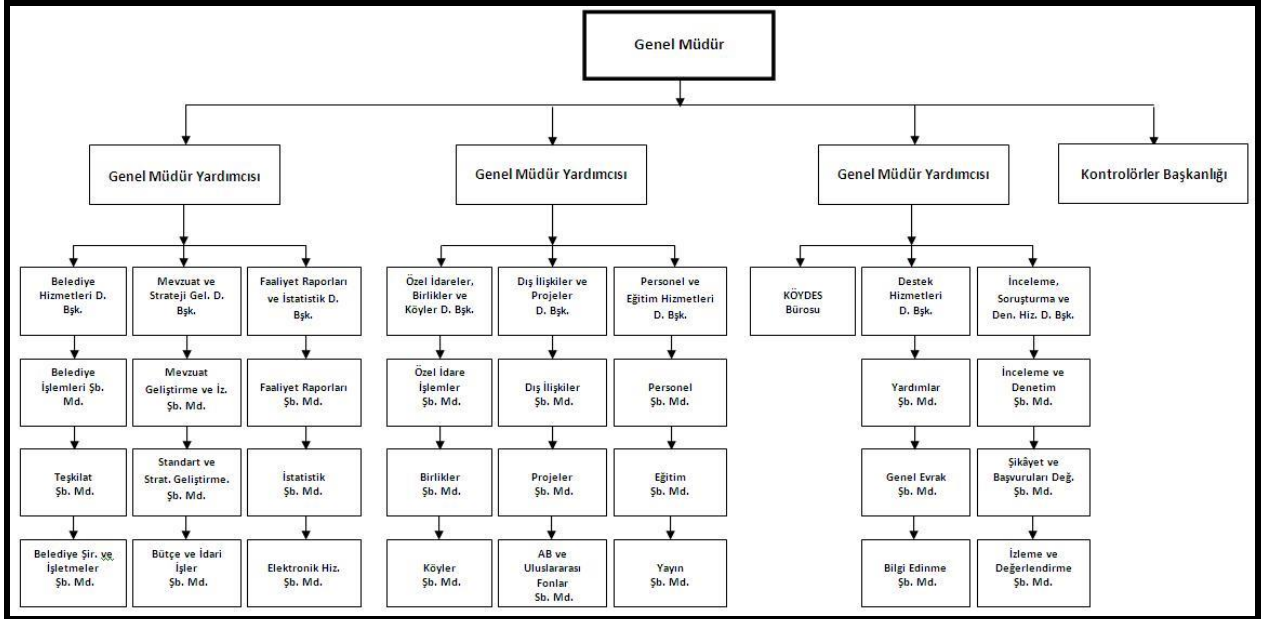
f) Mahalli idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarını tespit etmek,

g) Mahalli idare kontrolörlerinin çalışma programlarını Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının görüşünü almak suretiyle düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak,” şeklinde düzenlenmiş olup bu kapsamda, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü mahalli idarelerle ilgili olarak vesayet, denetleme, eğitim, rehberlik etme ve düzenleme görevlerini yürütmektedir.

3/9/2008 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Çalışma Yönergesine göre Genel Müdürlüğe bağlı Daire Başkanlıklarının sayısı artırılarak görev ve yapılanmaları yeniden düzenlenmiştir. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü teşkilat şeması aşağıda gösterilmiştir.

Şekil: 2

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması



Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 8 Daire Başkanlığı ve 24 Şube Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmıştır.

- 1- Belediye Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 2- Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 3- Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı
- 4- Faaliyet Raporları ve İstatistik Daire Başkanlığı
- 5- İnceleme, Soruşturma ve Denetim Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 6- Özel İdareler, Köyler ve Birlikler Daire Başkanlığı
- 7- Mevzuat ve Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı
- 8- Personel ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı

II.2.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Önsözünde, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyinin bütün üyeleri tarafından paylaşılan demokratik ilkelerden biri olduğu, mahalli idarelerin her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğu ve gerçek yetkilerle donatılmış yerel makamların varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağı vurgulanan Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi tarafından 15.10.1985 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye Şart'ı 1988 yılında imzalamış, 1991 yılında 3723 sayılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanunla onaylamış 1 Nisan 1993 tarihinde itibaren de yürürlüğe koymuştur.

Avrupa Konseyi, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi vasıtasıyla Şartı imzalayan devletlerde periyodik olarak Şarta uygunluk değerlendirmesi yapılmakta ve ülke raporları hazırlamaktadır.

Özerk yerel yönetim için asgari koşulları belirlediği kabul edilen Şartın 4 üncü maddesinde özerk yerel yönetimin kapsamı aşağıdaki ilkeler çerçevesinde belirlenmektedir:

➤ Yerel yönetimlerin temel yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanun ile belirlenecektir. Bununla beraber, bu hüküm yerel yönetimlere kanuna uygun olarak belirli amaçlar için yetki ve sorumluluklar verilmesine engel teşkil etmeyecektir.

➤ Yerel yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaktır.

➤ Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihan vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından yerine getirilecektir. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile kapasite ve mali yük göz önünde bulundurulmalıdır.

➤ Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler merkezi idare veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılmaz veya sınırlandırılmaz.

➤ Yerel makamların merkezi veya bölgesel bir makam tarafından yetkilendirildiği durumlarda, bu yetkilerin yerel koşullarla uyumlu olarak kullanılabilmesinde yerel makamlara olanaklar ölçüsünde takdir hakkı tanınacaktır.

➤ Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri içinde, kendilerine olanaklar ölçüsünde, zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır.

Türkiye, Şart'ın 12 nci maddesinin birinci fıkrasına göre kendini aşağıdaki madde ve fıkralarla bağlı saymıştır:

- Madde 2
- Madde 3, fıkra 1 ve 2
- Madde 4, fıkra 1, 2, 3, 4 ve 5
- Madde 5
- Madde 6, fıkra 2
- Madde 7, fıkra 1 ve 2
- Madde 8, fıkra 1 ve 2
- Madde 9, fıkra 1, 2, 3, 5 ve 8
- Madde 10, fıkra 1

Bir başka ifadeyle ülkemiz Şart'ın 4 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasına, 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına, 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasına, 8 inci maddesinin üçüncü fıkrasına, 9 uncu maddesinin dördüncü, altıncı ve yedinci fıkralarına, 10 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına ve 11 inci maddesine çekince koymuştur.

Ancak kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında mahalli idarelerle ilgili olarak 2004 ve 2005 yıllarında çıkarılan yeni mevzuat, Şart'ta yer alan temel ilkeler ve standartlar göz önünde bulundurulmuş ve bu şekilde Türkiye'deki yerel yönetim mevzuatının Şart'a uyumu büyük ölçüde sağlanmış ve Şart'a konulan birçok çekince anlamsız hale gelmiştir.

II.2.2.1. Şarta Konulan Çekincelerin Madde Bazında Değerlendirilmesi

Şarta konulan çekinceler madde bazında ele alındığında, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri ile ilgili olarak yerel yönetimlere olanaklar ölçüsünde zamanında ve uygun biçimde danışılmasını düzenleyen Şart'ın 4 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasına konulan çekincenin, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun ülke düzeyinde birlik kurulmasını (Türkiye Belediyeler Birliği ve Vilayetler Hizmet Birliği) ve bu birliklerin mahalli idareler ile ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirmelerini yasal temele kavuşturan 20 nci madde düzenlemesi çerçevesinde kaldırılmasında hukuki bir engel olmadığı değerlendirilmektedir.
- Yerel makamların kanunlarda öngörülen ilkelere aykırı olmamak üzere kendi iç idari teşkilatlarını yerel yönetimlerin kendi kararları ile kurmalarını öngören Şartın 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına konulan çekincenin, teşkilatın; nüfus, fiziki ve coğrafi yapı, ekonomik ve sosyal özellikler ile gelişme potansiyeli de dikkate alınarak norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak belediye veya il genel meclisi kararıyla kurulacağını, kaldırılacağı veya birleştirilebileceği hükmünü düzenleyen Belediye Kanununun 48 inci ve İl Özel İdaresi Kanununun 35 inci maddeleri dikkate alındığında kaldırılabilirliği düşünülmektedir.
- 5393 sayılı Belediye Kanununun “belediye başkanı görevi süresince ve görevinin sona ermesinden itibaren iki yıl süreyle, meclis üyeleri görevleri süresince ve görevin bitiminden itibaren bir yıl süreyle, belediye ve bağlı kuruluşlarına karşı doğrudan doğruya veya dolaylı olarak taahhüt/komisyonculuk/temsilcilik yapamaz” şeklindeki 28 inci maddesi ve 5302 sayılı İl Özel İdare Kanununun 20 nci maddesinde il genel meclisi üyeleri ile ilgili olarak yapılan paralel düzenleme dikkate alındığında, Şart'ın yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev veya faaliyetlerinin kanunla veya temel hukuki ilkelere göre belirleneceğini öngören 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasına konulan çekincenin kaldırılmasının mümkün olacağı mütalaa edilmektedir.
- Yerel yönetimlere dağıtılan kaynakların tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda yerel yönetimlere uygun bir biçimde danışılacağını öngören Şart'ın 9 uncu maddesinin altıncı fıkrasına konulan çekincenin, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun ülke düzeyinde birlik kurulmasını (Türkiye Belediyeler Birliği ve Vilayetler Hizmet Birliği) ve bu birliklerin mahalli idareler ile ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirmelerini yasal

temele kavuşturan 20 nci madde düzenlemesi çerçevesinde kaldırılmasında hukuki bir engel olmadığı değerlendirilmektedir.

➤ Genel bütçeden il özel idareleri ve belediyelere gönderilen payları herhangi bir koşula bağlamamış olan 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri dikkate alındığında, Şart'ın "mümkün olduğu ölçüde yerel makamlara yapılan hibelerin belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımayacağı ve hibe verilmesinin yerel makamların kendi yetki alanları içinde kendi politikalarına ilişkin olarak takdir hakkı kullanmadaki temel özgürlüklerine hanel getirmeyeceğini düzenleyen 9 uncu maddesinin yedinci fıkrasına konulan çekincenin kaldırılmasının mümkün olacağı mütalaa edilmektedir.

➤ Her Devletin, yerel makamların ortak çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için birliklere üye olma ve uluslararası yerel makamlar birliklerine katılma hakkını tanıyacağını öngören Şart'ın 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasına konulan çekincenin, mahalli idarelere kendi aralarında birlik kurma imkanı sağlayan 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, belediyelere İçişleri Bakanlığının izni ve meclis kararıyla görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekküllere kurucu/üye olma imkanı getiren 5393 sayılı Belediye Kanununun 74 üncü maddesi ve il özel idarelerine benzer bir imkanı getiren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 62 nci maddesi çerçevesinde kaldırılmasında hukuki bir engel olmadığı değerlendirilmektedir.

➤ 5393 sayılı Kanunun "Belediye, belediye meclisinin kararına bağlı olarak görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara, kurucu üye veya üye olabilir.

Belediye, bu teşekkül, organizasyon ve yabancı mahallî idarelerle ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebilir veya kardeş kent ilişkisi kurabilir.

Birinci ve ikinci fıkra gereğince yapılacak faaliyetlerin, dış politikaya ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi ve önceden İçişleri Bakanlığının izninin alınması zorunludur" şeklindeki 74 üncü maddesi ve 5302 sayılı İl Özel İdare Kanununun il özel idareleri için benzer düzenlemeyi yapan 62 nci maddesi dikkate alındığında, Şart'ın yerel makamların, kanunla öngörülen şartlar dahilinde başka devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilecekleri şeklindeki 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına konulan çekincenin kaldırılmasının mümkün olacağı mütalaa edilmektedir.

➤ Şartın 11 inci maddesinde yer alan, yerel yönetimlerin yetkilerini serbestçe kullanmaları ile Anayasa ve yasalarda öngörülen özerk yerel yönetim ilkelerine riayetinin sağlanması amacıyla yargı yoluna başvurusu hakkına sahip olma konusunda konulan çekincenin,

yerel yönetimlerin merkezi hükümetin yaptığı her türlü hukuki düzenlemeye karşı mahkemelerde dava açabilmesi imkanı ve bu kapsamda birçok kanun, yönetmelik ve genelgenin yerel yönetimlerin başvurusu üzerine mahkemeler tarafından iptal edildiği göz önüne alındığında kaldırılabilmesi değerlendirilmektedir.

II.3. Mahalli İdarelerin Yetki, Görev ve Sorumlulukları

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, büyükşehir ilçe ve ilçe belediyeleri ile belde belediyeleri, bağlı idareler ve mahalli idare birliklerine kendi kanunları ile çeşitli görev, yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

II.3.1. İl Özel İdareleri

İl özel idarelerinin görev ve sorumlulukları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinde sıralanmıştır. Bu Kanunla mülga 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunundan farklı olarak il özel idarelerine bazı yeni görevler verilmiştir.

İl Özel İdaresi Kanununda özel idarelerin görevleri, belediye sınırları dışındaki görevler ve il sınırları içindeki görevler olarak ikili bir ayırıma tabi tutulmuştur.

1) İl sınırları içindeki görevler;

- Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı,
- Bayındırlık ve iskân,
- Toprağın korunması, erozyonun önlenmesi,
- Kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar,
- Yoksullara mikro kredi verilmesi,
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları,
- İlk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

2) Belediye sınırları dışındaki görevler;

- İmar,
- Yol,
- Su,
- Kanalizasyon,
- Katı atık,

- Çevre,
- Acil yardım ve kurtarma,
- Orman köylerinin desteklenmesi,
- Ağaçlandırma, park ve bahçe tesisidir.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskân, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilmektedirler. Aktarma işleminden sonra söz konusu işler il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılmaktadır.

İl özel idarelerinin kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmesi ve yetkileri kullanabilmesi için 5302 sayılı Kanunun 7 nci maddesi ile bir kısım yetki ve imtiyazlar sağlanmıştır. İl özel idaresinin kanunda sayılan yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

➤ Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek,

➤ Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,

➤ Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,

➤ Borç almak ve bağış kabul etmek,

➤ Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmi beş milyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,

➤ Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak,

➤ Belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek,

➤ İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak,

II.3.2. Belediyeler

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:6

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları

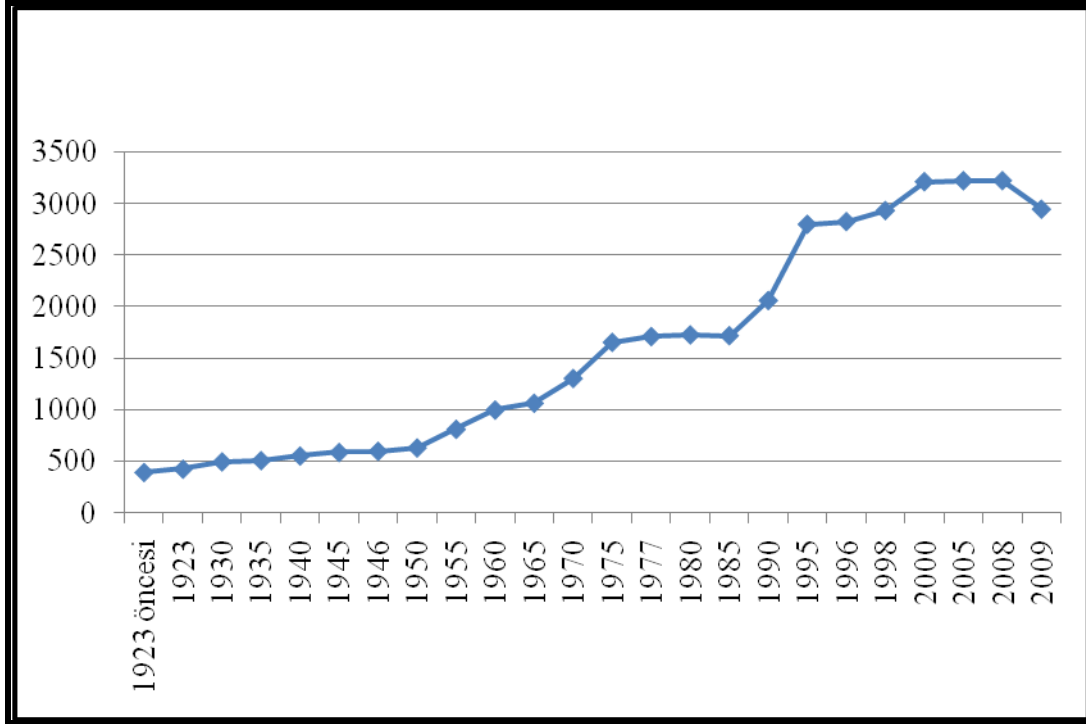
Yılı	Belediye Sayıları	İndeks
1923 öncesi	389	100
1923	421	108
1930	492	126
1935	505	130
1940	549	141
1945	583	150
1946	595	153
1950	628	161
1955	809	208
1960	995	256
1965	1.062	279
1970	1.303	335
1975	1.654	425
1977	1.710	440
1980	1.727	444
1985	1.719	442
1990	2.061	530
1995	2.801	720
1996	2.827	727
1998	2.935	754
2000	3.215	826
2005	3.225	829
2008	3.225	829
2009	2.949	758

Kaynak: Gündüzöz, Dr. İlker, Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belde Belediyelerinde Ölçek sorunu: Tokat İli Örneği, Doktora Tezi, KTÜ, Trabzon, 2005, s.61

Türkiye'de mahalli idare sayısında 1950'lerden itibaren artış yaşanmıştır. 1980'lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibariyle belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11 inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 2009 yerel seçimlerinden sonra 2.949'a düşmüştür.

Grafik:1

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

II.3.2.1. Belediyelerin Yükümlülükleri ile Yetki ve İmtiyazları

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14 üncü maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları ikili bir tasnife tabi tutularak birinci bölümdeki hizmetler belediyelere görev olarak verilirken ikinci bölümdeki hizmetleri de yapabilme yetkisi tanınmaktadır.

Belediyelerin yapmakla yükümlü olduğu hizmetler şunlardır:

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri,
- Çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık,
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans,
- Şehir içi trafik,
- Defin ve mezarlıklar,
- Ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar,
- Konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma,
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi,

➤ Kadın ve çocuklar için korunma evleri (Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler)

Belediyelere faaliyette bulunma yetkisi tanınan hizmetler şunlardır:

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma,
- Her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama,
- Sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlama,
- Öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verme ve gerekli desteği sağlama,
- Her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenleme,
- Yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verme,
- Gıda bankacılığı yapma.

Yine aynı Kanunun 15 inci maddesinde belediyelerin yetkileri ve imtiyazları şu şekilde sayılmıştır:

- Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,
- Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,
- Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak,
- Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek,
- Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek,
- Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak,

- Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,
- Borç almak, bağış kabul etmek,
- Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,
- Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek,
- Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,
- Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak,
- Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.
- Belediyeler, içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamayı, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını, kaynak sularının işletilmesini; toplu taşıma yapmayı, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmayı; katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmayı imtiyaz yoluyla gördürebileceklerdir. Bu çerçevede söz konusu hizmetler, Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilecektir.

II.3.3. Büyükşehir Belediyeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7 nci maddesine göre büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

➤ İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

➤ Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak,

➤ Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek,

➤ Arsa ve konut üretimiyle kentsel dönüşüm ve gelişim alanları belirleme yetkilerini kullanmak,

➤ Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,

➤ Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

➤ Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,

➤ Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek,

➤ Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek,

➤ Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteğı sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek,

➤ Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak,

➤ Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,

➤ Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dâhil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek,

➤ Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak,

➤ Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,

➤ Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek,

➤ Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak,

➤ Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,

➤ Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak,

➤ Büyükşehir içindeki altyapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi sağlamak.

Büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

➤ Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,

➤ Sıhhi işyerlerini, 2 nci ve 3 üncü sınıf gayrisihhî müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürülüler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları

ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak,

- Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

5216 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde ise yetki ve imtiyazlarla ilgili olarak “büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir” hükmü yer almaktadır.

II.3.4. Bağlı İdareler

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile büyükşehir belediyelerine bağlı ve içme suyu, kanalizasyon ve yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili görevleri ifa etmek üzere ayrı bütçe ve kamu tüzel kişiliğine haiz su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Kanunun ek 5 inci maddesi ile bu Kanunun diğer büyükşehir belediyeleri için de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin görevleri Kanunun 2 nci maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

- İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

- Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

- Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

- Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

- Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut

diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmek,

► Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerekli kılması halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanma hakları tesis etmek.

Su ve kanalizasyon idarelerine ilave olarak İstanbul'da İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara'da Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir'de İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) idareleri mevcuttur.

II.3.5 Mahalli İdare Birlikleri

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 3 üncü maddesinin (b) bendinde mahalli idare birliği; birden fazla mahalli idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisini ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı kanunun 4 üncü maddesinde birliklerin, birlik tüzüğünün kesinleşmesinden sonra Bakanlar Kurulunun izni ile kurulacağı ve tüzel kişilik kazanacağı belirtilmektedir.

Kurulmuş bir birliğe üyelik ise üye olmak isteyen mahalli idare meclisinin kararı ve buna dayalı başvurusu üzerine, birlik meclisinin kabulü ile olmaktadır. Bu durumda Bakanlar Kurulunun izni aranmamaktadır. Birlik üyeliğinden ayrılmada, ilgili mahalli idare meclisinin kararı yeterlidir.

Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda; Bakanlar Kurulu, ilgili mahalli idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebilmektedir. Bu şekilde üye olunan birliklerden ayrılma da Bakanlar Kurulunun iznine bağlıdır.

Mahalli idarelerin bütün görevlerini kapsayacak şekilde genel amaçlı veya amacı açıkça belirlenmemiş birlik kurulamamaktadır.

Mahalli idare birlikleri, tüzüklerinde birliğe devredilmesi öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahalli idarelerin hak ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

II.3.6. Türkiye'deki Belediye Sayılarının Avrupa Ülkeleriyle Mukayesesi

1950 yılından 1992 yılına kadar Avrupa ülkelerindeki belediye sayılarındaki değişim aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:7

1950-1992 Döneminde Avrupa Ülkelerinde Belediye Sayılarındaki Değişim

Ülkeler	(%)
Almanya	-66,7
Avusturya	-41,0
Belçika	-77,9
Bulgaristan	-87,9
Danimarka	-80,5
Finlandiya	-21,0
Fransa	-5,3
Hollanda	-54,0
İngiltere	-82,5
İspanya	-12,2
İsveç	-87,3
İsviçre	-2,5
İtalya	4,1
İzlanda	-14,0
Lüksemburg	-7,9
Norveç	-41,0
Portekiz	2,3
Yunanistan	-84,9
Türkiye* (2008)	513,5
Türkiye * (29 Mart 2009 sonrası)	469,6

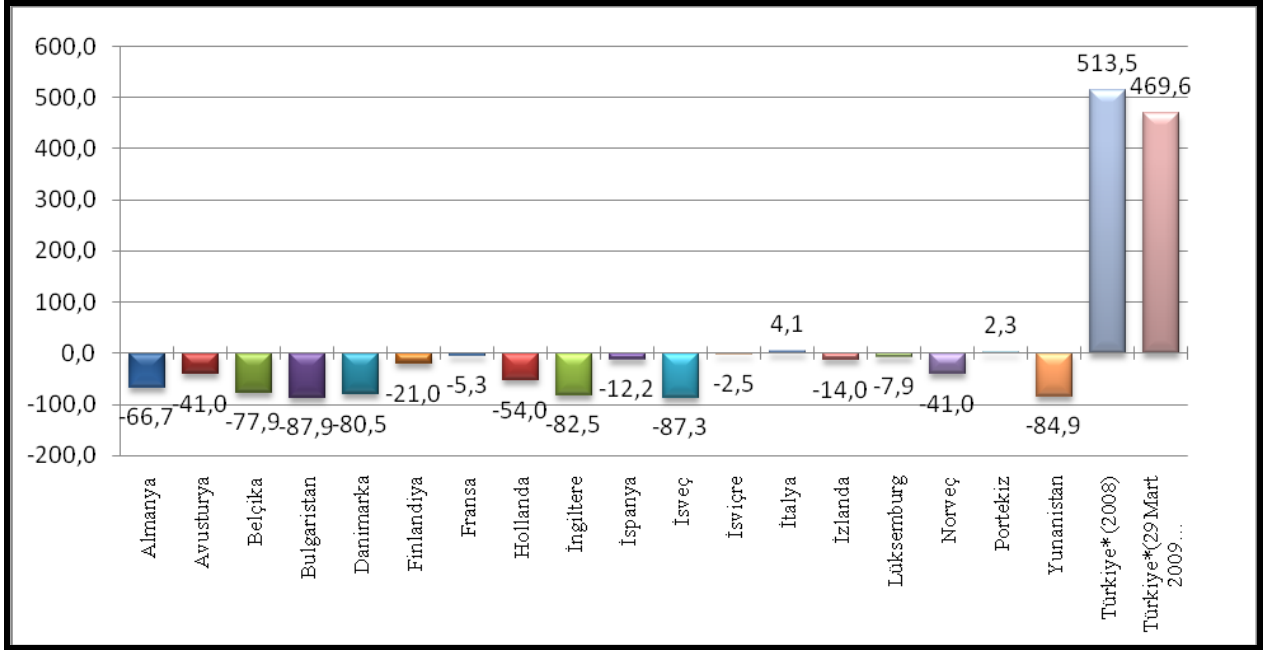
* Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir.

Kaynak: CLR, 1992, <http://www.coe.int/T/E/clrae/>

Avrupa ülkelerinde 1950-1992 yılları arasında belediye sayısında ciddi bir azalış yaşanırken, aynı dönemde ülkemizde belediye sayısı % 513,5 artmıştır. Belediye Kanununun 8 ve 11 inci maddelerindeki uygulamalar ile 5747 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra belediye sayısı % 8,6 azalarak 2.949'a düşmüştür. Avrupa ülkelerinde belediye sayılarındaki azalma daha çok mali açıdan birleşmenin teşviki yoluyla sağlanmasına rağmen, ülkemizde belediye tüzel kişiliklerinin sona erdirilmesi ve birleşme yolu tercih edilmiştir.

Grafik:2

Avrupa Ülkelerinde Belediye Saylarındaki Değişim (1950-1992)



* Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir.

Kaynak: CLR, 1992, <http://www.coe.int/T/E/clrae/>

58. Hükümet döneminden başlayarak 59. ve 60. Hükümet dönemlerinde mahalli idare sistemi, mevzuatta yapılan değişikliklerle önemli bir dönüşüme uğramıştır. Bu kapsamda, birincil ve ikincil mevzuat çalışmaları yapılmış ve aşağıda liste halinde verilen kanunlar ve yönetmelikler hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

III.1. Kanunlar

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecinde mahalli idareler alanında yapılan kanuni düzenlemeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:8

Kanuni Düzenlemeler

Sıra No	Adı	Numarası	Amacı	Resmi Gazete Tarih ve sayısı
1	Büyükşehir Belediyesi Kanunu	5216	Büyükşehir belediye yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır.	23/7/2004-25531
2	İl Özel İdaresi Kanunu	5302	İl özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	4/3/2005 - 25745
3	Belediye Kanunu	5393	Belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektedir.	13/7/2005-25874
4	Mahalli İdare Birlikleri Kanunu	5355	Mahalli idare birliklerinin hukuki statüsünü, kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	11/6/2005-25842
5	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5747	Belediye sayılarını azaltarak uygun ölçekte belediye yapılanması sağlamaktır.	22/3/2008-26824 (Mükerrer)
6	İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun	5779	İl özel idareleri ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden ayrılacak paylara ilişkin esas ve usuller düzenlenmektedir.	15/7/2008-26937

7	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	5366	Sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanlarını oluşturmak ve yaşatmaktır.	5/7/2008-25866
---	---	------	---	----------------

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

III.2. Yönetmelikler

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecinde mahalli idareler alanında yapılan yönetmelik düzenlemeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:9

Yönetmelik Düzenlemeleri

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı	Onay tarihi
1	Mahalli İdareler Uzlaşma Yönetmeliği	İl özel idareleri ve belediyeler tarafından uygulanan 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan tarhiyat sonrası uzlaşmaya ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.	1/8/2003-25186	
2	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik	İşyeri açma ve çalışma ruhsatlarının verilmesinde uygulanacak esas ve usulleri düzenlemektir.	10/8/2005-5902	Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 14/07/2005 No : 2005/9207
3	Belediyelerin Arsa, Konut ve İşyeri Üretimi, Tahsisi, Kiralaması ve Satışına Dair Genel Yönetmelik	Belediyeler tarafından arsa, konut ve işyerleri üretilmesi, tahsisi, kiralanması ve satışına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.	29/9/2005-25951	
4	Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği	Belediye meclisinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir	9/10/2005-25981	
5	İl Genel Meclisi Çalışma Yönetmeliği	İl genel meclisinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	9/10/2005-25981	
6	İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği	İl özel idaresi ve belediye hizmetlerinin yürütülmesinde hemşerilerin gönüllü katılımına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.	9/10/2005-25981	
7	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama	Yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi	14/12/2005-26023	Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 17/11/2005 No : 2005/9668

	Yönetmeliği	ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması ile ilgili esas ve usulleri düzenlemektir.		
8	Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği	İl özel idaresi, belediye, bağlı idare ve birliklerin; gelir ve gider bütçelerinin hazırlanması, kesin hesabın çıkarılması, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş bütçe ve muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul, ilke ve standartları belirlemektir.	10/3/2006-26104	
9	Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği	Büyükşehir belediyesi bünyesinde kurulan altyapı koordinasyon merkezi ile ulaşım koordinasyon merkezinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	15/6/2006-26199	
10	Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik	Binaların numaralandırılması, numaralandırılan binalara ait adreslerin ulusal adres veri tabanına işlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.	31/7/2006-26245	
11	Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği	Büyükşehir belediyesi ve mücavir alanları içerisinde yaşayan özürülerin, toplum hayatına katılımını kolaylaştıracak ve toplumsal fırsatlardan özürü olmayan diğer bireyler gibi eşit faydalanmalarını sağlamak üzere; büyükşehir belediyelerinde özürülerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, bakım, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri verecek olan özürü hizmet birimlerinin kuruluş, işleyiş ve görevleri ile bu birimde çalışan personelin, yetki, sorumluluk ve görevlerine ilişkin usul ve esaslarını düzenlemektir.	16/8/2006-26261	
12	Kent Konseyi Yönetmeliği	Kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	08/10/2006-26313	
13	Belediye İtfaiye Yönetmeliği	Belediye itfaiye teşkilâtının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını, itfaiye memurlarının niteliklerini, görevde yükselme ve mesleki eğitimlerini, kıyafetlerini, kullanacakları araç, teçhizat ve malzeme ile denetim usul ve esaslarını düzenlemektir.	21/10/2006-26326	

14	Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik	Kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması, yerel hizmetlerin dengeli dağılımının temin edilmesi, belediyeler tarafından sunulan hizmetlerde kalitenin artırılması, ihtiyaç duyulan nitelik, unvan ve sayıda personel istihdamını sağlamaktır.	22/2/2007-26442	
15	Belediye Zabıta Yönetmeliği	Belediye zabıta teşkilâtının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını, zabıta memurlarının niteliklerini, görevde yükselme ve mesleki eğitimlerini, kıyafetleri ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	11/4/2007-26490	
16	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri İhale Yönetmeliği	Köylere hizmet götürme birliklerinin yapacakları ihalelerde uygulanacak usul ve esasları düzenlemektir.	28/4/2007-26506	
17	İl Özel İdareleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik	Kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması, yerel hizmetlerin dengeli dağılımının temin edilmesi, il özel idareleri tarafından sunulan hizmetlerde kalitenin artırılması, ihtiyaç duyulan nitelik, unvan ve sayıda personel istihdamını sağlamaktır.	10/6/2007-26548	
18	Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği	Mahalli idarelerde mali işlemlerin gerçekleştirilmesi ve muhasebeleştirilmesi kapsamında, harcamalarda ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgeleri ve bunlardan bu yönetmelikte düzenlenmesi gerekenlerin şekil ve türlerini belirlemektir.	15/8/2007-26614	
19	İl Özel İdarelerinde Geçici İş Pozisyonlarında İşçi Çalıştırılmasına Dair Yönetmelik	İl özel idarelerinde geçici iş pozisyonlarında işçi çalıştırılmasına dair usul ve esasları belirlemektir.	4/6/2008-26896	
20	Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik	Liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde, hizmet gerekleri ve personel planlaması esas alınarak, mahalli idarelerde görev yapan Devlet memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek.	4/7/2009-27278	

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

IV

MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI

IV.1. Mahalli İdarelerin İnsan Kaynakları

IV.1.1. İl Özel İdareleri İnsan Kaynakları

2007 ve 2008 yıllarına ait personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:10

Hizmet Grupları İtibariyle İl Özel İdareleri Personel Sayıları (2007-2008)

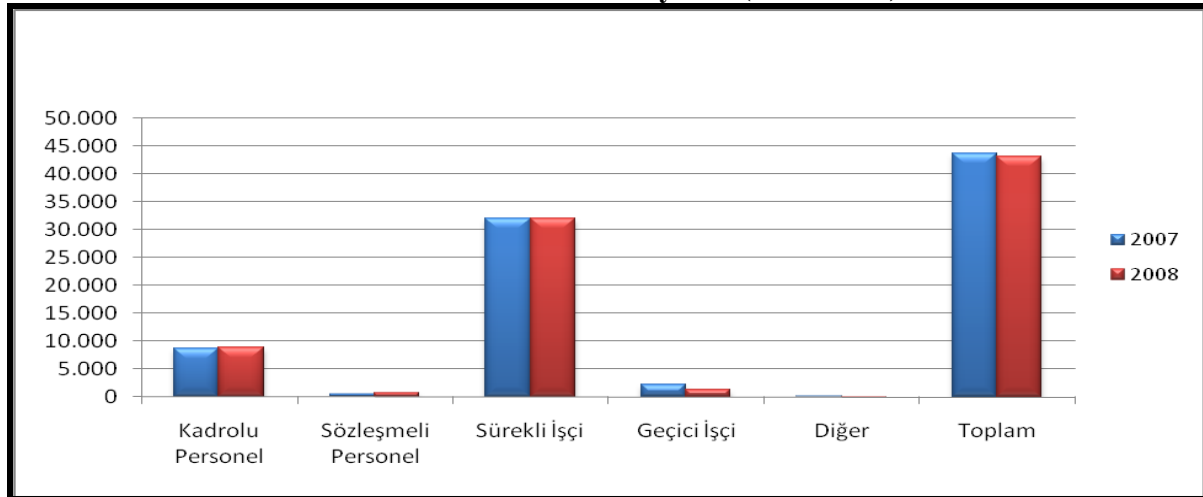
	Kadrolu Personel		Sözleşmeli Personel		İşçi				Diğer		Toplam	
	2007	2008	2007	2008	Sürekli		Geçici		2007	2008	2007	2008
İl Özel İdareleri	8.620	8.909	464	749	32.066	32.075*	2.223	1.367	192	21	43.565	43.121

*Bu sayının 29.215'i Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünden il özel idarelerine devredilen işçilerdir.

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:3

İl Özel İdare Personel Sayıları (2007-2008)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

İl özel idarelerinde 2008 yılında bir önceki yıla göre personel sayılarında önemli bir değişim yaşanmamıştır.

IV.1.2.Belediyeler, Bağlı Kuruluşlar ve Mahalli İdare Birlikleri İnsan Kaynakları

2007 ve 2008 yıllarına ait personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:11

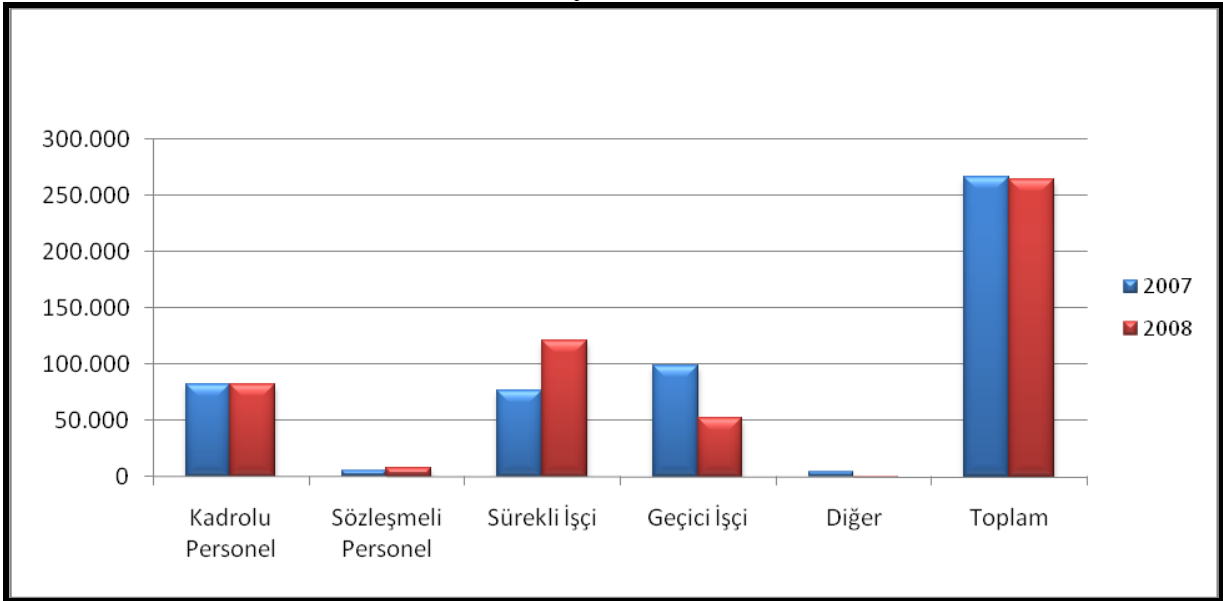
Hizmet Grupları İtibariyle Belediyeler, Bağlı Kuruluşlar ve Mahalli İdare Birlikleri Personel Sayıları (2007-2008)

	Kadrolu Personel		Sözleşmeli Personel		İşçi				Diğer		Toplam	
	2007	2008	2007	2008	Sürekli		Geçici		2007	2008	2007	2008
Belediyeler ve Bağlı Kuruluşlar ile Mahalli İdare Birlikleri	81.673	81.649	5.648	8.252	76.807	121.191	98.522	52.548	4.059	6	266.709	263.646

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:4

Belediyeler ve Belediye Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları (2007-2008)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Mahalli idarelerde 2008 yılında bir önceki yıla göre personel sayılarında önemli bir değişim yaşanmamıştır. Bununla beraber geçici işçilerin sayısında azalma, sürekli işçi sayısında da artış gerçekleşmiştir. Bu da mahalli idarelerdeki geçici işçilerin bir kısmının 5620 sayılı Kanun çerçevesinde sürekli işçi kadrolarına geçmesinden kaynaklanmaktadır.

IV.1.3.2009 Yılı İtibariyle Mahalli İdarelerde İnsan Kaynakları

Yukarıdaki tablo ve grafiklerde mahalli idarelerin 2007 ve 2008 personel mevcudu gösterilmiş ise de emeklilik, nakil, ölüm ve atama gibi nedenlerle personel sayılarında sürekli değişiklikler meydana gelmektedir. Haziran 2009 tarihi itibariyle mahalli idarelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:12****Hizmet Grupları İtibariyle Personel Sayıları (2009)**

Mahalli İdare Türü	Yönetici Kadroları	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmet Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	Sürekli İşçi	Geçici İşçi	Toplam
İl Özel İdaresi	1.236	2.447	2.672	39	743	0	0	380	7.517	1.770	28.032	220	37.539
Belediyeler	6.112	24.513	10.734	2.082	3.857	15.319	9.723	6.066	78.406	9.805	131.522	8.335	228.068
Belediye Bağlı Kuruluşları	1.665	2.966	942	46	42	0	0	4.268	9.929	11.738	8.902	254	30.823
Mahalli İdare Birlikleri	126	140	115	2	30	0	17*	99	529	162	2.870	1.509	5.070
Toplam	9.139	30.066	14.463	2.169	4.672	15.319	9.740	10.813	96.381	23.475	171.326	10.318	301.500

*Yalova Altınova İtfaiye Birliğine (TAKSTİB) ait personel.

**Personel sayısındaki azalış daha çok il özel idarelerinde 2008 ve 2009 yıllarındaki emeklilik sebebiyle meydana gelmiştir.

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

İl özel idarelerinde;

- 7.517 memur,
- 1.770 sözleşmeli personel,
- 28.032 sürekli işçi,
- 220 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere; toplam 37.539 personel istihdam

edilmektedir.

Belediyelerde;

- 78.406 memur,
- 9.805 sözleşmeli personel,
- 131.522 sürekli işçi,
- 8.335 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere; toplam 228.068 personel

istihdam edilmektedir.

Bağlı kuruluşlarda;

- 9.929 memur,
- 11.738 sözleşmeli personel,
- 8.902 sürekli işçi,
- 254 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere; toplam 30.823 personel istihdam

edilmektedir.

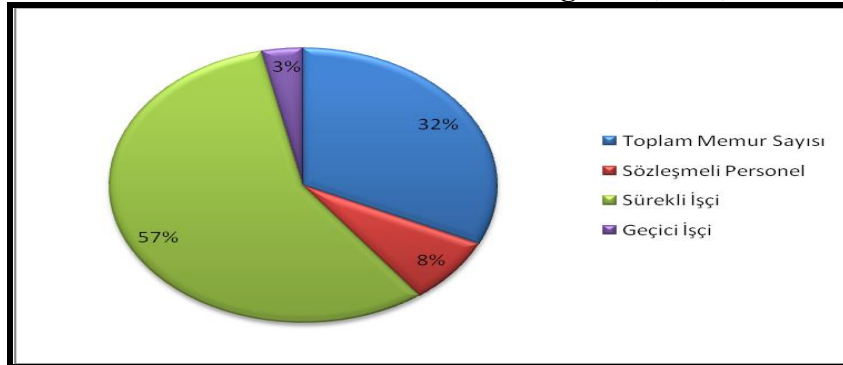
Mahalli idare birliklerinde;

- 529 memur,
- 162 sözleşmeli personel,
- 2.870 sürekli işçi,
- 1.509 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere; toplam 5.070 personel istihdam

edilmektedir.

Grafik:5

Mahalli İdarelerde Personel Dağılımı (2009)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Mahalli idarelerde toplam 301.500 personel istihdam edilmiştir. Bunun 37.541'i il özel idarelerinin, 227.453'ü belediyelerin, 31.425'i belediye bağlı kuruluşlarının, 5.081'i ise mahalli idare birliklerinin personeleridir.

Mahalli idare personelinin % 57'si sürekli işçi, % 32'si memur,% 8'i sözleşmeli personel, % 3'ü geçici işçi statüsündedir.

Tablo:13

Mahalli İdareler ve Kamu Personel Sayıları

Personel Türü	Diğer Kamu Personeli	(%)	Mahalli İdareler Toplam	(%)
Memur Sayısı	1.720.915	79,5	96.381	32,0
Sözleşmeli Personel	226.215	10,4	23.475	7,8
Sürekli İşçi	207.765	9,6	171.326	56,8
Geçici İşçi	-	0	10.318	3,4
Diğer Kadrolardaki Personel	11.134	0,5	0	0
Toplam	2.166.029	100	301.500	100

Kaynak: DPB, 2009; MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Türkiye'de kamuda istihdam edilen kişi sayısı 2.467.529'dur. Bunun 301.500'ünü mahalli idareler personeli, 2.166.029'unu diğer kamu personeli oluşturmaktadır. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı % 12,2'ye karşılık gelmektedir. Sözleşmeli personel oranları açısından kamu sektörü ile mahalli idareler arasında büyük bir fark görülmemektedir. Sürekli işçi istihdamı açısından mahalli idareler % 56,8'lik payla tüm kamu sektörünün oldukça önünde yer almaktadır. 2009 yılı itibariyle toplam memur sayısının toplam kamu personeli içindeki payı % 79,5 iken, mahalli idarelerde bu pay % 32'dir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri personel istihdamı konusunda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına belli bir disiplin getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi nitelikli personel istihdamını kolaylaştıran hükümler ihtiva etmektedir.

IV.2. Türkiye ve Bazı OECD Ülkelerinin Personel Durumu Mukayesesi

Türkiye ile bazı OECD ülkelerinin personel durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:14

Türkiye ve Bazı OECD Ülkeleri Personel İstihdam Durumları (2006)

Sıra No	Ülke	Nüfus	Toplam İstihdam	Kamu İstihdamı	Mahalli İstihdam	Mahalli İst./ Nüfus (%)	Kamu İst./ Toplam İst. (%)	Mahalli İst./ Toplam İst. (%)	Mahalli İst./ Kamu İst. (%)
1	Avusturya	8.110.000	3.779.000	441.560	139.700	1,7	11,7	3,7	31,6
2	Kanada	30.689.000	14.821.000	2.548.137	890.915	2,9	17,2	6,0	35,0
3	Finlandiya	5.176.000	2.355.900	536.632	411.151	7,9	22,8	17,5	76,6
4	Almanya	82.160.000	36.467.000	4.364.100	1.585.600	1,9	12,0	4,4	36,3
5	Yunanistan	10.917.000	4.097.900	270.897	47.057	0,5	6,6	1,2	17,4
6	Macaristan	10.211.000	3.856.000	791.436	513.542	5,0	20,5	13,3	64,9
7	Kore	47.008.000	21.156.000	868.753	232.998	0,5	4,1	1,1	26,8
8	Hollanda	15.926.000	7.899.000	828.033	174.953	1,1	10,5	2,2	21,1
9	Yeni Zelanda	3.857.000	1.817.700	205.305	18.695	0,5	11,3	1,0	9,1
10	ABD	282.194.000	138.114.700	20.572.000	13.049.000	4,6	14,9	9,5	63,4
11	Türkiye*	71.517.100	22.081.000	2.467.529	301.500	0,4	10,0	1,4	12,2

*2009 yılı itibarıyla

Kaynak: OECD, 2006

Türkiye’de mahalli idarelerdeki istihdamın kamu istihdamına oranı % 12,2’dir. Bu oran ABD’de % 63,4, Almanya’da % 36,3, Yunanistan’da ise % 17,4’tür.

Mahalli idarelerdeki istihdamın ülke nüfuslarına oranına bakıldığında bu oranın Türkiye’de % 0,4, ABD’de % 4,6, Almanya’da % 1,9, Yunanistan’da ise % 0,5 olduğu görülmektedir.

V.1. Mahalli İdareler ve Bağlı Kuruluşlarının İç ve Dış Borçları

Mahalli idarelerin 2006, 2007 ve 2008 yılı sonu itibariyle iç borç tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

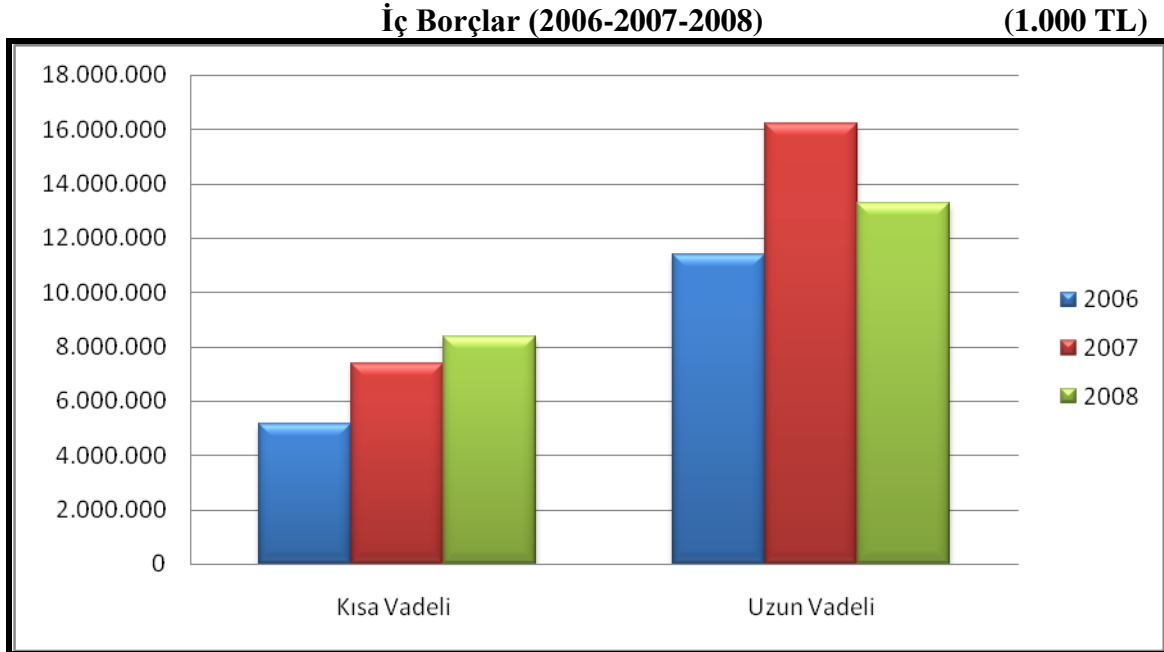
Tablo: 15

İç Borçlar (2006-2007-2008)

İç Borç (1.000 TL)	2006	(%)	2007	(%)	2008	(%)
Kısa Vadeli	5.140.894	31,1	7.384.146	31,32	8.375.623	38,7
Uzun Vadeli	11.379.992	68,9	16.193.272	68,68	13.290.498	61,3
Toplam	16.520.886	100	23.577.418	100	21.666.121	100

Kaynak: İller Bankası verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:6



Kaynak: İller Bankası verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Mahalli idarelerin 2008 yılında 2007 yılına göre uzun vadeli iç borçlarında azalma olurken, kısa vadeli iç borçlarında artış olmuştur. 2008 yılında toplam iç borçta bir önceki yıla göre % 8,1'lik bir azalma gerçekleşmiştir.

Mahalli idarelerin 2006, 2007 ve 2008 yılı sonu itibariyle dış borç tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 16

Dış Borçlar (2006-2007-2008)

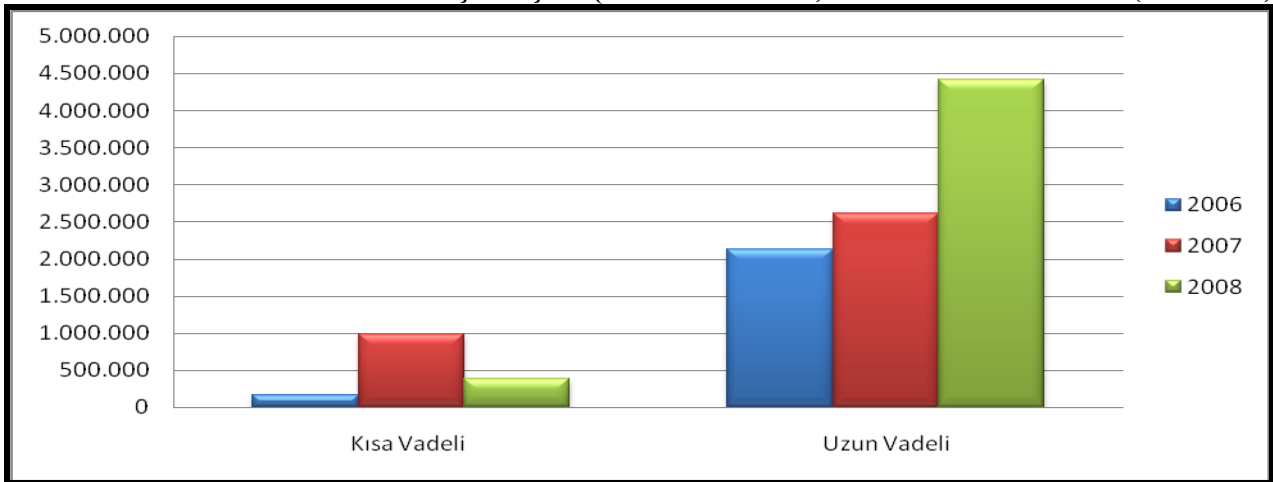
Dış Borç (1.000 TL)	2006	(%)	2007	(%)	2008	(%)
Kısa Vadeli	167.348	7,3	984.998	27,3	386.729	8,0
Uzun Vadeli	2.131.085	92,7	2.617.484	72,7	4.410.368	92,0
Toplam	2.298.433	100	3.602.483	100	4.797.098	100

Kaynak: İller Bankası verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:7

Dış Borçlar (2006-2007-2008)

(1.000 TL)



Kaynak: İller Bankası verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Mahalli idarelerin 2008 yılında 2007 yılına göre uzun vadeli dış borçlarında artış olurken, kısa vadeli dış borçlarında düşüş olmuştur. Toplam dış borçta 2008 yılında bir önceki yıla göre % 33,2'lik bir artış gerçekleşmiştir. 2007 yılında toplam dış borç stoku 3.602.483.000 TL'dir. 2008 yılı içinde mahalli idarelerin dış borç stoku 1.194.615.000 TL artmıştır. Büyükşehir belediyelerinin metro yapımı gibi büyük yatırımlar için dış kaynak temin etmeleri bu artışta etkili olmuştur.

2008 yılı itibariyle, mahalli idarelerin toplam iç borcu 21.666.121.000 TL, dış borcu 4.797.098.000 TL olmak üzere, toplam 26.463.219.000 TL borcu bulunmaktadır. Mahalli idare borçlarının % 81,9'u iç borç, % 18,1'i ise dış borçtur.

2009 yılı itibariyle mahalli idare türlerine göre borç dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:17

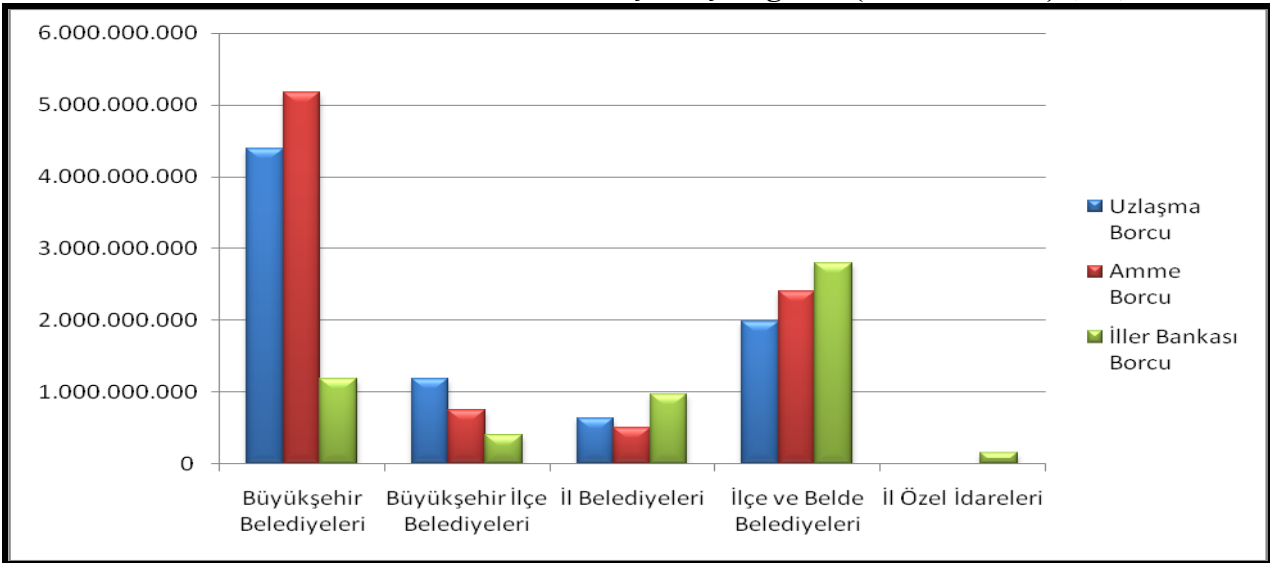
Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Borç Dağılımı (Haziran 2009) (TL)

Türü	Uzlaşma Borcu	Amme Borcu	İller Bankası Borcu	Toplam	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	4.392.785.306	5.174.506.632	1.182.579.288	10.749.871.226	47,8
Büyükşehir İlçe Belediyeleri	1.176.857.553	744.418.247	395.384.509	2.316.660.309	10,3
İl Belediyeleri	632.997.473	501.988.857	972.516.095	2.107.502.425	9,4
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.979.565.720	2.397.978.461	2.801.495.444	7.179.039.626	31,9
İl Özel İdareleri	0	0	157.638.130	157.638.130	0,7
Toplam	8.182.206.052	8.818.892.198	5.509.613.466	22.510.711.715	100

Kaynak: İller Bankası verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:8

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Borç Dağılımı (Haziran 2009) (TL)



Kaynak: İller Bankası verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

İller Bankasında kayıtlı mahalli idarelere ait borç toplamı 22.510.177.715 TL'dir. Toplam borcun % 47,8'i büyükşehir belediyelerine, % 10,3'ü büyükşehir ilçe belediyelerine, % 9,4'ü il

belediyelerine, % 31,9'u ilçe ve belde belediyelerine aittir. İl özel idare borçları toplam borcun yalnızca % 0,7'sini oluşturmaktadır.

V.2. Mahalli İdare Giderleri

2006, 2007 ve 2008 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre giderleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:18

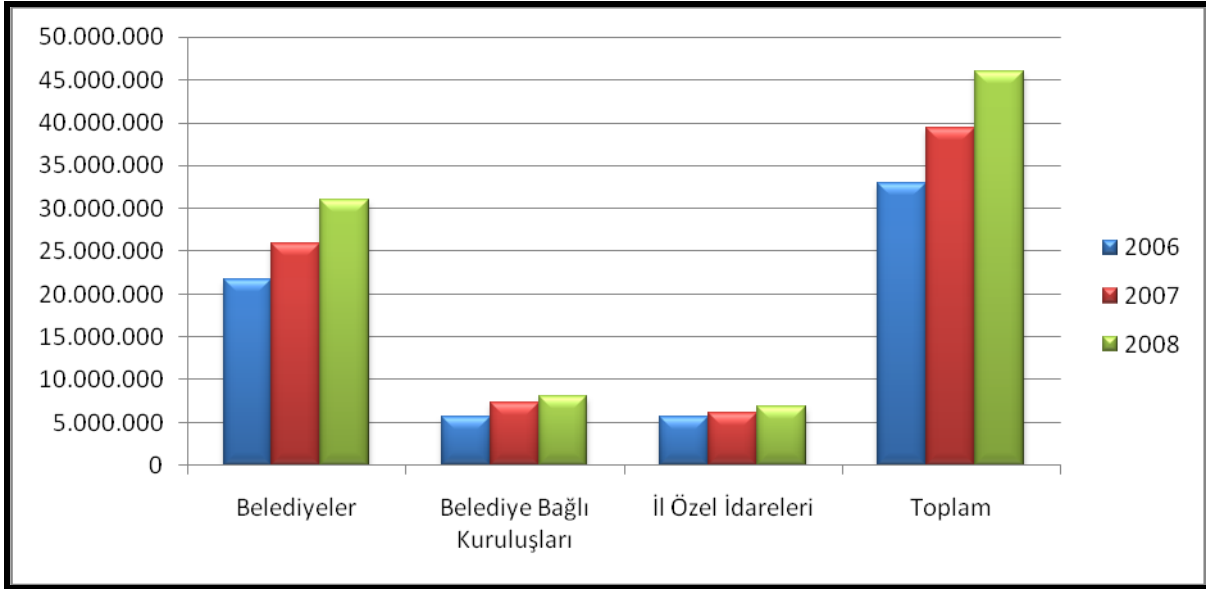
Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Giderleri (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006	2007	2008
Belediyeler	21.640.204	25.832.553	30.959.084
Belediye Bağlı Kuruluşları	5.706.536	7.372.913	8.143.505
İl Özel İdareleri	5.662.057	6.177.932	6.838.966
Toplam	33.008.797	39.383.398	45.941.555

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:9

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Giderleri (2006-2007-2008) (1.000 TL)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Mahalli idarelerin giderlerinde 2006, 2007 ve 2008 yıllarında düzenli bir artış yaşanmıştır. 2008 yılında bir önceki yıla göre giderler % 16,7 artış göstermiştir. 2008 yılında bir önceki yıla göre mahalli idare türleri itibariyle belediyelerde % 19,8, belediye bağlı kuruluşlarında % 10,4, il özel idarelerinde % 10,7 oranında gider artışı gerçekleşmiştir.

V.2.1. Personel Giderleri

2006-2007-2008 yılları itibariyle mahalli idarelerin personel giderleri ve toplam giderleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:19

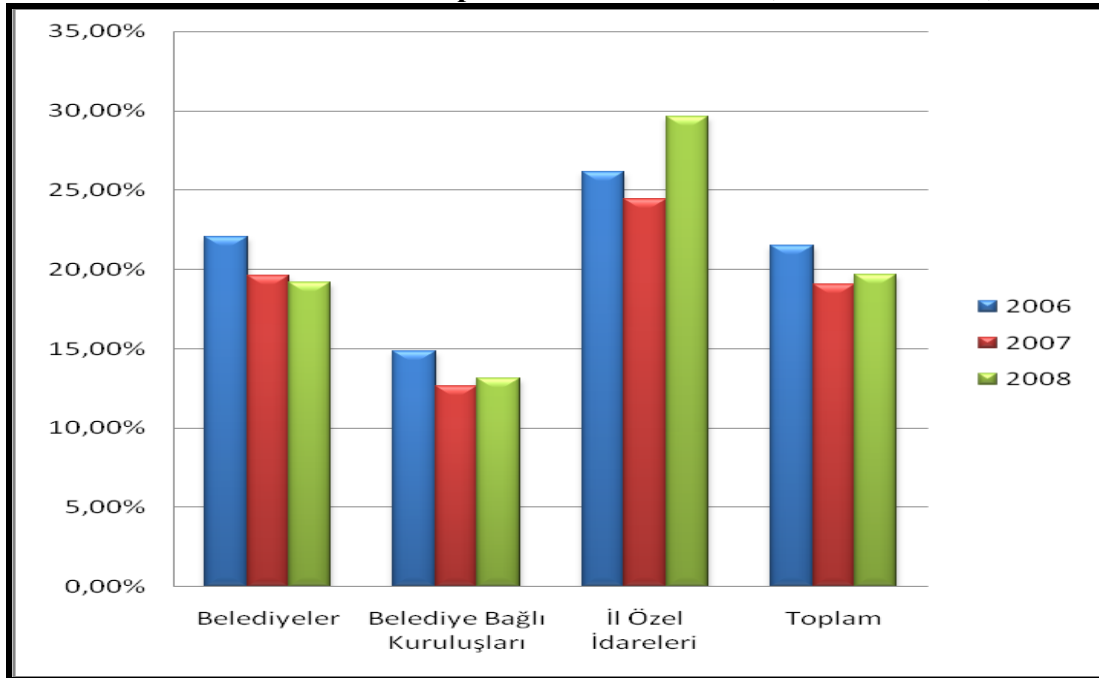
Personel Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Personel Gideri	Toplam Gider	(%)	Personel Gideri	Toplam Gider	(%)	Personel Gideri	Toplam Gider	(%)
Belediyeler	4.769.213	21.640.204	22,0	5.072.880	25.832.553	19,64	5.944.940	30.959.084	19,2
Belediye Bağlı Kuruluşları	847.828	5.706.536	14,9	933.866	7.372.913	12,67	1.070.416	8.143.505	13,1
İl Özel İdareleri	1.479.204	5.662.057	26,1	1.508.896	6.177.932	24,42	2.028.182	6.838.966	29,7
Toplam	7.096.245	33.008.797	21,5	7.515.642	39.383.398	19,08	9.043.538	45.941.555	19,7

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:10

Personel Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılında personel giderlerinin toplam giderler içindeki payı belediyelerde % 19,2, belediye bağlı kuruluşlarında % 13,1, il özel idarelerinde ise % 29,7'dir.

Belediye türlerine göre personel giderleri ve toplam giderleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:20

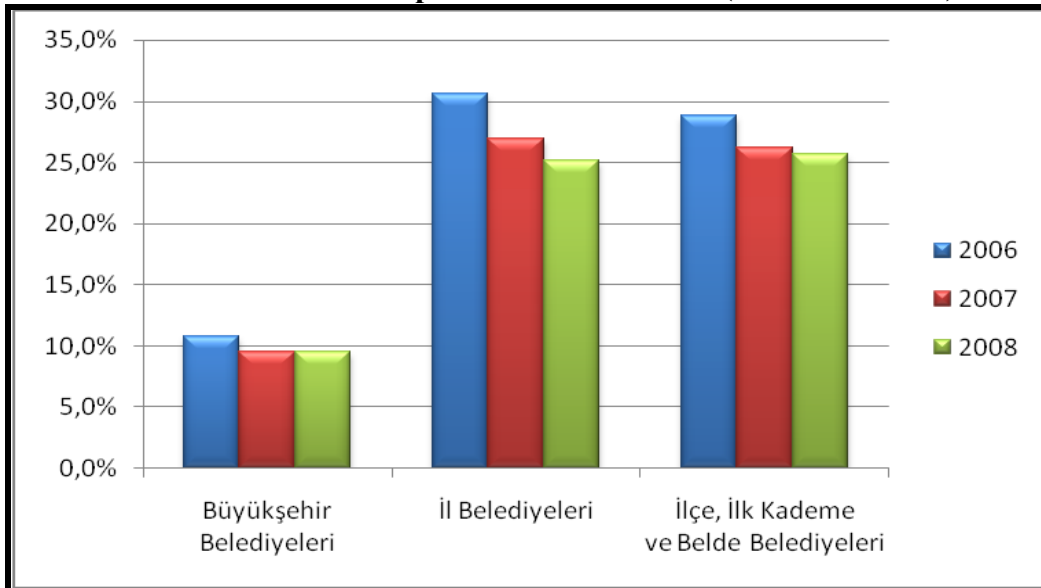
Belediye Türlerine Göre Personel Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Toplam Gider	Personel Gideri	(%)	Toplam Gider	Personel Gideri	(%)	Toplam Gider	Personel Gideri	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	8.370.543	905.899	10,8	10.304.998	987.397	9,6	12.313.445	1.169.233	9,5
İl Belediyeleri	2.451.349	749.562	30,6	2.854.662	770.023	27,0	3.402.805	855.869	25,2
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	10.818.312	3.113.752	28,8	12.672.893	3.315.460	26,2	15.242.834	3.919.838	25,7

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:11

Belediye Türlerine Göre Personel Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılında personel giderlerinin toplam giderler içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 9,5, il belediyelerinde % 25,2, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 25,7'dir. 2008 yılında büyükşehir belediyeleri ile bağlı idarelerin personel giderlerinin toplam giderler içerisindeki oranı diğer belediyelerin oranına göre daha düşük olduğundan bu durum genel ortalamayı da belli bir oranda aşağıya çekmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile belediyenin yıllık toplam personel giderlerinin gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın % 30'unu aşamayacağı, nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyeler için bu oranın % 40 olduğu, yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacağı, yeni personel alımı nedeniyle bu oranların aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararının olduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme 2005 yılından itibaren personel giderlerindeki artışı durdurmuş ve kısmen aşağıya çekmiştir.

İl özel idarelerinde personel giderlerinin toplam giderlere oranı geçmiş yıllarda daha az iken, 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kaldırılması ve bu kurumun personelinin il özel idarelerine devri sonucu personel giderlerinde bir artış olmuştur. Ancak, il özel idarelerin hem personel istihdamı konusunda disiplinleri, hem de gelirlerindeki artışın personel giderlerindeki artıştan daha fazla olması 2005 yılından bu yana personel giderlerinin toplam gider içindeki payını azaltmaktadır.

Ayrıca, 5620 sayılı Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına ve Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri Geçici İşçi Çalıştırılmaları ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde geçici işçilerin sürekli işçi kadrolarına ve sözleşmeli personel statüsüne geçirilmesi ile belediyelerde ve il özel idarelerinde personel giderlerinde belli bir oranda artış olmuştur. Bununla birlikte, personel giderleri konusunda 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri bu konuda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. Mahalli idarelerde personel giderleri toplam giderler içerisinde azalan bir seyir izlemeye başlamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına yeni bir disiplin getirilmiştir. Belediyelerin personel istihdamına bir sınırlama getirilmiş, tahmini bütçedeki personel giderleri yerine gerçekleşmiş

bütçedeki miktarlar esas alınmak suretiyle baz alınan miktarın sübjektif olmasının önüne geçilmiştir.

V.2.2. Mal ve Hizmet Alımları

Mahalli idarelerin doğrudan tüketime yönelik mal ve hizmet alımları bu kapsama girmektedir. Mal ve hizmet alımlarına giren harcama kalemleri şunlardır:

- Üretime yönelik mal ve malzeme alımları kira,
- Tüketime yönelik mal ve malzeme alımları elektrik,
- Yolluklar
- Görev giderleri,
- Hizmet alımları,
- Temsil ve tanıtma giderleri,
- Menkul mal, gayrimaddi hak alım, bakım ve onarım giderleri,
- Gayrimenkul mal bakım ve onarım giderleri
- Tedavi ve cenaze giderleri

2006, 2007 ve 2008 yılları itibariyle mahalli idarelerin mal ve hizmet alımları ve toplam giderleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:21

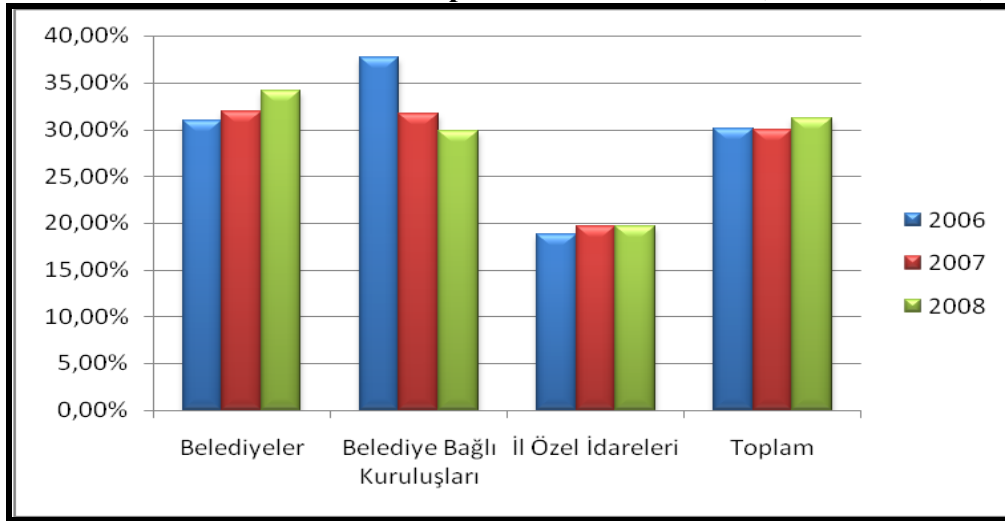
Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Giderler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Mal ve Hiz. Alımları	Toplam Gider	(%)	Mal ve Hiz. Alımları	Toplam Gider	(%)	Mal ve Hiz. Alımları	Toplam Gider	(%)
Belediyeler	6.705.399	21.640.204	31,0	8.239.236	25.832.553	31,9	10.565.757	30.959.084	34,1
Belediye Bağlı Kuruluşları	2.148.514	5.706.536	37,7	2.333.994	7.372.913	31,7	2.431.606	8.143.505	29,9
İl Özel İdareleri	1.061.392	5.662.057	18,8	1.211.502	6.177.932	19,6	1.345.695	6.838.966	19,7
Toplam	9.915.305	33.008.797	30,0	11.784.732	39.383.398	29,9	14.343.058	45.941.555	31,2

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

Grafik:12

Mal ve Hizmet Alımlarının Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle mahalli idarelerde toplam giderler içindeki mal ve hizmet alımlarının payı % 31,2'dir. Bu pay belediyelerde % 34,1, belediye bağlı kuruluşlarında % 29,9, il özel idarelerinde ise % 19,7'dir. 2007 yılına göre mal ve hizmet alımlarında kayda değer bir artış görülmektedir.

Belediye türlerine göre mal ve hizmet alım giderleri ile toplam giderleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:22

**Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Giderler
(2006-2007-2008)**

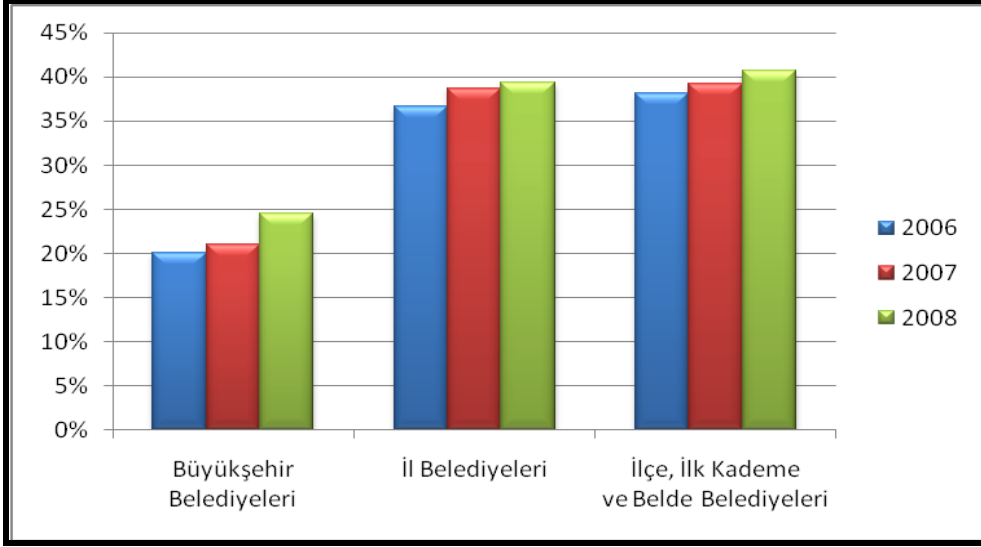
(1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Mal ve Hiz. Alımları	Toplam Gider	(%)	Mal ve Hiz. Alımları	Toplam Gider	(%)	Mal ve Hiz. Alımları	Toplam Gider	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	1.685.800	8.370.543	20,1	2.160.787	10.304.998	21,0	3.018.959	12.313.445	24,5
İl Belediyeleri	898.086	2.451.349	36,6	1.104.040	2.854.662	38,7	1.338.569	3.402.805	39,3
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	4.121.513	10.818.312	38,1	4.974.409	12.672.893	39,3	6.208.229	15.242.834	40,7

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:13

**Belediye Türlerine Göre
Mal ve Hizmet Alımlarının Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008)**



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasebat.gov.tr/>

2008 yılında mal ve hizmet alımlarının toplam giderler içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 24,5, il belediyelerinde % 39,3, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 40,7 dir.

V.2.3. Sermaye Giderleri

Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırma düzeyinde yer alan sermaye giderleri, mal ve hizmet alımı dışında kalan ve kullanım ömürleri bir yıl veya daha uzun süreli olan demirbaş ve araç alımı, bina, park, spor sahası ve yol yapımı gibi her türlü yatırımı kapsamaktadır.

2006-2007-2008 yılları itibariyle mahalli idare türlerine göre sermaye giderlerinin toplam giderlere oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:23

Sermaye Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008)

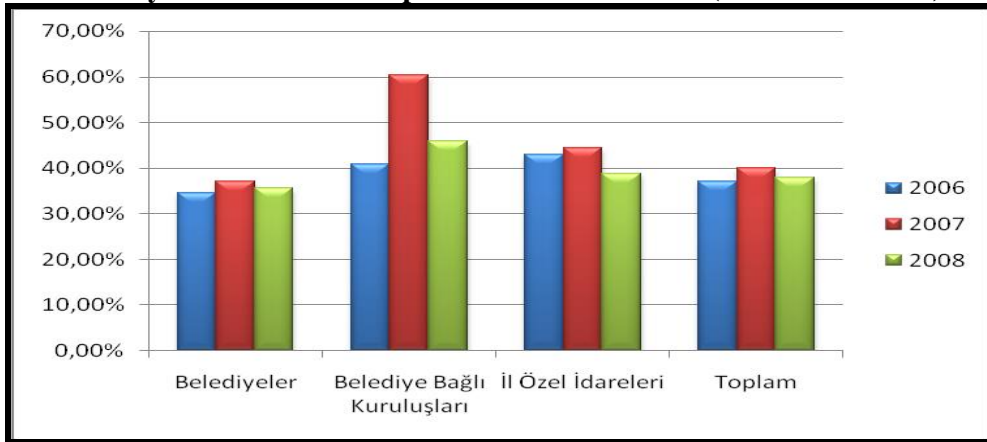
(1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Sermaye Giderleri	Toplam Gider	(%)	Sermaye Giderleri	Toplam Gider	(%)	Sermaye Giderleri	Toplam Gider	(%)
Belediyeler	7.494.824	21.640.204	34,6	9.587.781	25.832.553	37,1	11.000.982	30.959.084	35,5
Belediye Bağlı Kuruluşları	2.327.129	5.706.536	40,8	3.442.924	7.372.913	46,7	3.741.870	8.143.505	46,0
İl Özel İdareleri	2.434.039	5.662.057	43,0	2.740.589	6.177.932	44,4	2.648.111	6.838.966	38,7
Toplam	12.255.992	33.008.797	37,1	15.771.294	39.383.398	40,0	17.390.963	45.941.555	37,9

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

Grafik:14

Sermaye Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle mahalli idarelerde sermaye giderlerinin toplam giderler içindeki payı % 37,9'dur. Bu pay belediyelerde % 35,5, belediye bağlı kuruluşlarında % 46, il özel idarelerinde ise % 38,7'dir. Mahalli idarelerin sermaye giderlerinin toplam giderler içindeki payı 2006 yılında % 37,1; 2007 yılında % 40; 2008 yılında ise % 37,9'dur. 2008 yılında bir önceki yıla göre sermaye giderlerin toplam gidere oranında % 2,1'lik azalma meydana gelmiştir.

Belediye türlerine göre sermaye giderleri ve toplam giderler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:24

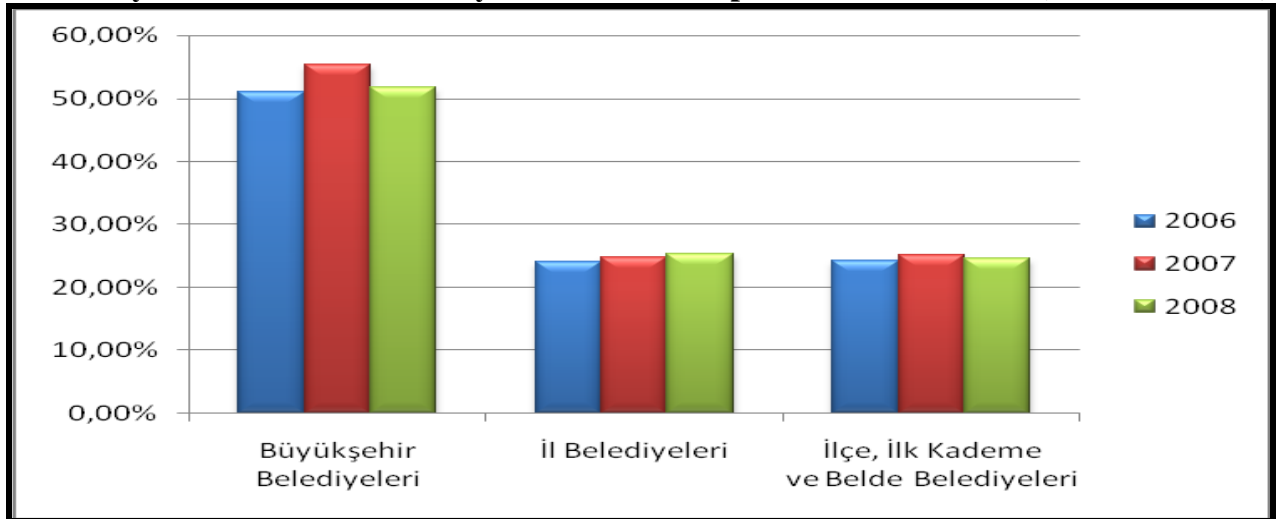
Belediye Türlerine Göre Sermaye Giderleri ve Toplam Giderler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Sermaye Giderleri	Toplam Gider	(%)	Sermaye Giderleri	Toplam Gider	(%)	Sermaye Giderleri	Toplam Gider	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	4.273.458	8.370.543	51,1	5.698.460	10.304.998	55,3	6.382.677	12.313.445	51,8
İl Belediyeleri	590.674	2.451.349	24,1	706.100	2.854.662	24,7	860.270	3.402.805	25,3
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	2.630.692	10.818.312	24,3	3.183.221	12.672.893	25,1	3.758.035	15.242.834	24,7

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:15

Belediye Türlerine Göre Sermaye Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle sermaye giderlerinin toplam giderler içinde en yüksek paya sahip olduğu mahalli idare % 51,8 ile büyükşehir belediyeleridir. Bu pay il belediyelerinde % 25,3, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde ise % 24,7'dir.

V.2.4. Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Giderlerinin Mukayesesi

AB ve Türkiye'de mahalli idarelerin yaptığı harcamaların gayri safi yurtiçi hâsıla içindeki oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:25

**Türkiye ve AB’de Mahalli İdarelerin Harcamalarının
GSYİH İçindeki Payı (2005)**

Ülke	%
Almanya	20,2
Avusturya	17,3
Belçika	21,4
Bulgaristan	5,9
Çek Cumhuriyeti	11,8
Danimarka	33,0
Estonya	8,1
Finlandiya	19,9
Fransa	10,9
Güney Kıbrıs Rum Kesimi	2,2
Hollanda	15,9
İngiltere	13,1
İrlanda	6,7
İspanya	20,4
İsveç	25,1
İtalya	15,6
Letonya	9,3
Litvanya	8,1
Lüksemburg	5,3
Macaristan	12,9
Malta	0,6
Polonya	13,1
Portekiz	6,1
Romanya	7,1
Slovakya	6,8
Slovenya	8,8
Yunanistan	3,1
Avrupa Birliği	12,2
Türkiye*	4,8

* Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir.(2008)

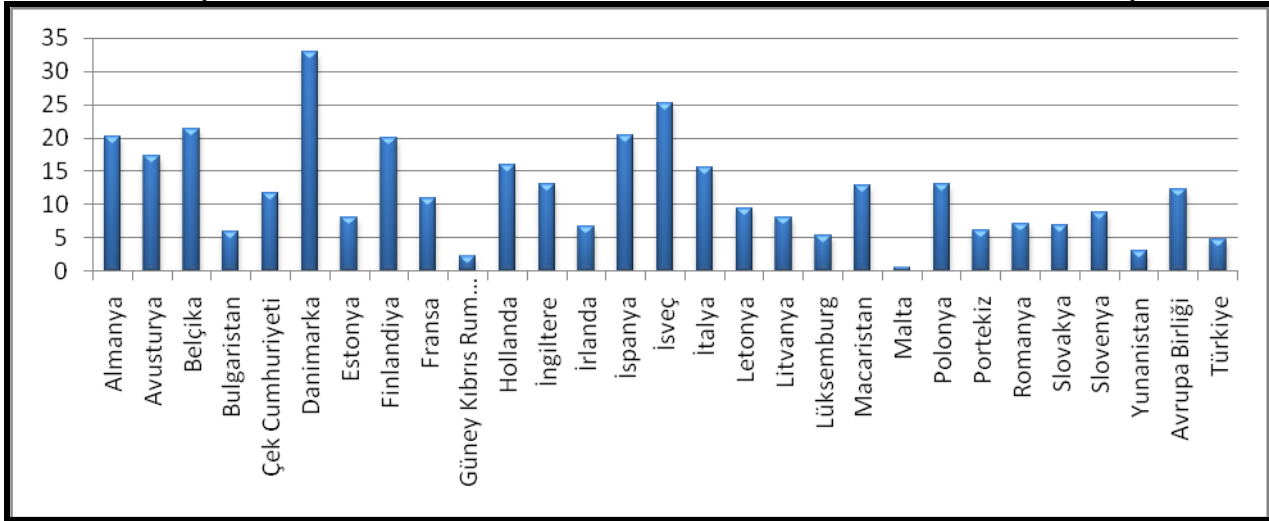
Kaynak: Sub-National Governments in The European Union, s.77

Mahalli idare harcamalarının GSYİH’ya oranı Türkiye’de % 4,8 iken AB ortalaması % 12,2’dir. Türkiye’de mahalli idare harcamalarının GSYİH içindeki payı AB ortalamasının altındadır. Ancak, mahalli idare harcamalarının GSYİH’ya oranının AB ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye’de düşük olmasının altında mahalli idare tanımındaki farklılığın da yol

açtığı düşünülmektedir. Tablodaki bazı ülkelerde mahalli idare tanımı içine bölgesel yönetimler de dâhil edilmektedir.

Grafik:16

Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı



* Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir.

Kaynak: Sub-National Governments in The European Union, s.77

Avrupa Birliği'nde kamu harcamalarının % 14'ü yatırım, % 27'si sosyal yardım ve diğer transferler, % 34'ü personel giderleri ve % 25'i diğer cari giderler şeklindedir.

V.3. Mahalli İdarelerin Gelirleri

2006, 2007 ve 2008 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:26

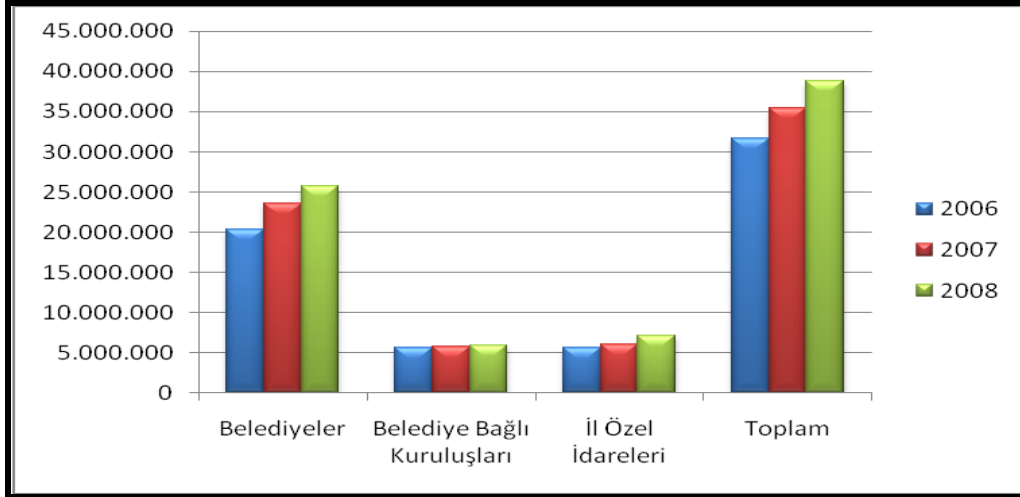
Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006	2007	2008
Belediyeler	20.372.864	23.648.122	25.736.012
Belediye Bağlı Kuruluşları	5.716.057	5.726.524	5.983.883
İl Özel İdareleri	5.635.984	6.099.586	7.121.956
Toplam	31.724.905	35.474.232	38.841.851

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:17

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

Mahalli idare gelirleri 2008 yılında bir önceki yıla göre % 9,5 artış göstermiştir. 2008 yılında mahalli idare türlerine göre bu oran sırasıyla belediyelerde % 8,8, il özel idarelerinde % 16,8 artış şeklindedir. Belediye bağlı kuruluşlarında da % 4,5 artış yaşanmıştır.

V.3.1. Vergi Gelirleri

2006-2007-2008 yılları itibariyle mahalli idare vergi gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:27

Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008)

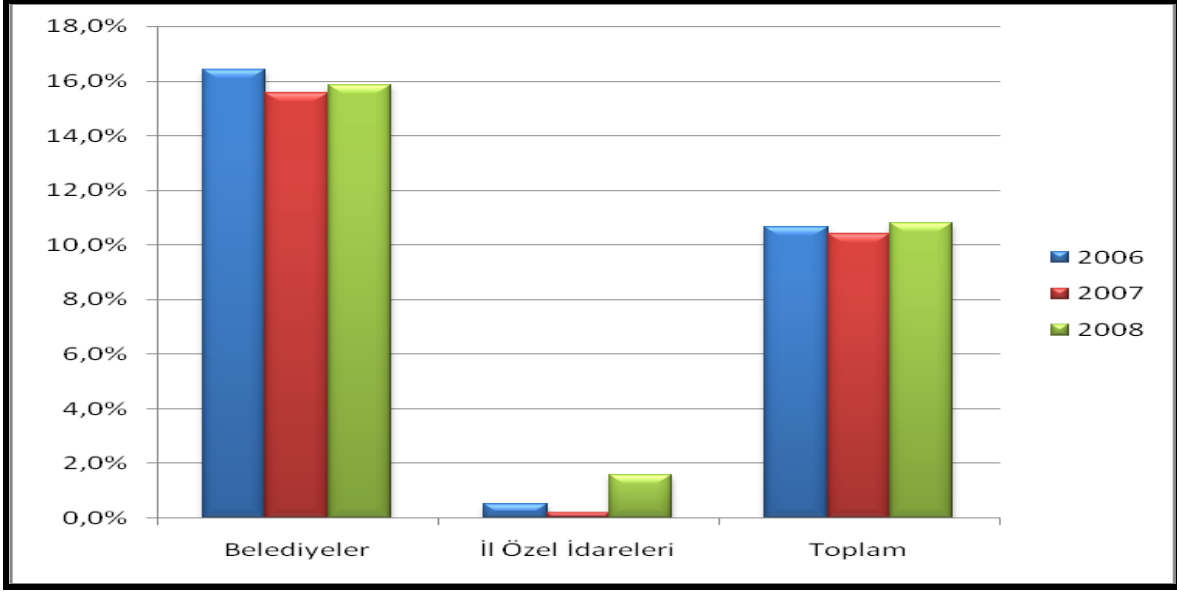
(1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Vergi Geliri	Toplam Gelir	(%)	Vergi Geliri	Toplam Gelir	(%)	Vergi Geliri	Toplam Gelir	(%)
Belediyeler	3.347.587	20.372.864	16,4	3.678.464	23.648.122	15,6	4.077.274	25.736.012	15,8
İl Özel İdareleri	29.929	5.635.984	0,5	12.368	6.099.586	0,2	113.208	7.121.956	1,6
Toplam	3.377.516	31.724.905	10,6	3.690.832	35.474.232	10,4	4.190.482	38.841.851	10,8

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

Grafik:18

Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle mahalli idarelerde vergi gelirlerinin toplam gelirlere içindeki payı % 10,8'dir. Bu pay belediyelerde % 15,8, il özel idarelerinde ise % 1,6'dır.

İl özel idarelerine ait vergi gelirleri yok denecek kadar azdır. Çünkü, özel idarelere belediyelerde olduğu gibi vergi ve harç toplama konusunda henüz yetki verilmemiştir. Mahalli idarelerce tahsil edilen vergi, resim ve harçlar vergi gelirleri içerisinde yer almaktadır. Örneğin; Emlak Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi ve imar harçları gibi gelirler bu kapsamda sayılabilir.

Belediyelerin topladığı vergiler Belediye Gelirleri Kanununda ve Emlak Vergisi Kanununda düzenlenmiştir. Yerel vergiler nispi ve maktu olmak üzere iki şekilde belirlenmektedir. Nispi vergiler, enflasyon dönemlerinde reel olarak kendilerini korumaktadır. Maktu vergiler ise enflasyon karşısında aşınmaktadır. Türkiye'de Bina Vergisi, Arazi Vergisi, Eğlence Vergisi gibi vergiler nispi olarak hesaplanırken, İlan ve Reklam Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi ve harçların tamamına yakını (Tellallık Harcı hariç) maktu olarak hesaplanmaktadır.

Belediye türlerine göre vergi gelirleri ve toplam gelirlere aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:28

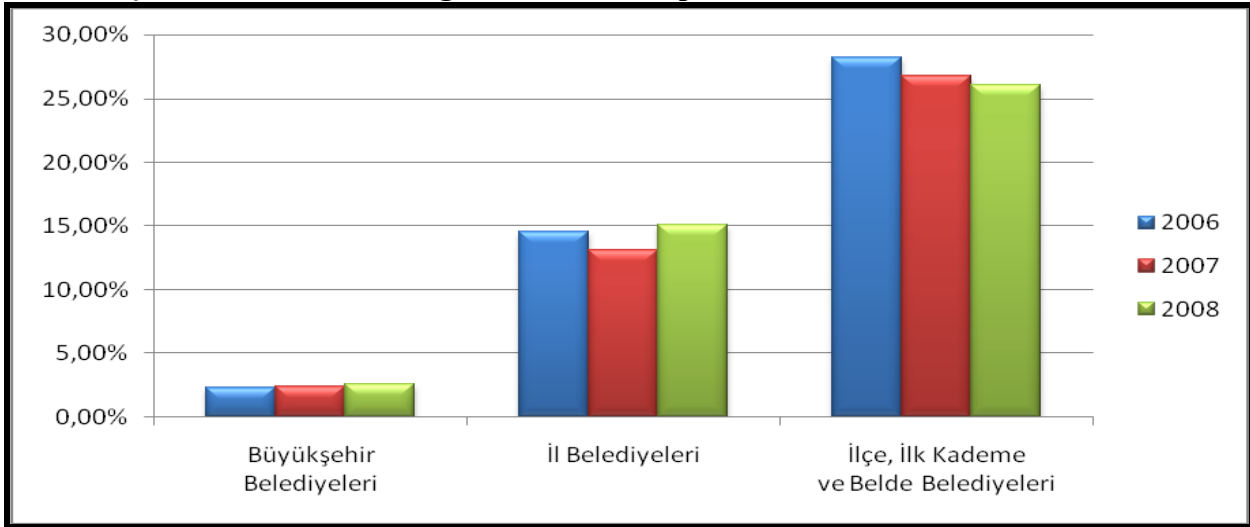
Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Vergi Geliri	Toplam Gelir	(%)	Vergi Geliri	Toplam Gelir	(%)	Vergi Geliri	Toplam Gelir	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	189.441	8.175.781	2,3	227.919	9.410.046	2,4	260.409	9.860.132	2,6
İl Belediyeleri	299.216	2.059.847	14,5	348.992	2.658.171	13,1	440.027	2.917.233	15,1
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	2.858.930	10.137.236	28,2	3.101.553	11.579.905	26,8	3.376.838	12.958.647	26,1

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:19

Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde % 2,6, il belediyelerinde % 15,1, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 26,1'dir.

2006-2007-2008 yılları itibariyle vergi gelirlerinin özgelirlere oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:29

Vergi Gelirleri ve Özgelirler (2006-2007-2008)

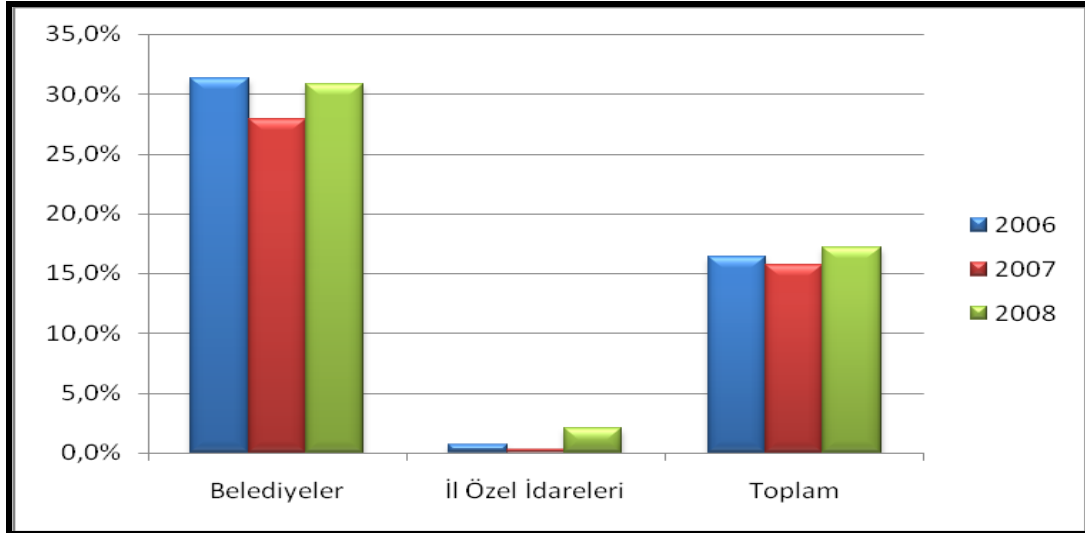
(1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Vergi Geliri	Özgelir	(%)	Vergi Geliri	Özgelir	(%)	Vergi Geliri	Özgelir	(%)
Belediyeler	3.347.587	10.689.769	31,3	3.678.464	13.191.573	27,9	4.077.274	13.227.272	30,8
İl Özel İdareleri	29.929	4.510.493	0,7	12.368	4.854.870	0,3	113.208	5.540.413	2,0
Toplam Mahalli İdareler	3.377.516	20.672.397	16,3	3.690.832	23.464.252	15,7	4.190.482	24.401.596	17,2

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

Grafik:20

Vergi Gelirlerinin Özgelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasibat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle mahalli idarelerde özgelirler içindeki vergi gelirlerinin payı % 17,2'dir. Bu pay belediyelerde % 30,8, il özel idarelerinde ise % 2'dir.

Belediye türlerine göre vergi gelirleri ve özgelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:30

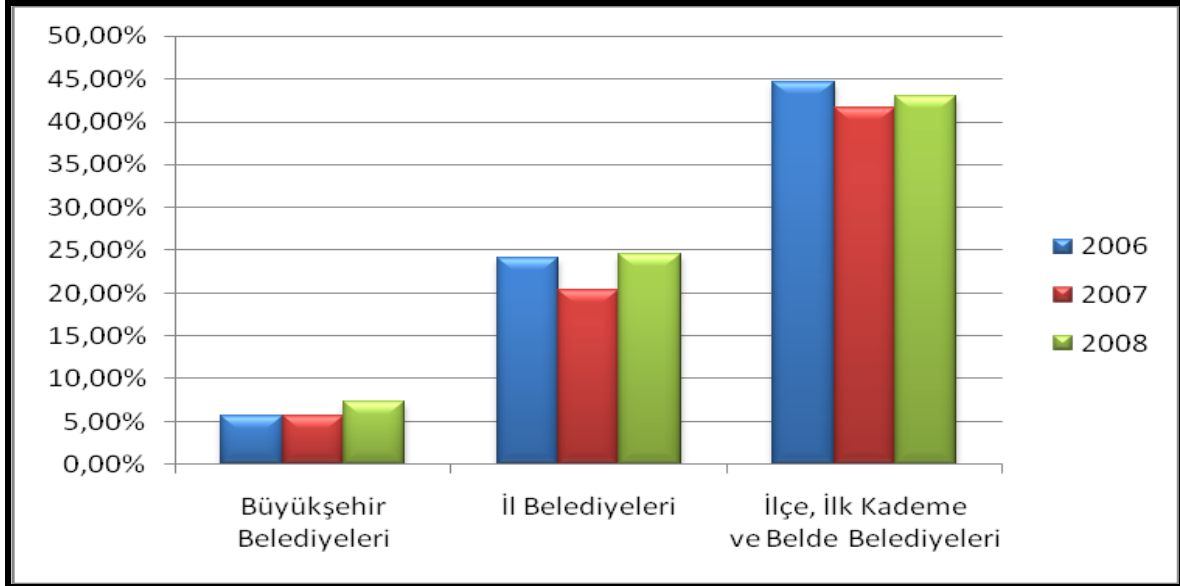
Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Özgelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Vergi Geliri	Özgelir	(%)	Vergi Geliri	Özgelir	(%)	Vergi Geliri	Özgelir	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	189.441	3.358.259	5,6	227.919	4.025.624	5,7	260.409	3.567.916	7,3
İl Belediyeleri	299.216	1.241.406	24,1	348.992	1.712.101	20,4	440.027	1.789.443	24,6
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	2.858.930	6.404.353	44,6	3.101.553	7.453.848	41,6	3.376.838	7.869.913	42,9

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:21

Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Özgelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılında bir önceki yıla göre vergi gelirlerinin özgelirlere oranı çok az bir miktarda artış göstererek büyükşehir belediyelerinde % 7,3'e, il belediyelerinde % 24,6'ya, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 42,9'a yükselmiştir.

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere büyükşehir belediyelerinin vergi gelirleri özgelirler içerisinde çok düşük paya sahiptir. Büyükşehir dışındaki diğer belediyelerde ise bu oran daha yüksektir.

2008 yılında mahalli idarelerin özgelirlerinin toplam gelire oranı bir önceki yıla göre % 43,3'e düşmüştür. Vergi gelirlerinin özgelirlere oranı ise bir önceki yıla göre belli bir oranda artış göstererek % 21,4'e yükselmiştir.

Mahalli idarelerin vergi gelirlerinin özgelirler içerisindeki oranı bu idarelerin mali açıdan merkezi idareye bağımlı ve mali kaynak üretme kapasitelerinin düşük olduğunu göstermektedir.

V.3.1.1.Mahalli İdarelerde Tahsilâtın Tahakkuka Oranı

2008 yılında mahalli idarelerde tahsilâtın tahakkuka oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:31

Mahalli İdarelerde Tahsilâtın Tahakkuka Oranı (2008)

Türü	Vergi Gelirleri %	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri %	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler %	Diğer Gelirler %	Sermaye Gelirleri %	Alacaklardan Tahsilât %	Toplam Tahsilâtın Tahakkuka Oranı %
Büyükşehir Belediyeleri	85,4	76,3	100,0	92,9	92,6	100,0	90,8
İl Belediyeleri	65,4	78,3	100,0	96,1	88,4	100,0	84,0
İlçe ve Belde Belediyeleri	62,6	74,9	99,5	91,4	87,3	100,0	79,2
İl Özel İdareleri	97,9	89,9	100,0	97,3	90,5	100,0	98,8
Tüm Belediyeler	64,0	76,0	99,6	92,5	88,8	100,0	83,8
Mahalli İdareler	64,6	79,7	99,9	92,7	87,4	100,0	86,0

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasebat.gov.tr/>

Mahalli idarelerin toplam gelirleri açısından tahakkukun tahsilâta oranı % 86'dır. Bu oran büyükşehir belediyelerinde % 90,8, il belediyelerinde % 84, ilçe ve belde belediyelerinde % 79,2'dir. İl özel idarelerinde ise % 98,8'dir.

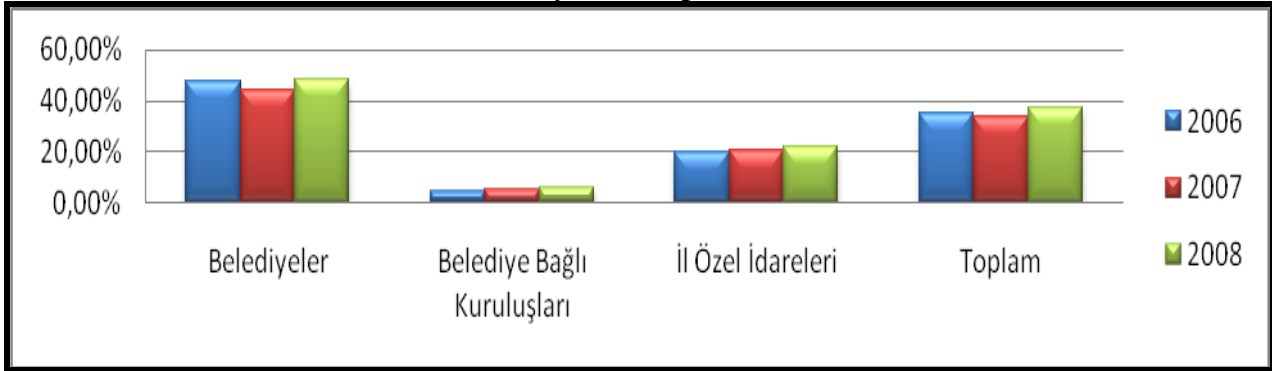
V.3.2. Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar

2006-2007-2008 yılları itibariyle merkezi yönetimden aktarılan payların toplam gelirlere oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:32**Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)**

Türü	2006			2007			2008		
	Merkezi Yön. Aktarılan Paylar	Toplam Gelir	(%)	Merkezi Yön. Aktarılan Paylar	Toplam Gelir	(%)	Merkezi Yön. Aktarılan Paylar	Toplam Gelir	(%)
Belediyeler	9.683.095	20.372.864	47,5	10.456.549	23.648.122	44,2	12.508.740	25.736.012	48,6
Belediye Bağlı Kuruluşları	243.922	5.716.057	4,3	308.715	5.726.524	5,4	349.972	5.983.883	5,8
İl Özel İdareleri	1.125.491	5.635.984	20,0	1.244.716	6.099.586	20,4	1.581.543	7.121.956	22,2
Toplam	11.052.508	31.724.905	34,8	12.009.980	35.474.232	33,9	14.440.255	38.841.851	37,2

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:22**Merkezi Yönetimden Aktarılan Payların Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle mahalli idarelerde toplam gelirler içindeki merkezi yönetimden aktarılan payların oranı % 37,2'dir. Bu pay belediyelerde % 48,6, belediye bağlı kuruluşlarında % 5,8, il özel idarelerinde ise % 22,2'dir.

Belediye türlerine göre merkezi yönetimden aktarılan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:33

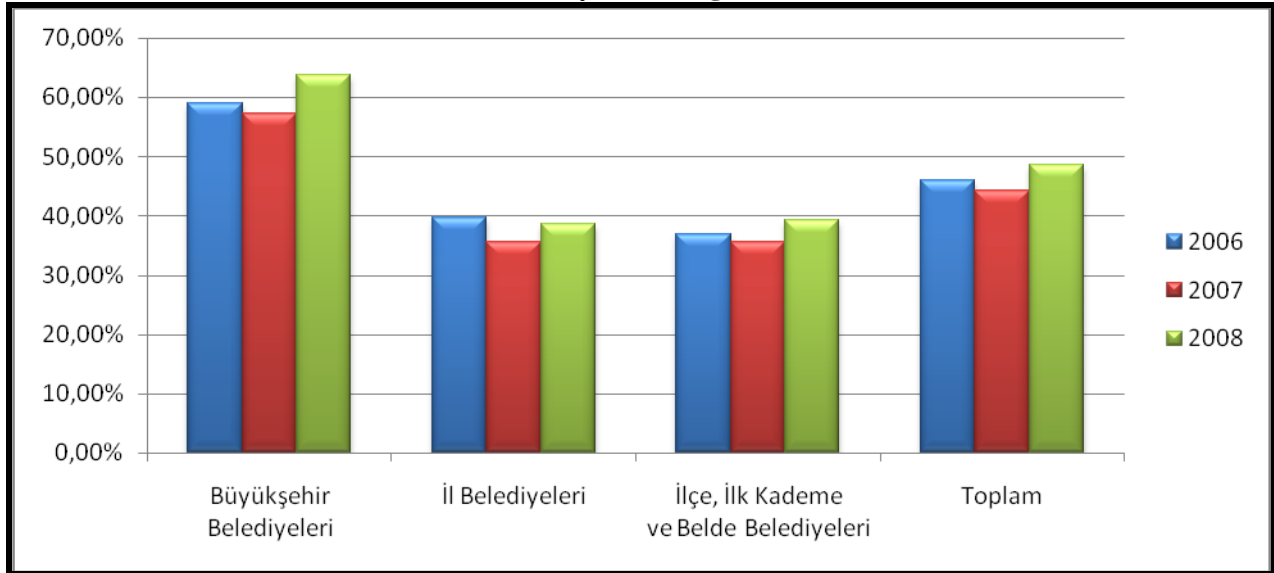
**Belediye Türlerine Göre
Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar ve Özgelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)**

Türü	2006			2007			2008		
	Merkezi Yön. Aktarılan Paylar	Toplam Gelir	(%)	Merkezi Yön. Aktarılan Paylar	Toplam Gelir	(%)	Merkezi Yön. Aktarılan Paylar	Toplam Gelir	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	4.817.522	8.175.781	58,9	5.384.422	9.410.046	57,2	6.292.216	9.860.132	63,8
İl Belediyeleri	818.441	2.059.847	39,7	946.070	2.658.171	35,6	1.127.790	2.917.233	38,7
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	3.732.883	10.137.236	36,8	4.126.057	11.579.905	35,6	5.088.734	12.958.647	39,3
Toplam	9.368.846	20.372.864	46	10.456.549	23.648.122	44,2	12.508.740	25.736.012	48,6

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:23

**Belediye Türlerine Göre
Merkezi Yönetimden Aktarılan Payların Özgelirlere Oranı (2006-2007-2008)**



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylar belediyelerin bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. 2008 yılı itibariyle bu oran büyükşehir belediyelerinde % 63,8, il belediyelerinde % 38,7, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 39,3'dür.

2008 yılı Temmuz ayına kadar olan uygulamada 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa göre; petrol ve doğal gaz ürünlerinden alınan ÖTV'nin tamamı, motorlu taşıtlardan alınan ÖTV'nin % 28'i, alkollü ve gazlı içecekler ile tütün mamulleri üzerinden alınan ÖTV'nin % 60'ı ile 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 39 uncu maddesine göre özel iletişim vergisi mahalli idarelere pay hesaplanmasında matraha dâhil edilmiyordu. Bu şekilde matraha dâhil edilmeyen vergi gelirlerinin 2007 yılı verilerine göre toplam vergi gelirlerine oranı yaklaşık % 23'tür. 15.07.2008 tarih ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunla bu vergiler pay hesaplanmasında matraha dâhil edilmiştir. Böylece mahalli idareler genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylar önemli ölçüde artırılmıştır. Özel Tüketim Vergisi Kanununa göre ekli (I) sayılı cetvelde belirlenen petrol ve petrol ürünlerinden alınan ÖTV'nin 5779 sayılı Kanununun geçici 2 nci maddesi ile 2012 yılına kadar büyükşehir belediyelerinin matrahına dâhil edilmemesi öngörülmektedir.

Her ay ülke genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin % 2,85'i büyükşehir belediye sınırları dışındaki belediyeler payı olarak hesaplanmakta ve belediyelere dağıtılmaktadır. Dağıtım, % 80'i nüfus ve % 20'si gelişmişlik endeksine göre yapılmaktadır. Daha önce bu payın tamamı nüfus esasına göre paylaştırılmaktaydı.

Yine aynı Kanunda genel bütçe vergi gelirlerinin % 2,50'si büyükşehir ilçe belediyeleri payı olarak hesaplanmakta ve söz konusu belediyelere nüfusları oranında paylaştırılmaktadır. 5779 sayılı Kanununun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre büyükşehir belediye sınırları içindeki ilçe belediyelerinin aldıkları payın % 30'u o ildeki büyükşehir belediyesine ve % 10'u da 2560 sayılı Kanununun 13 üncü maddesi gereğince yine o ildeki su ve kanalizasyon idaresine ayrılmaktadır.

Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi geliri tahsilâtı toplamının yüzde 5'i ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılmaktadır. Bu

payın yüzde 70'i doğrudan ilgili büyükşehir belediyesi hesabına aktarılır. Kalan yüzde 30'luk kısım ise büyükşehir belediyeleri arasında nüfus esasına göre dağıtılır.

5779 sayılı Kanunla nüfusu 10.000'in altındaki belediyeler mali açıdan desteklemek üzere "denkleştirme ödeneği" adı altında yeni bir uygulama getirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre, kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamının binde birinin Maliye Bakanlığı bütçesine belediyeler denkleştirme ödeneği olarak konulması ve bu ödeneğin Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtması öngörülmektedir. Ayrılan miktarın, % 60'ı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelere, % 40'ı ise nüfusu 5.001-9.999 arasında olan belediyelere eşit olarak dağıtmaktadır.

Genel bütçe vergi tahsilât toplamının % 1,15'i il özel idare payı olarak ayrılmaktadır. Ayrılan il özel idare payının

- Yüzde 50'lik kısmı illerin nüfusuna,
- Yüzde 10'luk kısmı illerin yüzölçümüne,
- Yüzde 10'luk kısmı illerin köy sayısına,
- Yüzde 15'lik kısmı illerin kırsal alan nüfusuna,
- Yüzde 15'lik kısmı illerin gelişmişlik endeksine göre dağıtılmaktadır.

V.3.3. Vergi Dışı Gelirler

2006-2007-2008 yılları itibariyle vergi dışı gelirlerin toplam gelirlere oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:34

Vergi Dışı Gelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

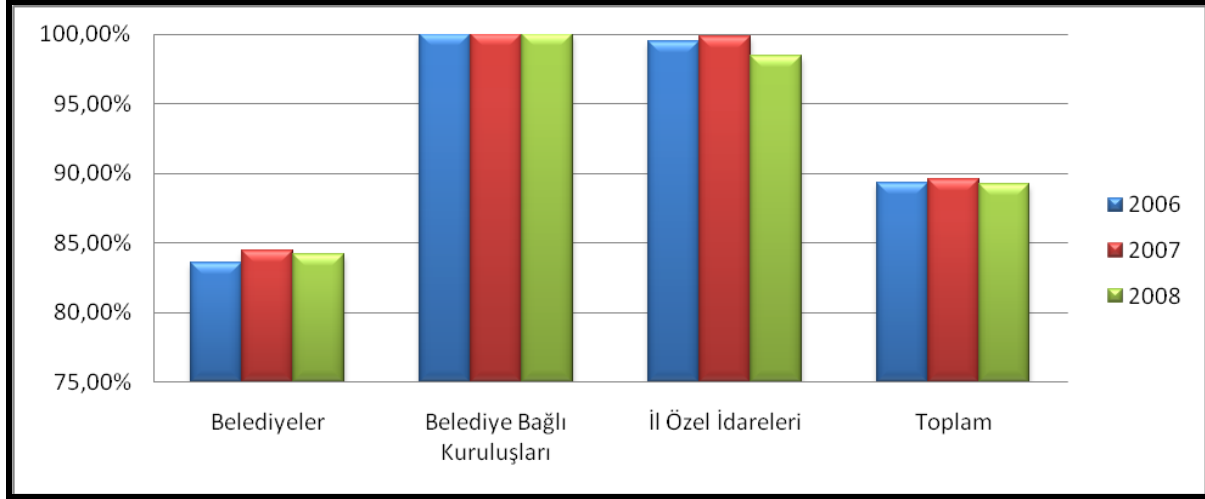
Türü	2006			2007			2008		
	Vergi Dışı Gelir	Toplam Gelir	(%)	Vergi Dışı Gelir	Toplam Gelir	(%)	Vergi Dışı Gelir	Toplam Gelir	(%)
Belediyeler	17.025.277	20.372.864	83,6	19.969.658	23.648.122	84,4	21.658.738	25.736.012	84,2
Belediyelere Bağlı Birlikler	5.716.057	5.716.057	100	5.726.524	5.726.524	100	5.983.883	5.983.883	100
İl Özel İdareleri	5.606.055	5.635.984	99,5	6.087.218	6.099.586	99,8	7.008.748	7.121.956	98,4
Toplam	28.347.389	31.724.905	89,4	31.783.400	35.474.232	89,6	34.651.369	38.841.851	89,2

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasebat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle mahalli idarelerde vergi dışı gelirlerin toplam gelirler içindeki payı % 89,2'dir. Bu pay belediyelerde % 84,2, belediye bağlı kuruluşlarında % 100, il özel idarelerinde ise % 98,4'tür.

Grafik:24

Vergi Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak:Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Vergi dışı gelirler açısından tüm mahalli idarelerde yıllar içinde önemli bir değişim söz konusu olmamıştır.

Belediye türlerine göre vergi dışı gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:35

Belediye Türlerine Göre Vergi Dışı Gelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

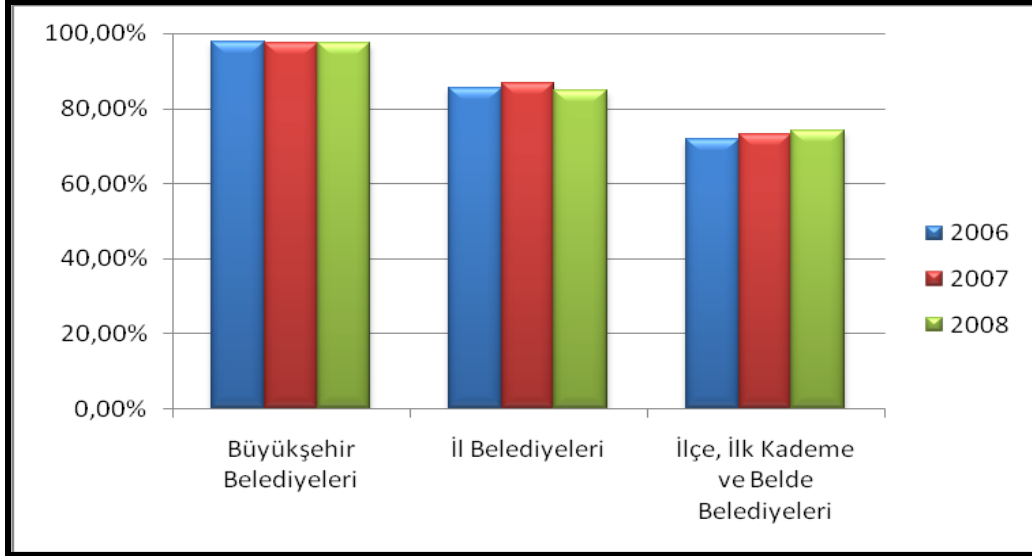
Türü	2006			2007			2008		
	Vergi Dışı Gelir	Toplam Gelir	(%)	Vergi Dışı Gelir	Toplam Gelir	(%)	Vergi Dışı Gelir	Toplam Gelir	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	7.986.340	8.175.781	97,7	9.182.127	9.410.046	97,6	9.599.723	9.860.132	97,4
İl Belediyeleri	1.760.631	2.059.847	85,5	2.309.179	2.658.171	86,9	2.477.206	2.917.233	84,9
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	7.278.306	10.137.236	71,8	8.478.352	11.579.905	73,2	9.581.809	12.958.647	73,9

Kaynak:Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Vergi dışı gelirlerin toplam gelirlere oranı büyükşehirlerde % 97,4, il belediyelerinde % 84,94, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 73,9'dur.

Grafik:25

**Belediye Türlerine Göre
Vergi Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)**



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Belediye türlerine göre yıllar içinde vergi dışı gelirlere önemli bir değişim yaşanmamıştır.

V.3.4. Özgelirler

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile belirlenen mahalli idarelerin özgelirleri; mahalli vergi ve harçlar, harcamalara katılma payları, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilen gelirler, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı elde edilen gelirler, ücrete tabi işlerden alınan ücretler ve üretilen madenlerden verilen pay gibi gelirlere oluşmaktadır.

Ayrıca, 5393 sayılı Belediye Kanununun 'Belediyenin Gelirleri' başlıklı 59 uncu maddesinde, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilen gelirler ile her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı elde edilen gelirler belediyelerin gelirleri arasında sayılmıştır.

2006-2007-2008 yılları itibariyle özgelirlerin toplam gelire oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:36

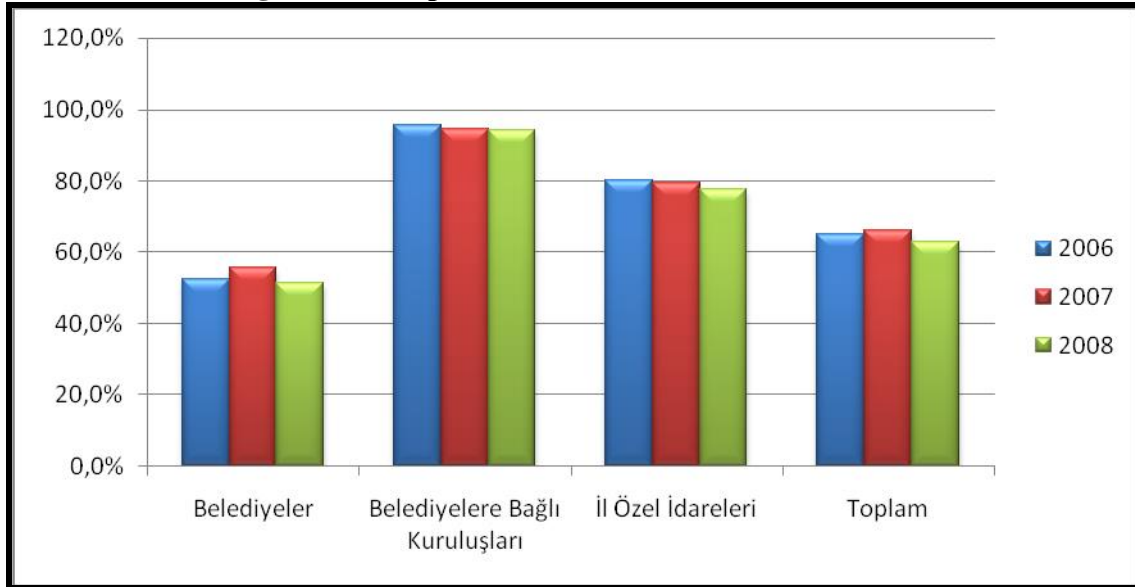
Mahalli Vergiler Hariç Özgelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006			2007			2008		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	(%)	Öz Gelir	Toplam Gelir	(%)	Öz Gelir	Toplam Gelir	(%)
Belediyeler	10.689.769	20.372.864	52,5	13.191.573	23.648.122	55,8	13.227.272	25.736.012	51,4
Belediye Bağlı Kuruluşları	5.472.135	5.716.057	95,7	5.417.809	5.726.524	94,6	5.633.911	5.983.883	94,2
İl Özel İdareleri	4.510.493	5.635.984	80,0	4.854.870	6.099.586	79,6	5.540.413	7.121.956	77,8
Toplam	20.672.397	31.724.905	65,2	23.464.252	35.474.232	66,1	24.401.596	38.841.851	62,8

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Grafik:26

Özgelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılında özgelirlerin toplam gelirlere oranı belediyelerde % 51,4, belediye bağlı kuruluşlarında % 94,2, il özel idarelerinde % 77,8'dir. 2008 yılında il özel idarelerinde bu

oranda geçen yıllara göre kayda değer bir değişiklik olmamıştır. Özgelirlerinin toplam gelirlere oranı bir önceki yıla göre gerileyerek % 77,8'e düşmüştür.

2006-2007-2008 yılları itibariyle özgelirlerin toplam gelirlere oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:37

Belediye Türlerine Göre Özgelirler ve Toplam Gelirler (2006-2007-2008) (1.000 TL)

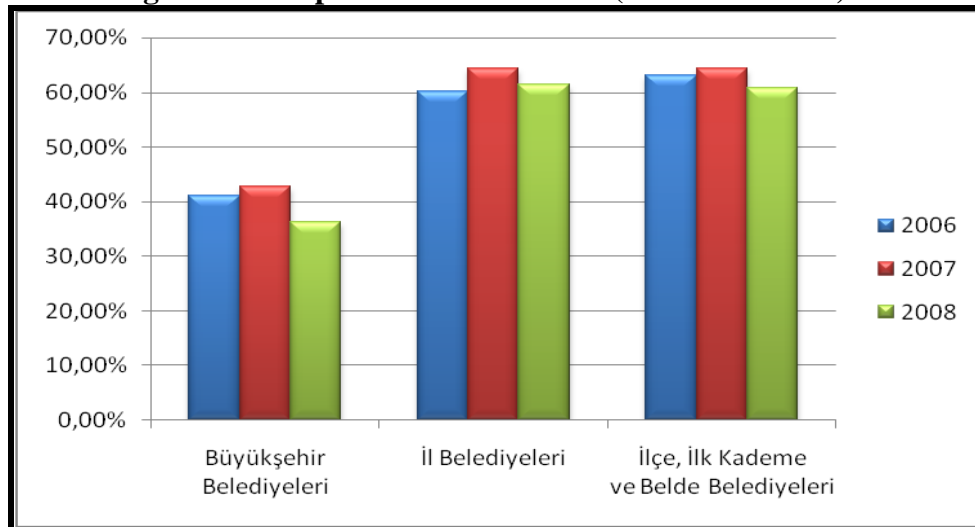
Türü	2006			2007			2008		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	(%)	Öz Gelir	Toplam Gelir	(%)	Öz Gelir	Toplam Gelir	(%)
Büyükşehir Belediyeleri	3.358.259	8.175.781	41,1	4.025.624	9.410.046	42,8	3.567.916	9.860.132	36,2
İl Belediyeleri	1.241.406	2.059.847	60,3	1.712.101	2.658.171	64,4	1.789.443	2.917.233	61,3
İlçe, İlk Kademe ve Belde Belediyeleri	6.404.353	10.137.236	63,2	7.453.848	11.579.905	64,4	7.869.913	12.958.647	60,7

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

2008 yılı itibariyle, belediye türlerine göre özgelirlerin toplam gelirler içindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 36,2, il belediyelerinde % 61,3, ilçe, ilk kademe ve belde belediyelerinde % 60,7 olduğu görülmektedir.

Grafik:27

Belediye Türlerine Göre Özgelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2006-2007-2008)



Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasabat.gov.tr/>

Özgelirler açısından büyükşehir belediyelerinde 2008 yılında bir önceki yıla göre nispi bir düşüş yaşanmıştır.

V.3.5. Türkiye ve AB’de Mahalli İdare Gelirlerinin Mukayesesi

AB ve Türkiye’de mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:38

Türkiye ve AB’de Mahalli İdare Gelirleri (%) (2005)

Ülke	Toplam Vergi Geliri (%)	Merkezi Yönetim Yardımları (%)	Diğer Gelirler (%)
Romanya	88	6	6
Belçika	77	17	6
İsveç	69	22	9
Almanya	57	28	15
Slovenya	57	21	22
Fransa	53	34	13
Danimarka	52	23	25
Estonya	49	34	17
Çek Cumhuriyeti	49	39	12
İspanya	49	42	9
Letonya	47	40	13
Avrupa Birliği	47	37	16
Finlandiya	47	27	26
Slovakya	44	34	22
İtalya	44	47	8
Avusturya	42	32	25
Bulgaristan	40	34	26
Polonya	37	47	16
Litvanya	35	55	10
Lüksemburg	34	44	22
Macaristan	30	29	41
Portekiz	29	40	31
İngiltere	27	49	24
Hollanda	17	56	27
İrlanda	9	65	26
Malta	0	80	20
Türkiye*	11	37	52

* Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir. (2008)

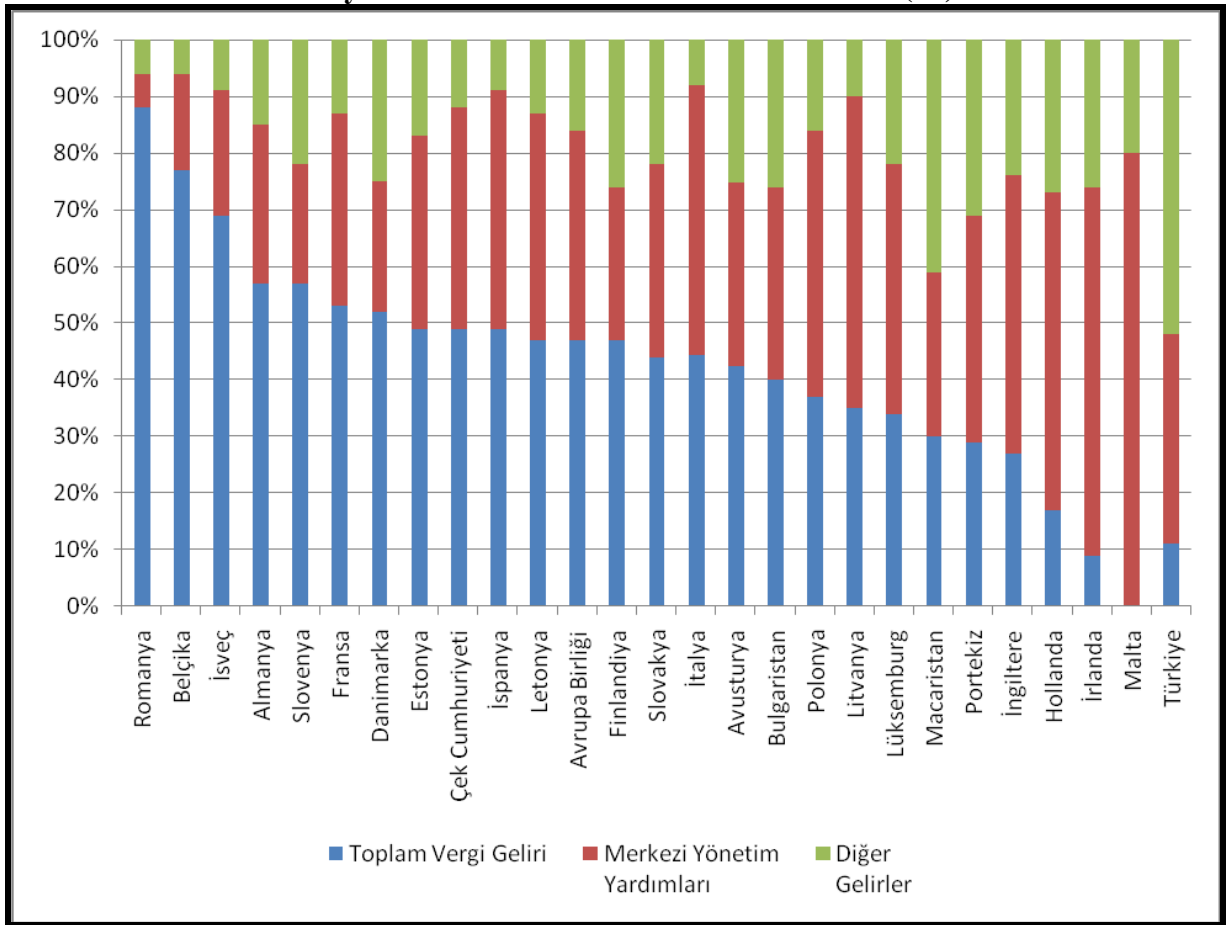
Kaynak: Sub-National Governments in The European Union, s.92

Türkiye’de mahalli idarelerin vergi gelirlerinin hesaplanmasında mahalli idarelerce doğrudan tahsil edilen vergiler esas alınmıştır. Mahalli idarelere merkezi yönetim yardımlarının hesaplanmasında merkezi yönetim genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan pay miktarı esas alınmış olup, bu tür gelirler bazı AB üyesi ülkelerde mahalli yönetimlerin vergi gelirleri arasında hesaplanmaktadır.

Türkiye’deki mahalli idarelerin diğer gelirlerinin hesaplanmasında mahalli idarelerin toplam gelirlerinden mahalli vergi gelirleri ve genel bütçeden aktarılan pay düşüldükten sonra kalan miktar esas alınmıştır.

Grafik:28

Türkiye ve AB’de Mahalli İdarelerin Gelirleri (%)



* Türkiye grafiğe tarafımızdan ilave edilmiştir.

Kaynak: Sub-National Governments in The European Union, s.92

V.3.5.1. Türkiye ve AB’de Emlak Vergisi

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde emlak vergisi önemli bir vergi kaynağı olarak görülmekte ve AB ülkelerinin büyük bir çoğunluğunda belediyeler tarafından tahsil edilmektedir.

Avrupa Birliği ve Türkiye’de emlak vergisinin yerel gelirler ve toplam gelirler içindeki payı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:39

Türkiye ve AB’de Emlak Vergisinin Mahalli Vergi ve Toplam Gelirlere Oranları (%) (2005)

Ülke	Emlak Vergisi/ Mahalli Vergi	Emlak Vergisi/ Toplam Gelir
Almanya	17	7
Avusturya	5	2
Belçika	44	20
Bulgaristan	6	2
Çek Cumhuriyeti	4	2
Danimarka	7	3
Estonya	7	3
Finlandiya	5	3
Fransa	29	15
Güney Kıbrıs Rum K.	10	6
Hollanda	48	8
Britanya	54	15
İrlanda	100	9
İspanya	48	16
İtalya	44	19
Litvanya	10	4
Lüksemburg	5	2
Macaristan	6	2
Polonya	35	14
Portekiz	34	10
Romanya	9	8
Slovakya	17	7
Slovenya	20	12
Yunanistan	6	2
Avrupa Birliği	21	12
Türkiye*	41	7

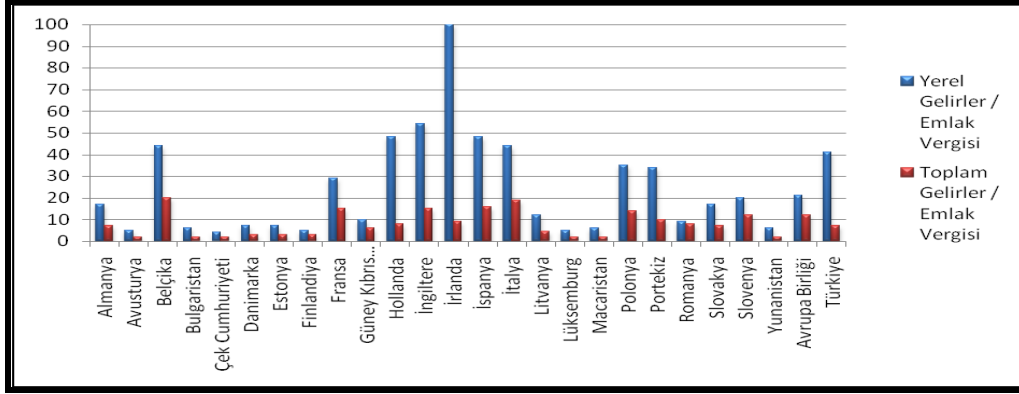
* Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir. (2008)

Kaynak: Sub-National Governments in The European Union, s.102,105

Avrupa Birliği ortalamasına bakıldığında emlak vergisinin mahalli vergiler içinde oranının % 21, toplam gelirler içindeki oranının ise % 12 olduğu görülecektir. Türkiye’de mahalli idarelerde emlak vergisinin mahalli vergi ve toplam gelirler içindeki oranı sırası ile % 41 ve % 7’dir.

Grafik:29

Türkiye ve AB'de Emlak Vergisinin Mahalli Vergi ve Toplam Gelirlere Oranları (%)



Kaynak: Sub-National Governments in The European Union, s.102,105

V.3.5.2. Türkiye ve AB'de Mahalli İdare Gelirlerinin GSYİH'ye Oranı

AB ve Türkiye'de mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 40

Türkiye ve AB'de Mahalli İdare Gelirlerinin GSYİH'ya Oranı (%) (2005)

Ülke	%
AB 25	11,30*
Belçika	6,69*
Çek Cumhuriyeti	11,96
Danimarka	32,66
Almanya	7,23
Yunanistan	3,14
İspanya	5,80
Fransa	10,94
İtalya	14,69
Macaristan	12,64
Hollanda	15,92*
Avusturya	8,00
Polonya	13,33
Portekiz	6,15
Finlandiya	19,31
İsveç	25,55
İngiltere	13,04
Norveç	12,84
Türkiye**	4,05

*2004 yılı verileridir.

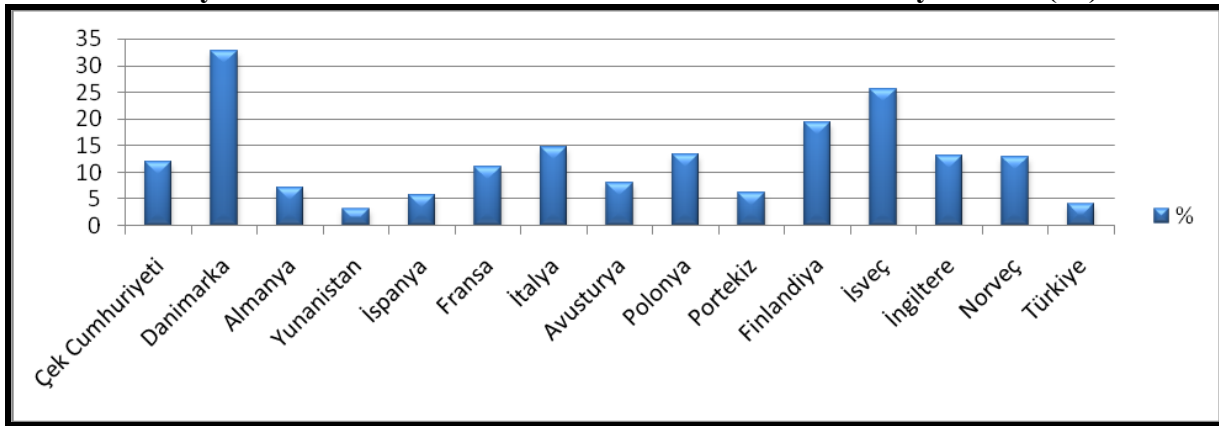
** Türkiye tabloya tarafımızdan ilave edilmiştir.

Kaynak: Local Finance in Europe An Overview 2000/2005

Mahalli idare gelirlerinin GSYİH'ya oranı AB ortalaması % 11,30 iken Türkiye'de bu oranın % 4,05 olduğu görülmektedir. Türkiye'de mahalli idare gelirlerinin GSYİH'ye oranı AB ortalamasının altındadır. Ancak, mahalli idare gelirlerinin GSYİH'ya oranının AB ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye'de düşük olmasının altında mahalli idare tanımındaki farklılığın da yol açtığı düşünülmektedir. Tablodaki bazı ülkelerde mahalli idare tanımı içine bölgesel yönetimler de dâhil edilmektedir.

Grafik:30

Türkiye ve AB'de Mahalli İdarelerin Gelirlerinin GSYİH'ya Oranı (%)



Kaynak: Local Finance in Europe An Overview 2000/2005

V.4. Mahalli İdarelerin Gelirleri

2006, 2007 ve 2008 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:41

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2007-2008) (1.000 TL)

Türü	2006	2007	2008
Belediyeler	20.372.864	23.648.122	25.736.012
Belediye Bağlı Kuruluşları	5.716.057	5.726.524	5.983.883
İl Özel İdareleri	5.635.984	6.099.586	7.121.956
Toplam	31.724.905	35.474.232	38.841.851

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2009, <http://www.muhasebat.gov.tr/>

Mahalli idarelerde yapılacak denetimin genel çerçevesi 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilmiştir.

5393 sayılı Kanunun 55 inci ve 5302 sayılı Kanunun 38 inci maddelerinde mahalli idarelerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre iç ve dış denetim yapılacağı, bu denetimin iş ve işlemlerin hukuka uygunluğunu, mali ve performans denetimini kapsayacağı, mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerin hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından denetleneceği, ayrıca bağlı kuruluş ve işletmelerin de bu esaslar çerçevesinde denetleneceği hükme bağlanmıştır.

VI.1. Dış Denetim

Mahalli idarelerin dış denetimi konusunda İçişleri Bakanlığı ve Sayıştay yetkilidir. Sayıştay mahalli idarelerin mali işlemlerini denetlemektedir. İçişleri Bakanlığı ise mahalli idarelerin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerini denetlemektedir.

VI.1.1. Mahalli İdarelerde İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim

İçişleri Bakanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerini hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetleme yetkisine sahiptir.

Mahalli idare organlarının seçilmiş üyeleri ile diğer görevlileri hakkındaki şikâyetler İçişleri Bakanlığı tarafından değerlendirilmekte ve ilgili mevzuata göre sonuçlandırılmaktadır.

Ayrıca, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre; büyükşehir, il ve ilçe belediye başkanları, bu belediyelerin meclis üyeleri ve il genel meclisi üyelerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı haklarında İçişleri Bakanlığı tarafından ön inceleme yapılmaktadır. Belde belediye başkanları ve meclis üyelerinin ön incelemesini yaptırmaya vali ve kaymakamlar yetkili olmakla birlikte

ilgili valilik veya kaymakamlığın talebi halinde bu görevlilerin ön incelemeleri de İçişleri Bakanlığı tarafından yapılabilmektedir.

2008 yılında belediye başkanı ile diğer belediye görevlileri ve il genel meclis üyeleri hakkında alınan ön inceleme, araştırma / ön inceleme, özel teftiş, re'sen ön inceleme ve işleme konulmama onayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:42

2008 Yılında Belediye Başkanı ve Diğer Belediye Görevlileri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Ön İnceleme, Araştırma/Ön İnceleme, Özel Teftiş, Re'sen Ön İnceleme, İşleme Konulmama)

İşlem Yapılan Mahalli İdare Yetkilileri	Araştırma/Ön İnceleme, Ön İnceleme, Özel Teftiş, Re'sen Ön İnceleme	İşleme Konulmama	Soruşturma İzni Verilmesi	Soruşturma İzni Verilmemesi
Belediye Başkanı ve Diğer Belediye Görevlileri	592	901	225	206
İl Genel Meclis Üyeleri	5	3	1	1
Toplam	597	904	226	207

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Tablo:43

2008 Yılında Görevden Uzaklaştırma İşlemleri

	Görevden Uzaklaştırma	Göreve İade
Belediye Başkanı	17	9
Belediye Meclis Üyesi	14	1
İl Genel Meclis Üyesi	2	0
Muhtar	11	4

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

İçişleri Bakanlığı'nca mahalli idarelerin denetimi yukarıda sayılan kanunlarla çizilen çerçevede İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

VI.1.1.1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim

Mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve denetime tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan ve denetlenecek mahalli idareleri gösteren programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında Tüzüğün 31 inci maddesine göre İçişleri Bakanının onayı ile özel teftiş, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre merkez birimleri, bağlı kuruluşlar veya valiliklerce incelendikten sonra değerlendirilmektedir.

2008 yılında olağan denetim kapsamında mülkiye müfettişlerince il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri, il belediyeleri, birinci sınıf ilçe belediyeleri ile köylere hizmet götürme birliklerinin genel iş ve yürütümleri denetlenmiştir.

2006-2007-2008 yıllarında mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetim faaliyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Tablo:44

Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetimler (2006-2007-2008)

Tür	2006	2007	2008
İl Özel İdaresi	26	26	26
Belediye	66	84	60
Belediye Bağlı Kuruluşu	4	4	4
KHGB	394	312	289
TOPLAM	490	426	379

Kaynak: Mülkiye Teftiş Kurulu, 2009

2006 yılında denetlenen toplam 490 mahalli idare biriminden 26'sı il özel idaresi, 66'sı belediye, 4'ü belediye bağlı kuruluşu ve 394'ü ise köylere hizmet götürme birliği/mahalli idare birliğidir.

2007 yılında denetlenen toplam 426 mahalli idare biriminden 26'sı il özel idaresi, 84'ü belediye, 4'ü belediye bağlı kuruluşu ve 312'si ise köylere hizmet götürme birliği/mahalli idare birliğidir.

2008 yılında denetlenen toplam 379 mahalli idare biriminden 26'sı il özel idaresi, 60'ı belediye, 4'ü belediye bağlı kuruluşu ve 289'u ise köylere hizmet götürme birliğidir.

2006-2007-2008 yıllarında mülkiye müfettişleri tarafından düzenlenen raporlar dokuz gruptan oluşmaktadır.

Tablo:45

**Mülkiye Müfettişleri
Tarafından Düzenlenen Raporlar (2006-2007-2008)**

Raporun Türü	2006	2007	2008
Araştırma Raporu	106	84	112
Ön İnceleme Raporu	282	270	231
Değerlendirme Raporu	22	9	14
İnceleme Raporu	65	56	72
İnceleme Araştırma Raporu	27	79	59
Tevdi Raporu	75	70	84
Disiplin Raporu	50	27	24
Tazmin Raporu	12	8	13
Toplam	639	603	609

Kaynak: Mülkiye Teftiş Kurulu, 2009

Mülkiye Müfettişleri tarafından 2006 yılında 639 adet, 2007 yılında 603 adet, 2008 yılında 609 adet rapor düzenlenmiştir.

VI.1.1.2. Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim

İçişleri Bakanlığı mahalli idareler kontrolörlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliğinde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve teftişe tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ile Teftiş

Kurulu Başkanlığı'nca müştereken hazırlanan programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında aynı Yönetmeliğin 28 inci maddesine göre İçişleri Bakanının onayı ile gerektiğinde özel denetim, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre valiliklerce incelenip soruşturulduktan sonra değerlendirilmektedir.

2006-2007-2008 yıllarında olağan denetim kapsamında mahalli idare kontrolörlerince denetlenen mahalli idare birimlerinin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:46

**Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen
Mahalli İdare Türleri (2006-2007-2008)**

Türü	2006	2007	2008
Büyükşehir İlçe Belediyesi	-	10	-
İlçe Belediyesi	238	126	203
Belde Belediyesi	47	85	93
İlk Kademe Belediyesi	15	58	15
Sulama Birliği	-	-	44
Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	-	-	1
Toplam	300	279	341

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Olağan denetim kapsamında 2008 yılında mahalli idareler kontrolörlerince denetlenen toplam 341 mahalli idare ve birlikten; 203'ü ilçe belediyesi, 93'ü belde belediyesi ve 15'i ilk kademe belediyesidir.

2008 yılında mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlar aşağıda gösterilmektedir:

Tablo:47

**Mahalli İdareler Kontrolörleri
Tarafından Düzenlenen Raporlar (2008)**

Raporun Türü	Toplam
Araştırma Raporu	2
Değerlendirme Raporu	1
Disiplin Raporu	3
Ek Ön İnceleme Raporu	1
İnceleme ve Araştırma Raporu	23
Kamu Zararı Tespit Raporu	10
Ön İnceleme Raporu	333
Ön İnceleme Raporu (Denetimden)	13
Ön İnceleme Raporu (Valilik-Kaymakamlık)	14
Tevdi Raporu (Cumhuriyet Savcılığı)	44
Tevdi Raporu (TBMM)	1
Tevdi Raporu (Valilik-Kaymakamlık)	21
Toplam	466

Kaynak:MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

2008 yılında mahalli idareler kontrolörleri tarafından 2 adet Araştırma Raporu, 1 adet Değerlendirme Raporu, 3 adet Disiplin Raporu,1 adet Ek Ön İnceleme Raporu, 23 adet İnceleme ve Araştırma Raporu, 10 adet Kamu Zararı Tespit Raporu, 44 adet Cumhuriyet Savcılığına, 1 adet T.B.M.M' ye, 21 adet de kaymakamlık ve valiliklere gönderilmek üzere toplam 66 adet Tevdi Raporu düzenlenmiş, 346 adet Ön İnceleme Raporu düzenlenerek İçişleri Bakanlığına sunulmuş, 14 adet Ön İnceleme Raporu düzenlenerek kaymakamlık ve valiliklere gönderilmiştir.

Sadece mahalli idare kontrolörlerince tespit edilen kamu zararlarının belediye/birlik bazında niteliksel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:48**Mahalli İdareler Kontrolörlerince Tespit Edilen Kamu Zararlarının Belediye/Birlik Bazında Niteliksel Dağılımı (Haziran 2009)**

Belediye/ Birlik	Kamu Zararı		Toplam (TL)
Belediye	Fazla Ödeme	Diğer	1.736.706
		Harcama Belgelerine Aykırı Ödeme	9.780
		İşçilere Usulsüz Ödeme	1.198.645
		Memurlara Fazla Ödeme	6.815.133
		Yüklenicilere Fazla Ödeme	266.595
	Toplam Fazla Ödeme		10.026.859
	Gelir tarh, tahakkuk ve tahsilinde usulsüzlük	Diğer	655.195
		Belediye gelirlerinin tahsil edilmemesi	249.530
		Eksik Tahsilat	5.542
		Geliri Zamanaşımına Uğratmak	30.731
		Kira	16.911
		Su alacağı	4.678.323
	Toplam Gelir tarh, tahakkuk ve tahsilinde usulsüzlük		5.636.232
	Toplam Belediye		15.663.091
Birlik	Fazla Ödeme	Diğer	102.743
		Harcama Belgelerine Aykırı Ödeme	27.066
		İşçilere Usulsüz Ödeme	415.997
		Memurlara Fazla Ödeme	23.435
		Yüklenicilere Fazla Ödeme	7.742
	Toplam Fazla Ödeme		576.983
	Gelir tarh, tahakkuk ve tahsilinde usulsüzlük	Diğer	126.644
		Su alacağı	6.268
Toplam Gelir tarh, tahakkuk ve tahsilinde usulsüzlük		132.912	
Toplam Birlik		709.895	
Genel Toplam		16.372.986	

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

2008 yılında mahalli idareler kontrolörlerince denetlenen mahalli idarelerde toplam 16.372.986 TL kamu zararı tespit edilmiştir. Kamu zararı; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 71 inci maddesine göre; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır

Yapılan denetim sonucunda belediyelerde tespit edilen kamu zararının dağılımına bakıldığında; memurlara yapılan fazla ödemenin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu oranın yüksekliği memurlara mevzuata aykırı olarak yapılan sosyal denge zammı ödemelerinden kaynaklanmaktadır. Bunu 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 71 inci maddesi hükmüne aykırılıklar nedeniyle tespit edilen ve tabloda diğer

olarak görünen kamu zararları izlemektedir. Yine belediyelerde su ücret gelirlerinin tahsil edilmemesi nedeniyle ortaya çıkan kamu zararı oldukça yüksektir.

VI.1.2 Sayıştay Başkanlığınca Yapılan Dış Denetim

5018 sayılı Kanununun 68 inci maddesinde Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanması olduğu ifade edilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali iş ve işlemlerini denetleme yetkisine sahip Sayıştay Başkanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali iş ve işlemlerini de harcama sonrası dış denetim kapsamında denetlemektedir.

Sayıştay Başkanlığınca 2008 yılı denetim döneminde incelenen toplam 1302 adet hesaptan 596 adet hesap mahalli idarelere aittir. Bunların, 81'i il özel idaresi, 515'i de belediye hesabından oluşmuştur. Bu çerçevede belediye hesaplarının bütçe büyüklükleri olarak önemli bir bölümünü oluşturan büyükşehir belediyelerinin tamamı, büyükşehir bağlı kuruluşlarının 19'u, il belediyelerinin 64'ü, büyükşehir ilçe belediyelerinin 111'i ve diğer ilçe belediyelerinin ise 277'si denetlenmiştir

Tablo: 49**Faaliyetlere İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler**

Hesabın Adı (Türlerine Göre)		Mevcut Hesap Sayısı	2008 Döneminde İncelenen Hesap Sayısı	Denetime Tabi Hesapların 2007 Bütçe Gideri Toplamı (1000 YTL)	2008 Döneminde İncelenen Hes. Bütçe Gideri Toplamı (2007) (1000 YTL)	İnceleme Oranı (%) (Bütçe Giderine Göre)
Özel İdareler	Özel İdare Hesabı	81	81	5.568.810,00	5.568.810,00	100
Belediyeler	Büyükşehir Belediye Hesabı	16	16	10.460.852,00	10.460.852,00	100
	Büyükşehir Belediye Kuruluşu Hesabı	24	22	7.377.218,00	7.320.827,00	99
	Büyükşehir Bağlı İlçe Belediye Hesabı	120	111	5.838.048,00	5.773.166,00	99
	İl Belediye Hesabı	65	64	2.408.871,00	2.395.638,00	99
	İlçe Belediye Hesabı	762	277	3.587.390,00	2.324.832,00	65
	İlk Kademe Belediye Hesabı	227	12	805.805,00	155.822,00	19
	Belde Belediye Hesabı	2.053	13	3.538.312,00	46.864,00	1
Genel Toplam		3.348	596	39.585.306,00	34.046.811,00	86

Kaynak: Sayıştay Başkanlığı, 2008 Yılı Faaliyet Raporu, 2009, s. 44-45

VI.2 İç Denetim

5018 sayılı Kanununun 63 üncü maddesinde iç denetim; kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyeti biçiminde tanımlanmış ve bu denetimin, iç denetçiler tarafından yapılacağı ifade edilmiştir. Bu çerçevede;

➤ 5018 sayılı Kanununun geçici 5 inci maddesi hükmü uyarınca iç denetçi bulundurulacağı belirtilen büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri, büyükşehir belediyelerine bağlı idareler ve il belediyelerinde iç denetçi atamalarına 2007 yılında başlanmıştır.

➤ Mahalli idarelere 5/10/2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2006/10911 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 588 iç denetçi kadrosu tahsis edilmiştir.

KÖYDES Projesi, köylerin içme suyu ve yol sorunlarını, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri aracılığı ile mahalli katkıları da dâhil ederek kısa sürede çözümlenmek amacıyla başlatılmıştır.

Yüksek Planlama Kurulu tarafından belirlenen 2008 yılı KÖYDES projesi ödeneğinin harcanmasında uygulanacak esas ve öncelikler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- İl özel idaresinin stratejik planı, yıllık yatırım ve çalışma programlarına uygun projelere öncelik verilir.
- Halihazırda susuz olan köylerin yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köylerin merkeze ulaşımında en çok kullandığı ve mevcutta ham yol niteliğinde olan yollarının asgari stabilize yol standardına çıkarılması esastır.
- Yerleşik nüfusu fazla veya nüfus artış hızı en yüksek olan, gelişme ve çevresine hizmet verme potansiyeli bulunan yerleşimlere ait projelere öncelik verilir.
- Nüfusu 100'ün altında olan köy ve bağluları öncelikli olarak değerlendirilmez.
- Birden fazla yerleşime hizmet edecek veya yarar sağlayacak entegre projelerin KÖYDES İl Yatırım Programına alınmasına öncelik verilir.
- Yöre halkının aynı veya nakdi katkısı en yüksek olan projelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilir.
- Afetlerden kaynaklanabilecek risklerin azaltılması ile afet hasarlarının telafisine yönelik projelere öncelik verilir.

KÖYDES Projesinde ödenek dağıtımını aşağıdaki kriterlere göre yapılmaktadır:

- İlin köy sayısı ve bağlı ünite sayısı
- İlin yüzölçümü
- İldeki tüm köylerin rakımları arasındaki standart sapma değeri (coğrafi kısıtlardan kaynaklanan maliyet için)
- İldeki susuz ve suyu yetersiz ünitelerin nüfusu
- İldeki stabilize-tesviye-ham yola sahip ünitelerin nüfusu

VII.1. 2008 Yılı KÖYDES Projesi Ödeneği

2008 yılında KÖYDES Projesi kapsamında 500 milyon TL ödenek tahsis edilmiş olup, ödeneğin tamamı proje kapsamındaki il ve ilçelerin Köylere Hizmet Götürme Birlikleri hesaplarına gönderilmiştir.

VII.2. 2008 Yılı KÖYDES Projesi Uygulama Sonuçları

VII.2.1. Yol Çalışmaları

2008 yılı KÖYDES Projesi kapsamında yapılan yol çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:50

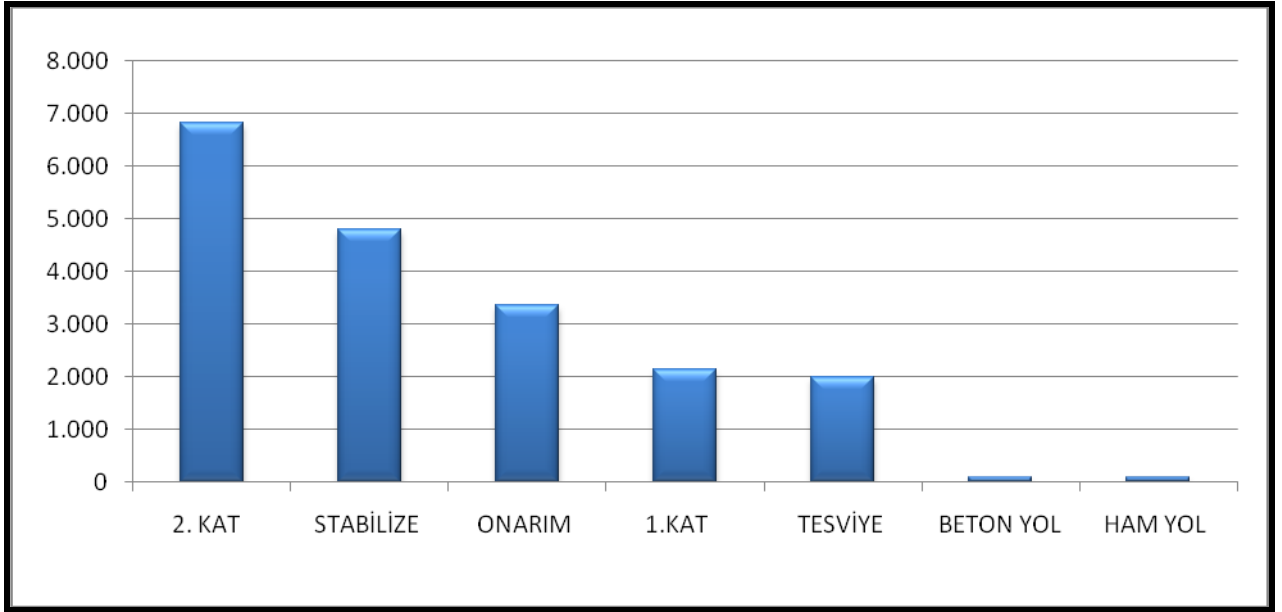
KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2008)

İşin Türü		Planlanan	Biten
Ham Yol (km)		49	92
Tesviye (km)		1.973	2.006
Stabilize (km)		4.078	4.827
Asfalt	1.Kat (km)	1.788	2.149
	2. Kat (km)	6.949	6.964
	Toplam (km)	8.737	9.113
Beton Yol (km)		88	109
Parke (m ²)		342.050	423.838
Onarım (km)		3.010	3.373
Taş Duvar (m ³)		21.373	26.425
Köprü (Adet)		81	83
Menfez (Adet)		2.395	2.600

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:31

KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2008)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01/09/2009 tarihi itibarıyla 92 km ham yol, 2.006 km tesviye yol, 4.827 km stabilize yol, 2.149 km 1.kat asfalt ve 6.964 km 2. kat asfalt yol, 109 km beton yol, 83 adet köprü ve 2.600 adet menfez yapılmıştır.

VII.2.2. İçmesuyu Çalışmaları

2008 Yılı KÖYDES Projesi kapsamında yapılan içmesuyu çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:51

KÖYDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2008)

İşin Türü	Planlanan			Biten		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	67	396	86.822	65	492	110.967
Tesis Geliştirme	86	1.685	469.718	98	1.840	622.069
Bakım Onarım	20	0	342.858	6	1.146	346.916

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01/09/2009 tarihi itibarıyla susuz 169 köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, suyu yetersiz 3.478 köy ve bağlısının içme suyu tesisleri yenilenmiş ve

geliştirilmiştir. Yeni tesis, tesis geliştirme ve bakım–onarım şeklindeki içme suyu yatırımlarının yapıldığı toplam 3.647 köy ve bağlısında 1.079.952 kişi yaşamaktadır.

VII. 3. 2005- 2009 Yılları KÖYDES Projesi Ödenekleri

KÖYDES Projesinin başlangıç tarihi olan 2005 yılından 2009 yılına kadar;

- 2005 yılında 200 milyon TL,
- 2006 yılında 2 milyar TL
- 2007 yılında 2 milyar TL
- 2008 yılında 500 milyon TL,
- 2009 yılında 500 milyon TL olmak üzere toplam 5,2 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir.

VII. 4. Yıllar İtibariyle İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Projesi Ödenekleri

2005- 2009 yılları itibariyle iller bazında dağıtılan KÖYDES Projesi ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 52

İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Projesi Ödenekleri (2005-2009)

Sıra No	İli	2005 Ödeneği	2006 Ödeneği	2007 Ödeneği	2008 Ödeneği	2009 Ödeneği	Toplam
1	Adana	3.257.200	31.445.194	29.406.000	8.703.000	6.527.000	79.338.394
2	Adıyaman	3.294.300	27.448.954	26.803.000	6.784.000	6.784.000	71.114.254
3	A.Karahisar	1.033.000	17.653.706	16.058.000	3.365.000	2.187.000	40.296.706
4	Ağrı	5.366.687	37.690.212	40.844.000	11.823.000	14.912.000	110.635.899
5	Aksaray	1.405.000	13.848.408	11.972.000	1.920.000	1.440.000	30.585.408
6	Amasya	2.464.900	18.930.545	17.608.000	4.524.000	4.524.000	48.051.445
7	Ankara	2.359.000	28.687.283	28.258.000	6.750.000	6.188.000	72.242.283
8	Antalya	3.856.000	39.485.748	42.355.000	10.395.000	7.796.000	103.887.748
9	Ardahan	1.809.200	18.720.724	17.271.000	4.971.000	6.270.000	49.041.924
10	Artvin	5.141.520	32.126.446	38.965.000	10.542.000	13.297.000	100.071.966
11	Aydın	1.367.300	24.468.085	21.773.000	4.830.000	3.140.000	55.578.385
12	Balıkesir	2.468.000	27.030.385	27.374.000	8.430.000	6.323.000	71.625.385
13	Bartın	1.993.000	19.705.876	19.628.000	5.027.000	5.532.000	51.885.876
14	Batman	3.706.100	26.320.193	28.605.000	5.150.000	5.667.000	69.448.293

15	Bayburt	1.249.000	17.188.670	17.103.000	1.696.000	1.696.000	38.932.670
16	Bilecik	823.000	13.389.738	11.855.000	3.390.000	2.543.000	32.000.738
17	Bingöl	2.414.000	29.752.298	37.423.000	8.173.000	10.009.000	87.771.298
18	Bitlis	4.463.019	24.313.266	25.491.000	6.628.000	7.500.000	68.395.285
19	Bolu	2.158.300	20.637.844	18.414.000	5.483.000	4.112.000	50.805.144
20	Burdur	1.101.000	14.837.671	12.665.000	2.611.000	1.697.000	32.911.671
21	Bursa	550.000	21.962.606	18.975.000	4.399.000	2.200.000	48.086.606
22	Çanakkale	1.369.500	17.741.379	15.721.000	3.590.000	2.334.000	40.755.879
23	Çankırı	1.796.500	18.456.343	16.383.000	4.209.000	4.209.000	45.053.843
24	Çorum	2.784.200	28.051.165	26.642.000	7.456.000	7.456.000	72.389.365
25	Denizli	2.189.000	21.798.425	20.510.000	4.184.000	2.720.000	51.401.425
26	Diyarbakır	8.336.600	58.500.709	64.438.000	15.933.000	19.595.000	166.803.309
27	Düzce	1.304.000	16.240.244	14.912.000	3.895.000	2.921.000	39.272.244
28	Edirne	1.117.000	15.013.370	12.905.000	2.469.000	2.469.000	33.973.370
29	Elazığ	2.618.700	27.153.059	24.620.000	6.379.000	6.379.000	67.149.759
30	Erzincan	3.373.134	24.846.436	24.696.000	6.248.000	6.248.000	65.411.570
31	Erzurum	3.911.690	44.926.403	44.472.000	13.638.000	17.202.000	124.150.093
32	Eskişehir	1.435.255	17.816.048	15.961.000	3.508.000	2.280.000	41.000.303
33	Gaziantep	609.000	17.172.160	14.440.000	2.860.000	1.430.000	36.511.160
34	Giresun	3.726.700	41.822.520	47.051.000	11.565.000	13.087.000	117.252.220
35	Gümüşhane	2.139.600	24.884.955	29.860.000	5.707.000	7.198.000	69.789.555
36	Hakkâri	3.730.500	23.403.964	28.741.000	7.275.000	9.176.000	72.326.464
37	Hatay	1.981.500	22.187.219	20.206.000	5.233.000	3.925.000	53.532.719
38	İğdır	1.818.800	17.943.439	16.586.000	5.309.000	5.309.000	46.966.239
39	Isparta	999.000	16.435.639	13.882.000	2.488.000	1.617.000	35.421.639
40	İzmir	1.462.200	24.528.192	22.113.000	5.062.000	2.531.000	55.696.392
41	K.Maraş	3.057.000	32.497.417	33.586.000	9.477.000	10.725.000	89.342.417
42	Karabük	3.071.400	18.254.912	17.957.000	5.141.000	5.657.000	50.081.312
43	Karaman	1.600.000	15.768.336	13.878.000	3.352.000	3.352.000	37.950.336
44	Kars	3.105.330	23.875.733	24.529.000	5.508.000	6.947.000	63.965.063
45	Kastamonu	3.836.750	39.402.748	43.524.000	13.909.000	17.543.000	118.215.498
46	Kayseri	1.632.000	20.645.401	17.887.000	4.282.000	2.783.000	47.229.401
47	Kırıkkale	1.167.500	13.354.114	11.405.000	2.777.000	2.083.000	30.786.614
48	Kırklareli	299.000	11.843.432	10.284.000	2.098.000	1.574.000	26.098.432

49	Kırşehir	1.023.000	13.229.948	11.540.000	2.624.000	1.706.000	30.122.948
50	Kilis	1.353.000	15.483.586	12.636.000	1.435.000	718.000	31.625.586
51	Konya	2.524.000	34.021.329	29.696.000	6.227.000	4.048.000	76.516.329
52	Kütahya	1.489.745	19.066.634	17.250.000	4.821.000	3.616.000	46.243.379
53	Malatya	2.783.000	32.090.743	32.493.000	8.040.000	9.098.000	84.504.743
54	Manisa	1.555.000	28.754.431	26.405.000	4.976.000	2.488.000	64.178.431
55	Mardin	3.489.980	29.436.825	31.638.000	6.853.000	7.541.000	78.958.805
56	Mersin	4.226.600	30.132.338	28.302.000	5.812.000	3.778.000	72.250.938
57	Muğla	4.980.000	26.792.127	24.869.000	6.030.000	3.920.000	66.591.127
58	Muş	2.901.000	27.767.362	27.449.000	7.211.000	8.160.000	73.488.362
59	Nevşehir	802.000	11.950.474	9.724.000	1.826.000	913.000	25.215.473
60	Niğde	791.000	13.600.330	11.399.000	2.119.000	2.119.000	30.028.330
61	Ordu	4.882.360	50.003.332	58.121.000	12.457.000	15.712.000	141.175.692
62	Osmaniye	1.982.500	16.873.910	15.744.000	4.230.000	3.173.000	42.003.410
63	Rize	3.991.567	26.238.424	29.998.000	10.698.000	12.106.000	83.031.991
64	Sakarya	2.606.000	18.154.731	16.492.000	4.815.000	2.408.000	44.475.731
65	Samsun	2.897.600	48.584.042	50.118.000	14.189.000	15.612.000	131.400.642
66	Siirt	3.776.763	25.582.187	24.889.000	5.380.000	5.380.000	65.007.950
67	Sinop	2.783.000	26.884.857	27.618.000	8.123.000	10.246.000	75.654.857
68	Sivas	2.398.000	40.038.002	40.424.000	11.597.000	13.124.000	107.581.002
69	Şanlıurfa	4.592.700	52.949.858	61.058.000	15.947.000	17.045.000	151.592.558
70	Şırnak	3.903.500	20.818.058	19.270.000	5.176.000	5.176.000	54.343.558
71	Tekirdağ	1.160.000	13.140.627	10.948.000	1.666.000	1.083.000	27.997.627
72	Tokat	2.263.800	25.573.462	23.800.000	5.887.000	5.887.000	63.411.262
73	Trabzon	3.357.000	48.218.457	54.540.000	16.260.000	20.506.000	142.881.457
74	Tunceli	2.017.000	23.591.183	26.190.000	6.312.000	7.711.000	65.821.183
75	Uşak	2.977.600	17.429.649	15.778.000	3.197.000	2.398.000	41.780.249
76	Van	4.363.800	43.249.875	48.652.000	14.540.000	16.204.000	127.009.675
77	Yalova	463.000	8.920.115	7.136.000	1.101.000	551.000	18.171.115
78	Yozgat	2.397.100	29.193.500	28.719.000	5.251.000	3.938.000	69.498.600
79	Zonguldak	2.517.000	22.021.990	21.069.000	6.054.000	4.541.000	56.202.990
Genel Toplam		200.000.000	2.000.000.000	2.000.000.000	500.000.000	500.000.000	5.200.000.000

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

VII.5. 2005- 2009 Yılları KÖYDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı

2005-2009 Yılları KÖYDES Projesi ödeneğinin bölgesel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:53

KÖYDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2006-2007-2008-2009)

(1.000 TL)

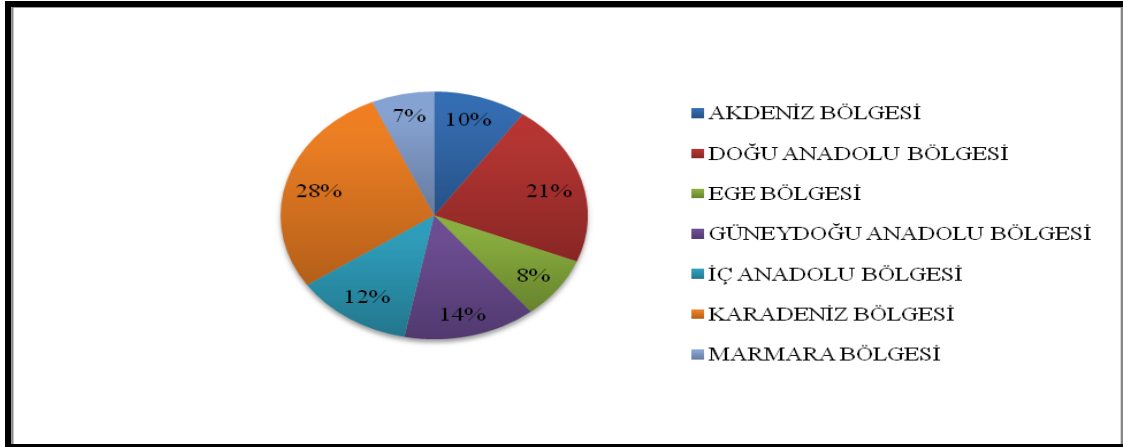
Bölgesi	2005 KÖYDES Ödeneği	2006 KÖYDES Ödeneği	2007 KÖYDES Ödeneği	2008 KÖYDES Ödeneği	2009 KÖYDES Ödeneği	Toplam KÖYDES Ödeneği	Bölgedeki İl Sayısı	Toplam KÖYDES Bölge Ödeneğinin Her Bir İle Düşen Ortalaması	Ödeneğin Bölgesel Dağılımı (%)
Akdeniz Bölgesi	20.461	203.895	196.146	48.949	39.238	508.689	8	63.586	9,8
Doğu Anadolu Bölgesi	44.676	399.325	419.457	112.055	131.125	1.106.638	14	79.046	21,3
Ege Bölgesi	17.054	180.491	164.756	36.465	23.000	421.766	8	52.721	8,1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	33.062	273.713	283.777	65.518	69.336	725.405	9	80.601	14,0
İç Anadolu Bölgesi	21.330	270.610	247.246	56.442	48.183	643.811	13	49.524	12,4
Karadeniz Bölgesi	52.562	524.770	556.928	148.613	167.633	1.450.506	18	80.584	27,9
Marmara Bölgesi	10.856	147.196	131.690	31.958	21.485	343.185	9	38.132	6,6
Türkiye Toplamı	200.000	2.000.000	2.000.000	500.000	500.000	5.200.000	79	65.823	100,0

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

KÖYDES Projesi ödeneğinin beş yıllık bölgesel dağılımına bakıldığında % 27,9 ile Karadeniz Bölgesi birinci sırada, % 21,3 ile Doğu Anadolu Bölgesi ikinci sırada yer alırken % 6,6 ile Marmara Bölgesi son sırada yer almaktadır. Bölgelere gönderilen toplam ödeneğin il başına ortalaması açısından 80.601.000 TL ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi birinci, 80.584.000 TL ile Karadeniz Bölgesi ikinci, 79.046.000 TL ile Doğu Anadolu Bölgesi üçüncü sırada yer alırken 38.132.000 TL ile Marmara Bölgesi son sırada bulunmaktadır.

Grafik:32

KÖYDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2009)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

VII.6. 2005-2008 Yılları KÖYDES Projesi Uygulama Sonuçları

VII.6.1. Yol Çalışmaları

2005-2008 yılları arasında dört yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen yol çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:54

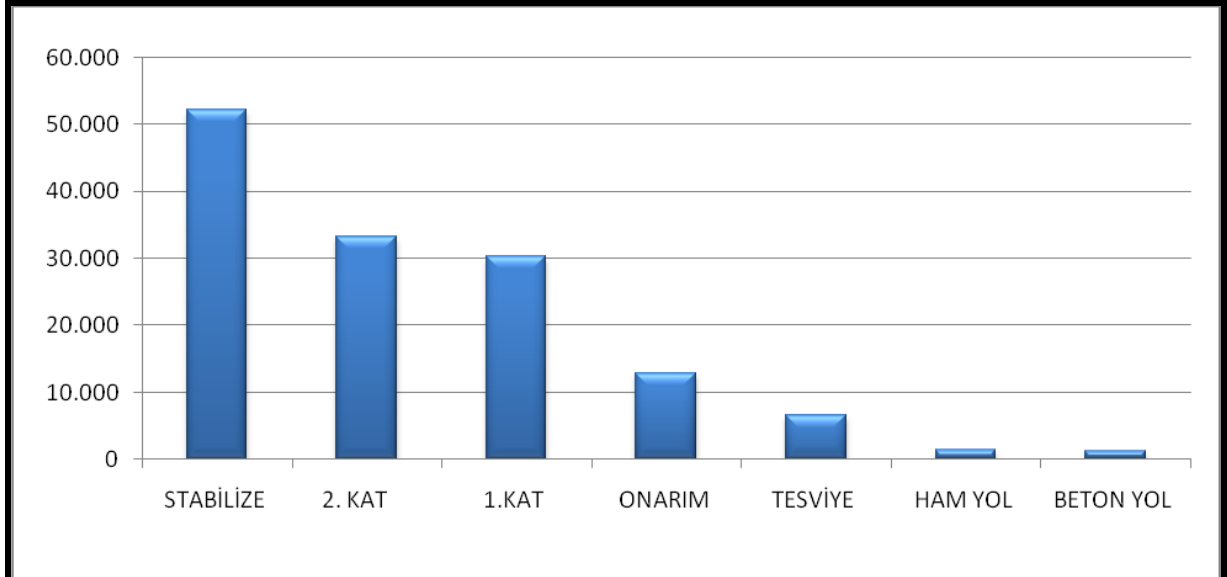
KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2005-2008)

İşin Türü		Planlanan	Biten
Ham Yol (km)		841	1.390
Tesviye (km)		5.800	6.522
Stabilize (km)		39.258	52.146
Asfalt	1.Kat (km)	26.650	30.426
	2. Kat (km)	31.186	33.366
	Toplam (km)	57.836	63.792
Beton Yol (km)		1.080	1.239
Parke (m ²)		2.311843	3.437.439
Onarım (km)		7.545	12.934
Taş Duvar (m ³)		721.342	806.963
Köprü (Adet)		608	803
Menfez (Adet)		17.362	20.713

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Grafik:33

KÖYDES Projesi Yol Çalışmaları (2005-2008)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle 1.390 km ham yol, 6.522 km tesviye yol, 52.146 km stabilize yol, 30.426 km 1.kat asfalt ve 33.366 km 2. kat asfalt yol, 1.239 km beton yol, 803 adet köprü ve 20.713 adet menfez yapılmıştır.

VII.6.2. İçmesuyu Çalışmaları

2005-2008 yılları arasında dört yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen içmesuyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:55

KÖYDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2005-2008)

İşin Türü	Planlanan			Biten		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	2.810	8.648	2.423.654	2.894	9.919	2.788.532
Tesis Geliştirme	225	10.068	3.555.133	291	12.466	4.309.065
Bakım Onarım	151	0	737.582	82	2.769	802.527

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle; içme suyu sektöründe; 3.267 susuz köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, 25.154 suyu yetersiz köy ve bağlısının içme suyu tesisinin yenilenmesi sağlanmıştır. Susuz ve suyu yetersiz toplam 28.421 köy ve bağlısında yaşayan 7.900.124 vatandaşımıza içme suyu hizmeti götürülmüştür.

VII.7. 01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin Köy Yol Envanteri

01/01/2009 tarihi itibariyle illerin köy yol envanteri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 56

01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin Köy Yol Envanteri

S. NO	İl	Ham (Km)	Tesviye (Km)	Stabilize (Km)	Asfalt (Km)	Beton (Km)	Toplam (Km)	Asfalt+ Beton (%)	Stabilize (%)	Ham+ Tesviye (%)
1	Adana	0	79	2.089	2.311	0	4.479	51,60	46,64	1,76
2	Adıyaman	0	121	1.600	1.692	0	3.413	49,58	46,88	3,55
3	Afyonkarahisar	93	565	558	2.625	0	3.841	68,34	14,53	17,13
4	Ağrı	0	0	2.956	263	0	3.219	8,17	91,83	0,00
5	Aksaray	157	36	722	1.224	0	2.139	57,22	33,75	9,02
6	Amasya	6	486	1.296	1.527	0	3.315	46,06	39,10	14,84
7	Ankara	200	218	1.359	3.617	0	5.394	67,06	25,19	7,75
8	Antalya	236	2.604	1.071	4.564	0	8.475	53,86	12,64	33,51
9	Ardahan	0	134	763	160	1	1.057	15,19	72,18	12,63
10	Artvin	465	357	3.920	138	275	5.155	8,01	76,04	15,95
11	Aydın	118	663	364	2.291	0	3.436	66,69	10,60	22,72
12	Balıkesir	29	194	2.260	2.469	30	4.981	50,17	45,36	4,47
13	Bartın	3	19	1.085	682	17	1.805	38,72	60,08	1,19
14	Batman	151	514	868	670	0	2.203	30,41	39,39	30,20
15	Bayburt	422	330	63	698	0	1.513	46,13	4,16	49,70
16	Bilecik	4	106	657	1.081	0	1.848	58,50	35,55	5,95
17	Bingöl	182	709	1.795	576	0	3.262	17,66	55,03	27,31
18	Bitlis	0	594	903	615	0	2.112	29,12	42,76	28,12
19	Bolu	0	0	1.844	1.974	0	3.818	51,70	48,30	0,00
20	Burdur	0	154	483	1.373	0	2.010	68,31	24,03	7,66
21	Bursa	0	63	976	2.584	137	3.760	72,37	25,96	1,68
22	Çanakkale	171	0	1.037	2.246	0	3.454	65,02	30,02	4,96
23	Çankırı	0	226	1.113	1.208	0	2.547	47,43	43,70	8,87
24	Çorum	0	313	2.496	2.059	0	4.868	42,30	51,27	6,43
25	Denizli	92	73	1.287	2.577	160	4.189	65,34	30,72	3,94
26	Diyarbakır	302	593	3.695	927	6	5.521	16,89	66,91	16,19
27	Düzce	83	15	741	999	96	1.935	56,59	38,32	5,09
28	Edirne	0	68	868	909	0	1.845	49,27	47,05	3,69
29	Elazığ	4	213	2.009	1.513	0	3.739	40,47	53,73	5,80
30	Erzincan	88	472	1.181	1.253	0	2.993	41,86	39,44	18,70

31	Erzurum	0	655	4.352	589	0	5.596	10,53	77,77	11,70
32	Eskişehir	0	89	1.151	2.046	0	3.285	62,27	35,02	2,71
33	Gaziantep	0	38	291	2.237	0	2.566	87,18	11,35	1,46
34	Giresun	776	906	2.358	755	400	5.195	22,23	45,40	32,37
35	Gümüşhane	254	2.187	1.099	575	1	4.116	13,99	26,70	59,31
36	Hakkâri	17	399	1.078	183	0	1.677	10,91	64,28	24,81
37	Hatay	82	362	849	1.495	0	2.788	53,62	30,45	15,93
38	İğdır	0	5	514	391	12	921	43,69	55,77	0,54
39	Isparta	26	277	369	1.373	1	2.046	67,16	18,04	14,81
40	İzmir	405	355	381	3.152	0	4.293	73,42	8,87	17,70
41	K.Maraş	0	863	2.723	1.475	0	5.061	29,14	53,80	17,05
42	Karabük	3	6	1.463	640	0	2.112	30,30	69,27	0,43
43	Karaman	20	188	776	921	0	1.905	48,35	40,73	10,92
44	Kars	330	437	1.517	175	0	2.458	7,10	61,70	31,20
45	Kastamonu	9	1.325	6.073	1.697	44	9.148	19,03	66,39	14,58
46	Kayseri	0	0	1.051	1.791	0	2.842	63,03	36,97	0,00
47	Kırkkale	0	96	591	849	0	1.536	55,27	38,48	6,25
48	Kırklareli	115	19	662	1.174	0	1.970	59,59	33,60	6,80
49	Kırşehir	0	0	738	1.194	0	1.932	61,80	38,20	0,00
50	Kilis	0	13	205	556	0	774	71,83	26,49	1,68
51	Konya	91	551	1.751	4.432	0	6.825	64,94	25,66	9,41
52	Kütahya	14	434	1.312	2.084	0	3.844	54,21	34,13	11,65
53	Malatya	119	1.699	2.626	1.827	0	6.271	29,13	41,88	28,99
54	Manisa	222	306	903	3.862	0	5.293	72,97	17,06	9,97
55	Mardin	225	766	1.296	1.504	18	3.809	39,95	34,04	26,01
56	Mersin	0	329	1.429	3.188	0	4.946	64,46	28,89	6,65
57	Muğla	17	271	1.012	2.925	0	4.225	69,23	23,95	6,82
58	Muş	27	493	1.279	720	0	2.517	28,59	50,79	20,62
59	Nevşehir	2	13	182	1.077	0	1.274	84,54	14,29	1,18
60	Niğde	74	139	742	909	0	1.864	48,77	39,81	11,43
61	Ordu	150	735	4.657	937	0	6.478	14,46	71,88	13,66
62	Osmaniye	0	0	771	950	0	1.721	55,20	44,80	0,00
63	Rize	379	393	3.528	167	1.239	5.707	24,64	61,83	13,53
64	Sakarya	0	148	546	1.812	0	2.505	72,33	21,78	5,89
65	Samsun	25	459	4.760	2.957	0	8.200	36,06	58,05	5,90
66	Siirt	91	65	857	872	4	1.889	46,37	45,37	8,27
67	Sinop	50	671	3.249	906	0	4.877	18,58	66,63	14,78
68	Sivas	25	927	5.053	2.240	0	8.245	27,17	61,29	11,55
69	Şanlıurfa	0	0	4.936	2.478	0	7.414	33,42	66,58	0,00

70	Şırnak	139	454	326	813	0	1.733	46,94	18,83	34,23
71	Tekirdağ	12	56	452	1.179	0	1.699	69,39	26,60	4,00
72	Tokat	0	365	1.973	2.171	0	4.509	48,15	43,76	8,10
73	Trabzon	226	415	6.434	645	861	8.581	17,55	74,98	7,47
74	Tunceli	360	1.201	951	482	0	2.994	16,10	31,76	52,14
75	Uşak	7	0	987	1.359	0	2.353	57,76	41,95	0,30
76	Van	14	354	4.144	1.203	0	5.715	21,05	72,51	6,44
77	Yalova	0	0	89	341	0	430	79,30	20,70	0,00
78	Yozgat	0	320	1.611	2.427	0	4.358	55,69	36,97	7,34
79	Zonguldak	21	119	1.360	1.639	53	3.192	53,01	42,60	4,39
Toplam		7.131	29.818	129.513	118.195	3.355	288.013	42,20	44,97	12,83

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

VII.8. 01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçmesuyu Envanteri

01/01/2009 tarihi itibariyle illerin içmesuyu envanteri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 57

01/01/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçmesuyu Envanteri

S. No	İl	Sulu Ünite Sayısı	Suyu Yetersiz Ünite Sayısı	Susuz Ünite Sayısı	Toplam Ünite Sayısı	Sulu Ünite (%)	Suyu Yetersiz Ünite (%)	Susuz Ünite (%)
1	Adana	812	79	21	912	89,04	8,66	2,30
2	Adıyaman	902	118	0	1.020	88,43	11,57	0,00
3	Afyonkarahisar	494	7	28	529	93,38	1,32	5,29
4	Ağrı	789	110	27	926	85,21	11,88	2,92
5	Aksaray	258	5	0	263	98,10	1,90	0,00
6	Amasya	564	13	4	581	97,07	2,24	0,69
7	Ankara	663	99	5	767	86,44	12,91	0,65
8	Antalya	1.452	57	301	1.810	80,22	3,15	16,63
9	Ardahan	260	13	0	273	95,24	4,76	0,00
10	Artvin	1.409	626	0	2.035	69,24	30,76	0,00
11	Aydın	739	65	48	852	86,74	7,63	5,63
12	Balıkesir	837	281	21	1.139	73,49	24,67	1,84
13	Bartın	647	158	0	805	80,37	19,63	0,00
14	Batman	407	84	70	561	72,55	14,97	12,48
15	Bayburt	269	0	0	269	100,00	0,00	0,00
16	Bilecik	281	0	0	281	100,00	0,00	0,00
17	Bingöl	808	180	147	1.135	71,19	15,86	12,95
18	Bitlis	420	188	18	626	67,09	30,03	2,88
19	Bolu	1.178	3	0	1.181	99,75	0,25	0,00
20	Burdur	276	6	0	282	97,87	2,13	0,00
21	Bursa	728	1	0	729	99,86	0,14	0,00

22	Çanakkale	637	8	0	645	98,76	1,24	0,00
23	Çankırı	550	15	6	571	96,32	2,63	1,05
24	Çorum	1.130	0	0	1.130	100,00	0,00	0,00
25	Denizli	622	31	37	690	90,14	4,49	5,36
26	Diyarbakır	1.381	128	200	1.709	80,81	7,49	11,70
27	Düzce	573	96	1	670	85,52	14,33	0,15
28	Edirne	248	0	0	248	100,00	0,00	0,00
29	Elazığ	1.133	142	0	1.275	88,86	11,14	0,00
30	Erzincan	758	26	0	784	96,68	3,32	0,00
31	Erzurum	1.300	165	0	1.465	88,74	11,26	0,00
32	Eskişehir	372	8	0	380	97,89	2,11	0,00
33	Gaziantep	582	7	0	589	98,81	1,19	0,00
34	Giresun	2.297	323	0	2.620	87,67	12,33	0,00
35	Gümüşhane	1.024	3	0	1.027	99,71	0,29	0,00
36	Hakkâri	279	228	0	507	55,03	44,97	0,00
37	Hatay	573	89	17	679	84,39	13,11	2,50
38	Iğdır	167	32	9	208	80,29	15,38	4,33
39	Isparta	297	6	4	307	96,74	1,95	1,30
40	İzmir	633	124	84	841	75,27	14,74	9,99
41	K.Maraş	1.043	88	4	1.135	91,89	7,75	0,35
42	Karabük	717	128	8	853	84,06	15,01	0,94
43	Karaman	236	3	3	242	97,52	1,24	1,24
44	Kars	417	25	12	454	91,85	5,51	2,64
45	Kastamonu	3.594	72	24	3.690	97,40	1,95	0,65
46	Kayseri	477	0	0	477	100,00	0,00	0,00
47	Kırıkkale	175	21	0	196	89,29	10,71	0,00
48	Kırklareli	176	1	0	177	99,44	0,56	0,00
49	Kırşehir	267	9	0	276	96,74	3,26	0,00
50	Kilis	165	32	0	197	83,76	16,24	0,00
51	Konya	756	32	10	798	94,74	4,01	1,25
52	Kütahya	607	22	0	629	96,50	3,50	0,00
53	Malatya	1.036	564	0	1.600	64,75	35,25	0,00
54	Manisa	1.405	17	33	1.455	96,56	1,17	2,27
55	Mardin	779	11	72	862	90,37	1,28	8,35
56	Mersin	838	208	0	1.046	80,11	19,89	0,00
57	Muğla	851	4	79	934	91,11	0,43	8,46
58	Muş	509	12	43	564	90,25	2,13	7,62
59	Nevşehir	139	5	0	144	96,53	3,47	0,00
60	Niğde	118	5	0	123	95,93	4,07	0,00
61	Ordu	2.506	70	70	2.646	94,71	2,65	2,65
62	Osmaniye	427	23	29	479	89,14	4,80	6,05
63	Rize	1.412	382	41	1.835	76,95	20,82	2,23
64	Sakarya	504	25	0	529	95,27	4,73	0,00
65	Samsun	2.368	182	0	2.550	92,86	7,14	0,00
66	Siirt	387	60	2	449	86,19	13,36	0,45
67	Sinop	1.406	525	0	1.931	72,81	27,19	0,00
68	Sivas	1.890	0	41	1.931	97,88	0,00	2,12

69	Şanlıurfa	2.562	91	47	2.700	94,89	3,37	1,74
70	Şırnak	236	40	0	276	85,51	14,49	0,00
71	Tekirdağ	260	0	0	260	100,00	0,00	0,00
72	Tokat	907	83	2	992	91,43	8,37	0,20
73	Trabzon	2.859	756	197	3.812	75,00	19,83	5,17
74	Tunceli	622	787	71	1.480	42,03	53,18	4,80
75	Uşak	471	53	6	530	88,87	10,00	1,13
76	Van	795	257	0	1.052	75,57	24,43	0,00
77	Yalova	66	0	0	66	100,00	0,00	0,00
78	Yozgat	562	19	4	585	96,07	3,25	0,68
79	Zonguldak	992	96	0	1.088	91,18	8,82	0,00
	Toplam	64.286	8.232	1.846	74.364	86,45	11,07	2,48

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

2007 yılında hayata geçirilen BELDES Projesi, nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyelerin içme suyu ve yol altyapısı konusundaki yapım, tesis geliştirme, bakım-onarım gibi yatırımlarının yapılması ve bu amaçla ihtiyaç duyulacak demir, çimento, boru ve benzeri malzemelerin temini ile şebekeli içme suyu tesisi bulunmayan belediyelere İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından içme suyu tesisi yapımını kapsamaktadır. 2008 yılında 2007 yılından farklı olarak içme suyu arıtma, kanalizasyon, atıksu arıtma, katı atık bertarafı ve geri kazanımı konuları da projeye dâhil edilmiştir.

VIII.1. 2008 Yılı BELDES Projesi Ödeneği

2008 yılında BELDES Projesi kapsamında 300 milyon TL tutarındaki ödeneğin, 250 milyon TL'si 2.539 adet belediyeye, 30 milyon TL'si ise 20 adet belediye için İller Bankası Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilecek olan şebekeli içme suyu tesisi yapımına ayrılmıştır. Kalan 20 milyon TL ödenek ise yılı içinde uygulama projesi İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanacak yeni şebekeli içme suyu projeleri ile BELDES kapsamındaki işler için yedek ödenek olarak ayrılmıştır.

VIII.2. 2008 Yılı BELDES Projesi Uygulama Sonuçları

VIII.2.1. Yol Çalışmaları

2008 Yılı BELDES Projesi kapsamında yapılan yol çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:58

BELDES Projesi Yol Çalışmaları (2008)

İşin Türü	Planlanan	Biten
Kilit Taşı (m ²)	10.736.497	10.750.488
Stabilize (km)	1.337	1.253
Asfalt (km)	1.338	1.319
Beton Yol (km)	151	146
Taş Duvar (m ³)	36.608	37.733
Köprü (Adet)	58	58
Menfez (Adet)	298	285

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle 10.750.488 m² kilit parke taşı, 1.253 km stabilize yol, 1.319 km asfalt yol, 146 km beton yol, 37.733 m³ taş duvar, 58 adet köprü ve 285 adet menfez imalatı tamamlanmıştır.

VIII.2.2. İçmesuyu Çalışmaları

2008 Yılı BELDES Projesi kapsamında yapılan içmesuyu çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:59

BELDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2008)

İşin Türü	Planlanan		Biten	
	Adet	Nüfus	Adet	Nüfus
Yeni Tesis	315	692.271	290	626.825
Tesis Geliştirme	154	361.805	142	330.953
Bakım Onarım	75	139.891	74	153.508
Toplam	544	1.193.967	506	1.111.286

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01/09/2009 tarihi itibariyle 290 yeni tesis, 142 tesis geliştirme ve 74 bakım–onarım olmak üzere toplam 506 belediyede içme suyu çalışması yapılmış olup 1.111.286 kişiye içme suyu hizmeti götürülmüştür.

VIII.2.3. Atıksu Çalışmaları

2008 Yılı BELDES Projesi kapsamında yapılan atıksu çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:60

BELDES Projesi Atıksu Çalışmaları (2008)

İşin Türü	Planlanan		Biten	
	Adet	Nüfus	Adet	Nüfus
Yeni Tesis	174	441.256	164	415.150
Tesis Geliştirme	55	176.211	50	163.499
Bakım Onarım	41	97.131	37	94.356
Toplam	270	714.598	251	673.005

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle 164 yeni tesis, 50 tesis geliştirme ve 37 bakım-onarım olmak üzere toplam 251 belediyede atıksu çalışması yapılmış olup 673.005 kişiye hizmet götürülmüştür.

VIII.3. 2007- 2008 Yılları BELDES Projesi Ödeneği

2007-2008 yıllarında BELDES Projesine toplam 633,5 milyon TL'lik ödenek tahsis edilmiş olup tamamı ilgili hesaplara gönderilmiştir.

Toplam ödeneğin 550 milyon TL' si valilikler, kaymakamlıklar ile belediyelerin açtığı ortak hesaplara, kalan 83,5 milyon TL'nin 63,5 milyon TL'lik kısmı proje kapsamındaki şebekeli içme suyu tesisi bulunmayan belediyelerin sorunlarını çözmeye yönelik olarak, 20 milyon TL'si ise yedek ödenek kapsamında İller Bankası Genel Müdürlüğü hesaplarına aktarılmıştır.

VIII.4. 2007- 2008 Yılları BELDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı

2007-2008 Yılları BELDES Projesi ödeneğinin bölgesel dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo:61
BELDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008)

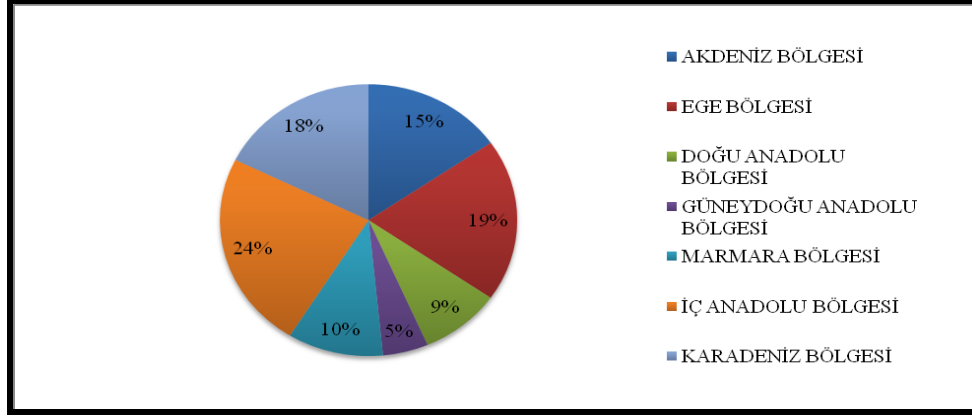
Bölgesi	2007 BELDES Ödeneği	2008 BELDES Ödeneği	Toplam BELDES Ödeneği	Bölgedeki İl Sayısı	Bölgedeki Her Bir İle Düşen Ortalama Ödenek (İki Yıllık)	Yüzdesi
Akdeniz Bölgesi	46.151.318	38.355.125	84.506.443	8	10.563.305	15,4
Ege Bölgesi	57.138.051	49.059.142	106.197.193	14	7.585.514	19,3
Doğu Anadolu Bölgesi	26.636.244	21.928.874	48.565.118	8	6.070.640	8,8
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	15.092.519	12.110.126	27.202.645	9	3.022.516	4,9
Marmara Bölgesi	31.573.001	25.823.688	57.396.689	13	4.415.130	10,4
İç Anadolu Bölgesi	70.206.187	58.702.774	128.908.961	18	7.161.609	23,4
Karadeniz Bölgesi	53.202.680	44.020.271	97.222.951	11	8.838.450	17,7
Türkiye Toplamı	300.000.000	250.000.000	550.000.000	81	6.790.123	100,0

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

Bölgeler itibariyle BELDES Projesi ödeneğinin iki yıllık dağılımına bakıldığında İç Anadolu Bölgesinin % 23,4, Ege Bölgesinin % 19,3 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin % 4,9 pay aldığı görülmektedir. Bu dağılımda bölgedeki 10.000'in altındaki nüfusa sahip belediye sayısı belirleyici olmuştur.

Grafik:34

BELDES Projesi Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008)



Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

VIII.5. 2007-2008 Yılları BELDES Projesi Uygulama Sonuçları

VIII.5.1. Yol Çalışmaları

2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen yol çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:62

BELDES Projesi Yol Çalışmaları (2007-2008)

İşin Türü	2007 Yılı	2008 Yılı	Toplam
Kilit Taşı (m ²)	12.923.140	10.750.488	23.673.628
Stabilize (km)	1.361	1.253	2.614
Asfalt (km)	1.533	1.319	2.852
Beton Yol (km)	156	146	302
Taş Duvar (m ³)	23.154	37.733	60.887
Köprü (Adet)	74	58	132
Menfez (Adet)	179	285	464

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle, 23.673.628 m² kilit taşı, 2.614 km stabilize yol, 2.852 km asfalt, 302 km beton yol, 60.887 m³ taş duvar, 132 adet köprü ve 464 adet menfez imalatı tamamlanmıştır.

VIII.5.2. İçmesuyu Çalışmaları

2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen içmesuyu çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:63

BELDES Projesi İçmesuyu Çalışmaları (2007-2008)

İşin Türü	2007 Yılı		2008 Yılı		Toplam	
	Adet	Nüfus	Adet	Nüfus	Adet	Nüfus
Yeni Tesis	471	1.160.130	290	626.825	761	1.786.955
Tesis Geliştirme	251	705.178	142	330.953	393	1.036.131
Bakım Onarım	92	211.051	74	153.508	166	364.559
Toplam	814	2.076.359	506	1.111.286	1.320	3.187.645

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle 761 yeni tesis, 393 tesis geliştirme ve 166 bakım-onarım olmak üzere toplam 1.320 belediyede içme suyu çalışması yapılmış olup 3.187.645 kişiye içme suyu hizmeti götürülmüştür.

VIII.5.3. Atıksu Çalışmaları

2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen atıksu çalışmaları 01/09/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:64

BELDES Projesi Atıksu Çalışmaları (2007-2008)*

İşin Türü	2008 yılı	
	Adet	Nüfus
Yeni Tesis	164	415.150
Tesis Geliştirme	50	163.499
Bakım Onarım	37	94.356
Toplam	251	673.005

*2007 yılında BELDES Projesi kapsamında atıksu sektöründe çalışma yapılmamıştır.

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2009

01.09.2009 tarihi itibariyle 164 yeni tesis, 50 tesis geliştirme ve 37 bakım–onarım olmak üzere toplam 251 belediyede içme suyu çalışması yapılmış olup 673.005 kişiye atıksu hizmeti götürülmüştür.

VIII.6. Denkleştirme Ödeneği

Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (BELDES), nüfusu 10.000’in altında olan belediyeler için 2007 ve 2008 yıllarında uygulanan bir projedir.

2009 yılından itibaren küçük belediyelerin mali açıdan desteklenmesi amacıyla, 2/7/2008 tarih ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 6 ncı maddesi ile denkleştirme ödeneği adı altında bir düzenleme yapılmıştır.

Bu düzenleme ile en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri Maliye Bakanlığı bütçesine belediyeler denkleştirme ödeneği olarak konulmaktadır. Maliye Bakanlığı, bu ödeneği mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere, İller Bankası hesabına aktarmakta ve bu ödeneğin yüzde 60’ı, nüfusu 5.000’e kadar olan belediyelere, yüzde 40’ı ise nüfusu 5.001 – 9.999 arasında olan belediyelere eşit şekilde dağıtılmaktadır.

Temelleri Osmanlı İmparatorluğu'nda atılan ve 19 uncu yüzyılın ikinci yarısında kurumsallaşan Türk mahalli idare sistemi, tarihi süreçte önemli bir idari tecrübeye ve kurumsal kültüre sahip olmuştur. İmparatorluk döneminde mahalli idarelerin yapılanması; mahallinde belli işlerden sorumlu olacak idarenin belirlenmesi, sunulan hizmetlere halkın katkı ve katılımının sağlanması, yerel yöneticilerin yine o mahalden olmak üzere, halkın tercihi çerçevesinde belirlenmesi veya seçilmesi ekseninde gelişmiştir.

Mahalli idarelerin izlediği tarihi süreç her şeyden önce, Türk idare sistemindeki modernleşme arayış ve çabasının tarihi arka planını oluşturması bakımından önemlidir. Yaşanan bu tarihi dönem, bugün ortaya konulan modern mahalli idare yapımızdaki kurumsal ve kültürel değerlerin uygulamaya geçirilmesini ve benimsenmesini kolaylaştıran önemli bir deneyimdir.

Hiç şüphesiz, Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı İmparatorluğundan aldığı bu tarihi mirası korumuş, geliştirmiş ve bugünkü çağdaş seviyesine getirmiştir. Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra Köy Kanunu, yedi yıl sonra da dönemin en iddialı ve en çağdaş Belediye Kanunu uygulamaya konulmuştur. Doğal olarak geçen zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar bu yasaların da yenilenmesini zorunlu kılmıştır.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, mahalli idare sistemi ile ilgili yasalar, yeni kamu yönetimi anlayışına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede; başta 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu olmak üzere mahalli idare alanını düzenleyen temel yasalar uygulamaya konulmuştur.

Mahalli idareler alanında uygulamaya giren yeni yasalar özellikle, ortaya koyduğu temel düzenlemelerle insanımızın hayatını kolaylaştıran, daha etkin ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artıran ve çağdaş hizmet uygulamalarını hedefleyen bir yaklaşımı benimsemiştir. Yeni yasalarda ortaya konulan temel ilkeleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

Bilindiği gibi, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun yerini aldığı 1913 tarihli Kanunu Muvakkat Cumhuriyet öncesi döneminden kalma olup, muhtelif değişiklikler geçirerek 4/3/2005 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. 5302 sayılı Kanunla; katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, demokratik yapı güçlendirilmiş ve vatandaş odaklı bir idari yapılanma amaçlanmıştır. Özel idarede valinin konumu yeniden düzenlenerek, valinin il genel meclisine başkanlık yapmasına son verilmiş, il genel meclisinin kendi başkanını seçmesine imkân tanınmış ve özel idarede profesyonel bir idari yapılanma öngörülmüştür.

Aynı şekilde yeni uygulamaya konulan 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde; belediye kuruluşu için yeni esaslar benimsenerek belediye kurulmasındaki nüfus eşiği 5.000'e yükseltilmiş, belli hallerde belediye ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ve hizmet sunum kapasitesi daha elverişli olan belediyeye katılmasına imkân verilmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırlarında bütün işyerlerinin ruhsatlandırma yetkisi belediyelere devredilmiş, belediye meclislerinin her ay toplanması ve belli bir nüfusun üstündeki belediyelerde meclislerin denetim komisyonu kurması hüküm altına alınarak çok daha fonksiyonel bir meclis yapısı ihdas edilmiştir. Belediyelerin kendi kararlarını kendi yetkili organları vasıtasıyla alması ve uygulaması genel kural haline getirilmiş, anlamsız vesayet uygulamaları kaldırılmış ve belediye meclis kararlarının mülki idare amirleri tarafından onaylanması işlemine son verilmiştir. Belediye teşkilatının norm kadro ilke ve standartlarına göre oluşturulması hüküm altına alınarak kadro ihdas, iptal ve değişiklikleri belediye meclislerinin yetkisine bırakılmıştır. Belediyelerin arsa ve konut üretmesi hususunda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve ortak proje yürütmesine imkân tanınmış ve sivil katılımı arttırmak amacıyla kent konseyleri oluşturulmuştur.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çıkarılarak mahalli idare birlikleri müstakil bir yasada düzenlenmiştir. Bu Kanundaki düzenlemelerle; su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda Bakanlar Kurulu kararı ile ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe üyeliği zorunlu hale getirilmiş; birliklerde norm kadro esası benimsenmiş, ilçelerde tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliklerinin kurulması öngörülmüş, köylere götürülecek merkezi idare hizmetlerine ait ödeneklerin bu birliklere aktarılması suretiyle hizmetlerin görülmesine imkân sağlanmıştır. Köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmiş, mahallî idarelerin menfaatlerinin korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve mahallî idarelerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek

üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulması hükme bağlanmıştır. Kültür ve turizmi koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, alanın bütüncül bir anlayışla korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesi ve işletilmesi amacıyla alandaki bütün mahalli idarelerin katılımı ile turizm altyapı hizmet birliklerinin kurulması ve bu birliklerde, alandaki turizm belgeli konaklama tesislerinin ve deniz turizmi tesislerinin temsiline imkân tanınmıştır.

Öte yandan, genel bütçe vergi gelirlerinden il özel idareleri ve belediyelere aktarılan paylar konusunda yeni ilke ve esaslar ihdas eden bir yasal düzenleme yapılmıştır. Mahalli idarelerin gelirlerinde önemli artışlar sağlayan bu Kanunla diğer bazı önemli esaslar da ortaya konulmuştur. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun ile, pay dağıtımına ilişkin yeni ilkeler ortaya konulmuştur. Bu çerçevede, il özel idarelerine genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden % 1,15 oranında pay verilmesi sağlanarak il özel idare payının;

- Yüzde 50'lik kısmının illerin nüfusuna,
- Yüzde 10'luk kısmının illerin yüzölçümüne,
- Yüzde 10'luk kısmının illerin köy sayısına,
- Yüzde 15'lik kısmının illerin kırsal alan nüfusuna,
- Yüzde 15'lik kısmının illerin gelişmişlik endeksine göre dağıtılması benimsenmiştir.

Böylece; il özel idarelerinin hizmet alanına göre; yüzölçümleri, köy sayıları, kırsal alan nüfusları ve gelişmişlik endeksi gibi birçok unsur da pay dağıtım sistemine dâhil edilerek hizmet alanı ve ihtiyacı yüksek yörelere daha fazla kaynak aktarılması mümkün hale gelmiştir.

Diğer taraftan, belediye pay dağıtım sisteminde de yeni esaslar getirilmiştir. Bu kapsamda, belediyelere ayrılan payın yüzde 80'lik kısmı nüfusa ve yüzde 20'lik kısmının ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılması esası getirilmiştir.

Ülkemizdeki belediye sayısında sürekli bir artış eğilimi görülmektedir. Bu durum, çok düşük nüfuslu ve hizmet üretemeyen belediyelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu sakıncaların giderilmesi amacıyla, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile büyükşehirler dâhilindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmiştir.

Vurgulanması gereken bir başka husus da, son yasal düzenlemeler kapsamında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına konulan çekincelerin önemli bir bölümü hukuken kaldırılabilir duruma gelmiştir.

Yeni yasal düzenlemeler kapsamında, gerek il özel idareleri gerekse belediyelerin kendilerine tevdi edilen görevleri en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için bütçe imkânlarını uygun biçimde kullanarak hizmet üretmesi gerekmektedir. İl özel idarelerinin hem belediye sınırları dışında hem de bütün il sınırları dâhilinde görevleri bulunmakta olup, bu çerçevede sağlıklı hizmet tercihlerinin yapılması ve belediye ile özel idare arasındaki koordinasyonun bu anlamda sağlanması önem arz etmektedir.

Bu arada vurgulanması gereken önemli bir husus da, il özel idareleri ve belediyelerin yetki ve görev alanları itibariyle zaman zaman merkezi kuruluşlar veya bakanlıkların taşra kuruluşlarıyla ortaya çıkan yetki ve görev çakışmasıdır. Bilindiği gibi, kamu yönetimindeki yeni yapılanmanın esasını, mahalli müşterek nitelikli görevlerin münhasıran mahalli idareler tarafından yerine getirilmesi oluşturmaktadır.

Ancak, mahalli müşterek nitelikli birçok kamu hizmeti merkezi idare kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Örneğin: Gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, kültür ve turizm, çevre, sağlık, işyerlerinin ruhsatlandırılması ve denetimi gibi bazı kamu hizmetlerinin yürütülmesinde hem merkezi idare kuruluşları hem de yerel yönetimler yetkili bulunmaktadır. Merkezi idare ve yerel yönetimlerin görevleri arasındaki bu çakışma; kamu hizmetlerinin maliyetlerini arttırmakta, bazı hizmetlerin hem merkezi idare hem de yerel yönetimler tarafından sunulması bürokrasi ve kırtasiyeciliğin artmasına yol açmaktadır. Bu sebeple, bakanlıklar ve yerel yönetimler arasındaki yetki ve görev çakışması giderilmeli, yerel nitelikli tüm kamu hizmetlerinin sunumu yerel yönetimlere bırakılmalıdır.

Mahalli idarelerin personel sayısına bakıldığında; 2009 yılı itibariyle 7.517'si memur olmak üzere il özel idarelerinde toplam 37.539, belediyelerde 78.406'sı memur olmak üzere toplam 228.068, bağlı kuruluşlarda 9.929'u memur olmak üzere toplam 30.823, mahalli idare birliklerinde ise 529'u memur olmak üzere toplam 5.070 personel istihdam edilmektedir. Bu rakamlara bakıldığında, mahalli idarelerdeki toplam personel sayısının % 32'sini memurlar, % 57'sini ise sürekli işçiler oluşturmaktadır. Bundan sonra izlenecek personel politikası itibariyle şu anda % 8 olan sözleşmeli personel sayısında artış sağlanması ve buna paralel olarak nitelikli eleman istihdamının teşvik edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar, bazı OECD

lkeleri ile mukayese edildiğinde, ülkemizdeki mahalli idarelerdeki toplam istihdamın, toplam nüfusa ve toplam istihdama oranlandığında düşük yüzdelerde gerçekleştiği görülmekte ise de, bunun ülkemizdeki mahalli idarelerin sorumlu olduğu hizmet ve görev alanları göz önüne alındığında, önemli bir sapmayı ifade etmediği görülecektir.

Personel giderleri bakımından gözlenen rakamlar, genel olarak mahalli idareler ele alındığında makul seviyelerdedir. Özel idarelerde görülen artış ise, özellikle Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü personelinin devrinden kaynaklanmakta olup, arızı bir durum olarak değerlendirilmelidir. Özellikle küçük nüfuslu belediyelerde kronikleşen gelir harcama dengesizliği ise, hem toplam bütçe değerleri hem de personel giderlerinin toplam bütçe giderlerine oranı bakımından sorunlu bir alan durumundadır. Belediye Kanununun istihdam bakımından getirdiği, personel harcaması ile bütçe giderleri arasında korunacak bir oran öngörülmesi zaman içinde bütçe dengelerini olumlu yönde etkileyecektir. Sermaye giderlerinin toplam giderler içindeki payına bakıldığında ise, hemen hemen bütün mahalli idarelerde son üç yıl itibariyle önemli sapmaların olmadığı görülmektedir.

Mahalli idarelerin kendi yetkileri dhiline tahsil ettiği vergi gelirlerine bakıldığında, belediyeler bakımından 2008 yılı toplam gelir rakamının % 15,8'ini vergi gelirleri oluşturmaktadır. Bu oran il özel idarelerinde ise % 1,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere, 2464 sayılı Kanuna paralel bir yasal düzenlemenin il özel idareleri için de yapılması zorunluluk olarak görülmektedir. Vergi gelirlerinin öz gelire oranı açısından 2008 yılı rakamlarına bakıldığında ortaya çıkan gerçekleşmeye göre oranlar; büyükşehir belediyelerinde % 7,3; il belediyelerinde % 24,6; ilçe ve belde belediyelerinde ise % 42,9'dur. Bu durum öz gelire hizmet finansmanı itibariyle büyükşehir dışındaki belediyelerin daha iyi bir durumda olduğunu göstermektedir. Bu itibarla gelir açısından merkezi idareye bağımlılık büyükşehir belediyelerinde daha fazladır.

Diğer taraftan, ülkemizde borçlanmanın önemli bir finansman aracı olduğu görülmektedir. 2009 yılı rakamlarına bakıldığında en az borç stoku il özel idarelerine ait olmakla birlikte, son yasal düzenlemeler ve özel idareye tevdi edilen görevler bakımından özel idarelerdeki borç stokunun da izleyen dönemde artış göstermesi beklenmelidir. Ancak, bütün mahalli idareler açısından borç stokunun makul seviyelere çekilmesi de öncelik verilmesi gereken diğer bir konudur.

Denetim konusu da, yeni yasal düzenlemelere uygun olarak yapılandırılmıştır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilen çerçeveye uygun olarak İl zel

İdaresi ve Belediye Kanununda denetime dair ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda; il özel idaresi ve belediyelerde iç ve dış denetimin yapılacağı, denetimin iş ve işlemlerin hukuka uygunluğu ile sınırlı olacağı, denetimde performansla önem verileceği, mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerin İçişleri Bakanlığı tarafından da denetleneceği yapılan düzenlemeler arasında yer almıştır. Sayıştay tarafından yapılan mali denetimde özellikle belediyelerin denetiminde yetersizlik olduğu bilinmektedir. Nitekim, 2008 yılında gerçekleştirilen Sayıştay denetiminin 493 belediye ile sınırlı kaldığı görülmektedir. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan denetimde personel yetersizliği nedeniyle bütün mahalli idarelere teşmil edilememektedir. 2008 yılında yapılan denetimler kapsamında, mülkiye müfettişleri 379, mahalli idare kontrolörleri ise 341 mahalli idare birimini denetlemiştir.

Anayasanın 127 nci maddesine göre bir mahalli idare birimi olan köy idarelerine bu raporda ayrıntısıyla değinilmemiştir. Çünkü köy idareleri yeterli bütçeye sahip olmayıp, ihtiyaç duydukları hizmetler, merkezi idare, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri tarafından yerine getirilmektedir. Köylerin içme suyu ve yol sorunlarını çözmek amacıyla İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda uygulanan KÖYDES Projesi ile köylerin alt yapı hizmetleri münhasıran köylere hizmet götürme birlikleri eliyle gerçekleştirilmiştir. Keza, il özel idareleri de köylere hizmet götüren birimler olarak önemli bir ağırlığa sahiptir.

01/01/2009 tarihi itibarıyla Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce hazırlanan köy yolu ve köy içmesuyu envanterine göre; il özel idarelerinin sorumluluk alanındaki toplam 288.011 km köy yolunun 118.195 km'si asfalt (% 41), 129.513 km'si stabilize (% 45), 3.355 km'si beton (% 1), 29.818 km'si tesviye (% 10) ve 7.131 km'si (% 3) ise ham yoldur.

Köylerin il, ilçe ve belde merkezleri ile devlet ve il yollarına en uygun güzergahla ulaşımını sağlayan birinci derece yollar asfalt, stabilize ve beton yol standardında olup, bu yolların tüm köy yolları içindeki oranı % 87'dir. Yayla yolları, tarla içi yollar ve köylerin kendi aralarındaki bağlantılarını sağlayan ve genellikle tesviye ve ham yol standardında olan, ikinci derece öncelikle yolların tüm köy yolları içindeki oranı ise % 13'tür.

Öte yandan, kırsal kesimde bulunan 74.364 yerleşim yerinin % 86,5'inin yeterli içmesuyu varken, % 11'i yetersiz içme suyuna sahiptir. 39 ilde susuz yerleşim yeri bulunmamaktadır. Susuz ve suyu yetersiz olan yerleşim yerlerinin büyük çoğunluğunun nüfusu 50'nin altında olup, içmesuyu kaynaklarının yetersizliği sebebiyle yatırım yapılamamıştır.

Sonuç olarak, Türk mahalli idare sisteminin son yıllardaki performansı ve bunun sonunda ortaya çıkan veriler mahalli idarelerin geleceğinin geçmişinden çok daha parlak olacağını, yerel yönetimlerin kamu yönetimi içindeki ağırlığının artacağını, kullandıkları kaynaklar ve üstlendikleri görevler itibariyle yerel yönetimlerin hayatımızı daha çok etkileyeceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- CAN, Hasan H. : Uygulamada Belediye Kanunları, MYD Yayıncılık, Ankara, 2009
- GÜNDÜZÖZ, İlker : Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belde Belediyelerinde Ölçek Sorunu: Tokat İli Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2005
- DEXIA : Sub-National Governments in the European Union Organisation, Responsibilities and Finance, Paris, France, 2008,
www.dexia-editions.com
- SAYIŞTAY : 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2008, www.sayistay.gov.tr
- İnternet Kaynakları :
- Avrupa Konseyi : <http://www.coe.int>
- İller Bankası : <http://ilbank.gov.tr>
- MİGM : <http://mahalli-idareler.gov.tr>
- Muhasebat Genel Md.: <http://www.muhasibat.gov.tr>
- Mülkiye Teftiş Kurulu: <http://www.teftis.icisleri.gov.tr>
- OECD : <http://www.oecd.org>
- TÜİK : <http://www.tuik.gov.tr>